

FLAVIVS IOSEPHVS

B DES ANTIQVITEZ IVDAIQVES.

LIVRE SECOND.

Esaü & Iacob fils d'Isaac firent partage entre-eux, l'Idumée escheut à Esaü, & Chanaan à Iacob.

CHAP. PREMIER.

P R E s la mort d'Isaac, Esaü & Iacob ses deux fils partage-
rent entre-eux le lieu de leur demeure: & n'habiterent point
tous deux au lieu où leur pere auoit habité: mais Esaü quitta
Hebron à Iacob son frere, & il habita en Seir, & fut sei-
gneur du païs d'Idumée, qui fut ainsi nommé à cause de
luy. Car il estoit surnommé Edom: & la cause fut telle:

a Les autres disent qu'il fut surnommé Edom, pour ce qu'il avoit le poil roux.
Quelquefois estant encore ieune garçon, il retournoit de la chasse fort affamé, & trouua son frere qui faisoit cuire pour son disné des lentilles, qui estoient de couleur rousse; dequoy il fut aussi plus enuieux, & ayant grand desir d'en manger, pria son frere de luy en donner. Mais Iacob ne luy en voulut point donner, qu'il ne luy quittast le droit de primogeniture; à quoy l'appetit ouuert d'Esaü luy seruit grandement. Et de fait, la faim pressoit si fort Esaü, que ce luy estoit tout vn, qu'il fist, pourueu qu'il eust à manger. Il quitta donc son droit de primogeniture, voire avec serment. Parquoy à cause de la couleur rousse des lentilles, ses compagnons luy donnerent ce brocard, l'appellans Edom, qui signifie roux, selon les Hebreux. Ce nom depuis est demeuré au païs, que les Grecs adoucissans ce mot, ont appelé Idumée. Il eut cinq fils de trois femmes: il eut d'Ada fille d'Elon Hethien, Elipha: & de la seconde Basemath fille d'Ismaël il eut Rael: & de la troisième Ahilibama fille d'Ana il eut Iehus, Iolam, & Coré. Ce sont icy les fils d'Esaü. Elipha eut aussi cinq fils legitimes. Themâ, Omer, Opher, Iothan & Cenez: car Amalech estoit bastart, fils de Thamnasa concubine. Ceux-cy habiterent au pays d'Idumée en la region qui est appelée Gobolis. Ils habiterent semblablement en vne autre region, qui du nom d'Amalech est nommée Amalechite. Autrement fois autant que la terre pouuoit auoir d'estendue, on l'appelloit Idumée: & depuis quelques portions ont retenu les noms de ceux qui y ont demeuré premierement.

E Ioseph encourut l'inimitié de ses freres à cause de ses songes, par lesquels il predisoit la felicité qui luy deuoit aduenir.

CHAP. II.

O R Iacob prosperoit en toutes choses, autant qu'homme qu'on scauroit dire. Car il estoit riche par dessus tous les hommes de ce païs-là: & estoit apparemment & heureux pour les vertus de ses enfans, rien ne leur defaillant, & tous estoient hommes ingenieux, doüez d'une constance & force heroïque, bien duits au travail, & fort prudens. Dieu auoit les yeux dressés sur ceste generation, & un grand soin de leur felicité, en sorte que mesme par les aduersitez il luy donnoit occasion de grands biens, & dès lors il commençoit à faire ouuerture par Iacob & ses enfans à nos peres, pour sortir hors d'Egypte.

FLAVIVS IOSEPHVS DES ANTIQVITEZ İVDAIQVES, İKİNCİ KİTAP.

Esaü et Iacob fils d'Isaac firent partage entre-eux, l'Idumée elcheut a Esau, et Chanaan à Iacob.

Esav ile İshak'ın oğlu Yakup, toprakları aralarında paylaştılar; İdumea Esav'ın, Kenan ise Yakup'un oldu.

CHAP. PREMIER . BİRİNCİ BÖLÜM.

Après la mort d'Isaac, Esau et Iacob les deux fils partagerent entre-eux le lieu de leur demeure: et n'habiterent point tous deux au lieu où leur pere auoit habité : mais Efaü quitta Hebron à Iacob son frere , et il habita en Seir, et fut seigneur du païs d'Idumée, qui fut ainfi nommé à cause de luy. Car il estoit sur nommé Edom: et la cause fut telle: Quelquefois estant encore ieune garçon, il retournoit de la chasse fort affamé, et trouua son frere qui faisoit cuire pour son dîné des lentilles, qui estoient de couleur rousse; dequoy il fut aussi plus enuieux, et ayant grand desir d'enmanger, pria son frere de luy en donner. Mais Iacob ne luy en voulut point donner, qu'il ne luy quittast le droit de primogeniture; à quoy l'appetit ouuert d'Efaü luy seruit grandement. Et de fait, la faim preffoit si fort Esaü, que celui estoit tout vn, qu'il fist , pourueu qu'il eust à manger. Il quitta donc son droit de primogeniture, voire avec serment. Parquoy à cause de la couleur rousse des lentilles, les compagnons luy donnerent ce brocard, l'appellans Edom, qui signifie roux, selon les Hebreux. Ce nom depuis est demeuré au païs; que les Grecs adouciffans ce mot, ont appelé Idumée Il eut cinq fils de trois femmes: il eut d'Ada fille d'Elon Hethien, Elipha: et de la seconde Basemath fille d'Ismaël il eut Rael: et de la troisieme Ahilibama fille d'Ana il eut lehus, Iolam, et Coré. Ce sont icy les fils d'Efaü. Elipha eut aussi cinq fils legitimes. Thema, Omer, Opher lothan et Cenez: car Amalech estoit bastard, fils de Thamnasa concubine. Ceux-cy habiterent au pays d'Idumée en la region qui est appelée Gobolis. Ils habiterent seblablement en vne autre region, qui du nom d'Amalech est nommée Amalechite. Autrefois autant que la terre pouuoit auoir d'estenduë, on l'appelloit Idumée: et depuis quelques portions ont retenu les noms de ceux qui y ont demeuré premierement.

İshak'ın ölümünden sonra, iki oğlu Esav ve Yakup, meskenlerini aralarında paylaştılar; ve ikisi de babalarının oturduğu yerde oturmadılar. Fakat Esav, Hebron'u kardeşi Yakup'a bıraktı ve Seir'de oturdu. İdumea ülkesinin efendisi oldu; zira Edom lakabını taşıyordu. Sebebi şuydu: Bazen, henüz küçük bir çocukken, avdan çok aç döner ve kardeşinin akşam yemeği için kırmızı mercimek pişirdiğini görürdü; bu yüzden daha da sıkılır ve yemek için büyük bir istek duyardı, kardeşinden biraz vermesini isterdi. Fakat Yakup, ona ilk doğan hakkını bırakmadıkça ona bir şey vermezdi; Esav'ın açık iştahı bu konuda ona çok yardımcı oldu. Ve aslında açlık Esav'ı o kadar çok sıkıştırdı ki, yeterince yiyeceği olduğu sürece, yaptığı her şey bir oldu. Bu yüzden ilk doğan hakkını, yemin ederek bile olsa, bıraktı. Bunun üzerine, mercimeğin kırmızı renginden dolayı, arkadaşları ona bu brokarı verdiler ve İbranilere göre kırmızı anlamına gelen Edom adını verdiler. Bu isim o zamandan beri ülkede kaldı; Yunanlılar bu kelimeyi kullanmadan yumuşatarak İdumea adını verdiler. Üç kadından beş oğlu oldu: Hititli Elon'un kızı Adah'tan Elifa; ve ikincisinden, İsmail'in kızı Basemat'tan Rael; ve üçüncüsünden, Anah'ın kızı Ahilibama'dan Lehus, Yolam ve Korah. Bunlar Esav'ın oğullarıydı. Elifa'nın da beş meşru oğlu vardı: Thema, Ömer, Ofer Lotan ve Kenez: çünkü Amalek, Tamnasa'nın cariyesi olan gayri meşru bir çocuktü. Bunlar İdumea ülkesinde, Gobolis denilen bölgede yaşadılar. Benzer şekilde, Amalek isminden dolayı Amalekite

denilen başka bir bölgede de yaşadılar. Eskiden, yeryüzünün uzandığı yere kadar İdumea deniyordu; o zamandan beri bazı kısımları orada ilk yaşayanların adlarını korudu.

Ioseph encourut l'inimitie de les freres à caufe de les fonges, parles quels il predifoit la felicité qui luy deuoit aduenir. CHAP . II .

Or Iacob prosperoit en toutes choses, autant qu'homme qu'on fçauroit dire. Car il estoit riche par dessus tous les hommes de ce païs-là: et estoit apparent et heureux pour les vertus de les enfans, rie ne leur de faillant, et tous estoient hommes ingenieux , douez d'une confiance et force heroïque, bien duits au traual, et fort prudens. Dieu auoit le yeux dressez sur ceste generation, et va grand foin de leur felicité, en sorte que mesme par les aduersitez il luy donnoit occasion de grands biens, et dès lors il commençoit à faire ouuerture par Iacob et les enfans a nos peres, pour fortir hors d'Egypte. Jacob par dessus tous les enfans aymoît Ioseph, qu'il auoit eu de Rachel, tant à caufe de sa belle taille , que pour son gentil esprit: car Ioseph estoit homme fort sage. Ceste affection que son pere luy portoit , fut caufe que les freres conceurent quelque enuie et hayne contre luy. Les fonges aussi de Ioseph enflammerent dauantage ceste inimitié: car il declara les fonges a les freres , et à son pere aussi , qui estoient des prefiges de quelque grande prosperité , qui luy deuoit aduenir: ce qui prouoque facilement à ialousie, mesme ceux qui sont proches parens. Voicy donc les fonges de Ioseph: Son pere l'auoit enuoyé au temps des moissons pour recueillir les fruicts avec les freres. Il vit lors vne vision , qui n'estoit pas de ces vulgaires, qui aduiennent ordinairement en dormant. Estant esueillé il la proposa à les freres, pour voir s'ils la pourroient interpreter , et leur disoit que la nuit precedente il auoit songé, que la gerbe de froment demeurait debout en place, et que les gerbes de les freres accouroient pour l'adorer. Et cela sembloit luy estre vn prognostic d'une prosperité excellente, et que les freres quelque iour luy feroient subiects Mais leur interpretation ne tendoit nullement à cela, et ne donnoient point à cognoître qu'ils l'entendissent de la sorte, prians en leur seœurs, qu'un tel prefige deuint à neant, et luy portans encore plus grande hayne que iamais. Et Dieu combatant contre leur enuie, fit longer vn autre fonge à Ioseph de plus grande admiration que le premier. Car il vit le Soleil et la Lune, et avec ce onze estoilles descendre en terre, et se prosterner deuant luy. Il declara ce fonge à son pere en la presence de tous les freres, ne pensant rien de mal contre eux, et pria son pere de le vouloir interpreter, qui y prenoit grand plaisir. Il recueilloit le prefige de ce fonge, et confideroit prudemment quel en pourroit estre l'euénement, se réioüissant de ce que quelque grande felicité pour son fils estoit marquée par cela : à fçauroir qu'il aduiendroit quelqueiour que Ioseph feroit esleué à tel honneur, que son pere , a la mere et ses freres luy feroient hommage. Par le Soleil , et la Lune il entendoit son pere et sa mere, d'autant que la Lune donne accroissement à toutes choses , et les nourrit , et le Soleil leur donne vigueur et forme. Et par les onze estoilles il entendoit les onze freres tant pource que ce nombre respondoit au nombre de les freres , que durant qu'ils ont la vigueur du Soleil et de la Lune. Voila l'interpretation que Iacob y donna prudemment. Mais ce prefige attrista grandement les freres de Ioseph,

qui enfurent aussi marris que si ceste felicité eust esté predicte à vn estrangier , et non point pour leur frere, avec qui ils pouuoient iouir de tous biens également, luy estans associé aussi bien de prosperité que de lignee. Parquoy ils delibererent entre eux de faire mourir Ioseph : et apres qu'ils eurent pris ceste resolution, la cueillette des fruicts étant paracheuée, ils s'enallerent paître les troupeaux de leur pere en Sichem, qui est vn territoire fort propre pour les pasturages : et firent cela sans en aduertir leur pere. Mais d'autant que perfonne ne retournoit pour luy dire nouvelles de les troupeaux, il fut en foudry de les enfans: et étant tout fâché et en grande peine enuoya Ioseph vers les troupeaux, pour oïr des nouvelles de les

freres, et pour çauoir cément ils le portoient, et pour luy raporter ce qu'ils faisoient. Ioseph, nonobstant les remonstrances de Ruben, vendu par ses freres aux marchans Arabes, mené en Egypte et, deliuré à Puriphar, aymé de sa femme, à la fin elleué en grande dignité: ou Selon l'interpretation de ses songes, ses freres luy rendrez obeyffance. CHAP. III.

Yusuf, rüyalarında kendisine gelecek mutluluğu haber verdiği için kardeşlerinin düşmanlığına maruz kalmıştı. BÖLÜM II.

Yakup, her bakımdan, herhangi bir insanın sahip olabileceği kadar başarılıydı. Çünkü o, o ülkenin tüm insanlarından daha zengindi; çocuklarının erdemleri sayesinde görünür ve mutluydu, onlardan hiçbir eksiği yoktu ve hepsi de zeki, kahramanca bir azim ve güçle donatılmış, iyi eğitilmiş ve çok akıllı insanlardı. **Tanrı, gözlerini bu kuşağa dikmişti ve onların mutluluğuna büyük önem veriyordu;** öyle ki, zorluklar karşısında bile onlara büyük zenginlikler elde etme fırsatı verdi ve o andan itibaren Yakup ve çocukları aracılığıyla atalarımıza Mısır'dan ayrılmaları için bir fırsat yaratmaya başladı. Yakup, Rahel'den aldığı Yusuf'u tüm çocuklarından daha çok seviyordu; Yusuf'u hem yakışıklı yapısı hem de yumuşak huylu ruhu yüzünden sevmişti. Çünkü Yusuf çok bilge bir adamdı. Babasının ona duyduğu bu sevgi, kardeşlerinin ona karşı bir öfke ve nefret duymasına neden oldu. Yusuf'un rüyaları da bu düşmanlığı daha da körükledi. Rüyalarını kardeşlerine ve babasına anlattı. Bunlar, başına gelecek büyük bir refahın habercisiydi. Bu da, yakın akrabaları arasında bile kolayca kıskançlığa yol açar. İşte Yusuf'un rüyaları: Babası, hasat zamanında onu kardeşleriyle birlikte meyve toplamaya göndermişti. Yusuf daha sonra, genellikle uykuda görülen sıradan rüyalardan farklı bir rüya gördü. Uyanırken, yorumlayıp yorumlayamayacaklarını görmek için kardeşlerine gösterdi ve onlara bir önceki gece rüyasında buğday demetinin yerinde durduğunu ve kardeşlerinin demetlerinin kendisine tapınmak için koştüğünü söyledi. Ve bu, ona büyük bir refahın ve kardeşlerinin bir gün ona tabi olacaklarının bir kehaneti gibi göründü. Ancak onların yorumları hiç de öyle değildi ve bunu kız kardeşlerine böyle bir kehanetin boşa çıkması için dua ederken ve ona her zamankinden daha büyük bir nefret beslerken duyduklarına dair hiçbir işaret vermiyordu. **Ve Tanrı, onların kederine karşı savaşarak, Yusuf'a ilkinden daha büyük bir hayranlık uyandıran başka bir rüya daha gördü.** Çünkü Yusuf, Güneş'i ve Ay'ı ve onlarla birlikte on bir yıldızın yeryüzüne inip önünde eğildiğini gördü. Yusuf, bu rüyayı tüm kardeşlerinin önünde babasına anlattı, onlara karşı kötü bir şey düşünmedi ve babasından rüyayı yorumlamasını istedi; babası da bundan büyük bir zevk aldı. Yusuf, bu rüyanın alametini topladı ve sonucun ne olabileceğini ihtiyatla düşündü; oğlu için büyük bir mutluluğun bu rüya ile işaretlenmesinden sevinç duydu: yani bir gün Yusuf'un öyle bir onurlandırılacağı, babasının, annesinin ve kardeşlerinin ona hürmet göstereceği. Güneş ve Ay derken babasını ve annesini kastediyordu, çünkü Ay her şeye büyüme ve beslenme sağlıyor, Güneş de onlara canlılık ve biçim veriyordu. On bir yıldızla da on bir kardeşini kastediyordu, çünkü bu sayı hem kardeşlerinin sayısına denk geliyordu hem de Güneş ve Ay'ın gücüne sahiplerdi. Yakub'un ihtiyatlı bir şekilde verdiği yorum buydu. Fakat bu alamet, Yusuf'un kardeşlerini çok üzdü; sanki bu mutluluk bir yabancı için kehanet edilmiş de, soydaşları kadar refah içinde de birlikte oldukları kardeşleri için değilmiş gibi üzüldüler. Bu nedenle Yusuf'u öldürmek için aralarında karar kıldılar; bu kararı aldıktan sonra, meyvelerin toplanması tamamlanınca, otlaklar için çok uygun bir bölge olan Şekem'e babalarının sürülerini otlatmaya gittiler; ve bunu babalarına haber vermeden yaptılar. Fakat sürüsünün durumuyla ilgili kendisine haber vermek için kimse geri dönmediği için çocukları için kaygılanıyordu. Çok öfkelenmiş ve büyük bir sıkıntı içinde olduğundan, kardeşlerinin durumunu öğrenmek, nasıl olduklarını

öğrenmek ve yaptıklarını kendisine bildirmek için Yusuf'u sürünün yanına gönderdi. Yusuf, Ruben'in itirazlarına rağmen kardeşleri tarafından Arap tüccarlara satıldı, Mısır'a götürüldü ve karısının sevdiği Purifar'a teslim edildi; sonunda büyük bir onurla yüceltildi: ya da rüyalarının yorumuna göre, gururu onu itaate zorlayacaktı. BÖLÜM III.

Les frères de Ioseph le voyans venir, le réjoüirent , non point pource qu'il estoit là enuoyé comme frere de la part de leur pere, mais comme si Dieu leur eut liuré leur ennemy entre leurs mains. Ils le vouloient tuer sur le champ, et n'en laiffer pas l'occasion: mais Ruben le plus aagé de tous les freres, voyant qu'ils auoient conspiré contre Ioseph, tafchoit de reprimer cette impetuosité, leur remonstrant l'horrible crime qu'ils commettoient, et quelle enuie cela engendreroit. Et quand encor ce feroit vn home estranger, éloigné de parentage, ce feroit vne chose meschante deuant Dieu et deuant les hommes: mais cecy feroit beaucoup plus meschat, qu'ils fussent coupables de la mort de leur propre frere: et quand ils l'auroient mis à mort, cette iniure retomberoit sur leur pere, et avec ce ils caueroient à la mere vne merueilleuse tristesse et desolation, pource qu'il seroit mort d'une façon estrange, non accoustumée entre les hommes. Regardez (disoit-il) le pere et la mere , et considerez quelle fescherie leur apportera la mort de leur fils, qui est le plus ieune de nous tous, et de si bon naturel. Il les prioit donc qu'ils se deportassent d'une action si execrable, péfiant en eux-mêmes quelle honte ce leur seroit, et ce qui leur en aduiendroit apres auoir tué vn enfant si bienné et si icune: et dauantage qu'ils craignissent Dieu , qui estoit spectateur et témoin du conseil pris contre leur frere. Que s'ils laissent leur entreprise, il les recevra a repentance: mais s'ils passent outre, il ne le pourra faire qu'il ne les punisse horriblement d'un tel meurtre de leur frere: la prouidence de Dieu s'estendant par tout , soit que le crime soit commis en un lieu solitaire , ou en public au milieu d'une ville. Car il faut penser que là où sont les hommes , là aussi la maiesté sacrée de Dieu y est presente. Mais avec tout cela, apres qu'il auroient comis ce crime, que leur propre conscience leur feroit vn perpetuel bourreau, qui ne quitte iamais son homme, bonne ou mauuaise, s'ils auoient tué une fois leur frere. Il adiouffoit encor cecy, que quand même leur frere leur auroit fait iniure, ou en quelque autre sorte les auroit offensé , il ne leur seroit pas permis de le mettre à mort , et qu'il falloit pardonner à ses amis , quand on penseroit qu'ils n'auroient pas fait leur deuoir. Que, Ioseph ne les ayant offenzé en forte que ce fut , et même son aage meritant bien, qu'on eust compassion de luy , et qu'ils fussent protecteurs et garants de sa vie, la cause du meurtre aggraueroit leur meschanceté, quand on cognoitroit que ses freres luy auroient osté la vie , comme enuieux de la prosperité et du bon-heur, qui luy deuoit aduenir, de laquelle prosperité eux-mêmes pourroient auoir leur part à cause de la confanguinité. Car ils deuoient estimer , que ce que Dieu auroit baillé à Ioseph , seroit aussi à eux. Pour ceste cause il falloit penser, que s'ils mettoient à mort celui que Dieu auoit iugé digne de toute felicite, et en ce faisant, luy auoient osté celui, à qui il vouloit bien faire, tant plus fort seroit-il irrité contre eux. Ce sont les remonstrances que Ruben l'aîné de tous , faisoit à ses freres: et en leur tenant plus long propos , les prioit de se garder de commettre vn tel meurtre. Et voyant que toutes ses remonstrances ne profitoient de rien , mais que leurs cœurs brûloient d'autant plus apres ce meurtre, il leur conseilloit que pour le moins ils regardassent à faire mourir leur frere plus doucement , remonstrant qu'il leur auoit dissuadé autant qu'il luy auoit esté possible, mais puis qu'ainfi estoit qu'ils auoient arrêté et conclud entre eux , de le faire mourir, le mal ne feroit pas sigrand , quand ils voudroient fuire son conseil. Ainfi aduiendroit-il, que leur volonté auroit son esset, et toutefois il n'y auroit pas si grand mal, au prix du meurtre, qu'ils voudroient faire. Parquoy il les supplioit de se de porter de repandre son sang , et le jeter dans le puits, qui estoit bien près de là, et le laiffer mourir petit à petit , à celle fin que pour le moins ils

gardaient leurs mains pures. Il furent tous de cest aduis, et apres que le ieune Ioseph fut là mené, Rubende lia d'une corde, et le deuala tout bellement dedans le puits, qui estoit prefquetari. Cela fait, il s'en alla pour chercher des pafturages.

Yusuf'un kardeşleri, onun geldiğini görünce, babaları adına bir kardeş olarak gönderildiği için değil, sanki Tanrı düşmanlarını ellerine teslim etmiş gibi sevindiler. Onu hemen öldürmek ve fırsatı kaçırmamak istediler. Ancak kardeşlerin en büyüğü Ruben, Yusuf'a karşı komplo kurduklarını görünce, bu taşkınlığı bastırmaya çalıştı ve onlara işleyecekleri korkunç suçu ve bunun yol açacağı sıkıntıyı hatırlattı. Hatta akrabalıktan uzak, yabancı bir adam bile olsa, bu hem Tanrı'nın hem de insanların gözünde kötü bir şey olurdu. Ama kendi kardeşlerinin ölümünden sorumlu olsalardı, çok daha kötü olurdu. Onu öldürselerdi, bu kötülük babalarının başına gelirdi ve bununla birlikte annelerine de inanılmaz bir üzüntü ve üzüntü verirdi, çünkü o, insanlar arasında alışılmamış, tuhaf bir şekilde ölmüş olurdu. (O dedi) Babaya ve anneye bakın ve oğullarının ölümünün onlara ne kadar sıkıntı getireceğini düşünün, çünkü hepimizin en küçüğü ve böylesine iyi huylu. Bu nedenle onlardan böylesine iğrenç bir eylemden vazgeçmelerini rica etti, bunun kendileri için ne kadar utanç verici olacağını ve böylesine soylu ve nadir bir çocuğu öldürdükten sonra ne olacağını kendi içlerinde tarttılar: ve daha da önemlisi, kardeşlerine karşı alınan kararın seyircisi ve tanığı olan Tanrı'dan korkmaları gerektiğini söyledi. Eğer bu girişimlerinden vazgeçerlerse, onları tövbeye kabul edecek; ama eğer bundan öteye giderlerse, kardeşlerini böylesine bir cinayetten dolayı onları korkunç bir şekilde cezalandırmaktan alıkoymayacak: Tanrı'nın takdiri her yere uzanır, suç ister ıssız bir yerde, ister bir şehrin ortasında alenen işlenmiş olsun. Çünkü unutulmamalıdır ki, insanlar neredeyse, Tanrı'nın kutsal azameti de oradadır. Fakat bütün bunlara rağmen, bu suçu işledikten sonra, kardeşlerini bir kez öldürmüş olsalar bile, vicdanları, iyi ya da kötü, asla yakasını bırakmayan, sürekli bir cellat olacaktı. Ayrıca, kardeşleri kendilerine haksızlık etmiş veya başka bir şekilde onları gücendirmiş olsa bile, onu öldürmelerinin caiz olmayacağını ve görevlerini yapmadıkları düşünülen arkadaşlarını affetmeleri gerekeceğini ekledi. Yusuf'un onları bu kadar şiddetli bir şekilde gücendirmemiş olması, yaşının bile ona acımayı hak etmiş olması ve hayatının koruyucuları ve kefilleri olmaları nedeniyle, cinayet sebebinin, kardeşlerinin, ona gelecek olan refah ve mutluluğu kıskanarak canını aldıkları bilindiğinde, kötülüklerini daha da ağırlaştıracaklarını, akrabalık bağları nedeniyle kendileri de bu refahtan pay alabileceklerini düşünmeleri gerektiğini söyledi. Çünkü Tanrı'nın Yusuf'a verdiğinin kendilerinin de olacağını düşünmeleri gerekirdi. Bu nedenle, Tanrı'nın her türlü mutluluğa layık gördüğü kişiyi öldürüp, bunu yaparken de iyilik yapmak istediği kişiyi elinden almışlarsa, onlara karşı öfkesinin o kadar büyük olacağını düşünmek gerekiyordu. En büyük kardeşleri Ruben'in kardeşlerine yaptığı itirazlar şunlardı: Uzun uzun konuşarak, böyle bir cinayet işlemekten sakınmaları için yalvardı. Tüm itirazlarının işe yaramadığını, hatta bu cinayetten sonra yüreklerinin daha da yandığını görünce, kardeşlerini en azından daha nazik bir şekilde öldürmeyi denemeleri gerektiğini, onları elinden geldiğince ikna ettiğini, ancak öyle olduğu için, durup kendi aralarında onu öldürmeye karar verdikleri için, tavsiyesine uymak isterlerse zararın o kadar büyük olmayacağını gösterdi. Böylece, isteklerinin yerine geleceği, ancak cinayetin bedeli olarak yapmak isteyecekleri kadar büyük bir zarar olmayacağı sonucuna vardı. Bunun üzerine, onlardan kanını akıtıp, hemen yakınındaki kuyuya atmalarını ve en azından ellerini temiz tutabilmeleri için, yavaş yavaş ölmesine izin vermelerini rica etti. Hepsi ikna oldu ve genç adam oraya götürüldükten sonra, Reubendus onu bir iple bağladı ve neredeyse kapalı olan kuyuya güzelce gömdü. Bunu yaptıktan sonra, otlak aramaya gitti.

Or Iudas, l'vndes enfans de Jacob, apperceut une troupe de marchans Arabes, qui estoient de la lignee d'Ifmaël, et portoient des efpiceries et autres marchandises de Syric, et estans partis de Galaad s'en aloient en Egypte. Et apres que Ruben s'en fut allé, Iudas confeilla aux autres freres devendre Joseph à ces Arabes, et que par ce moyen il pourroit aduenir, qu'il feroit transporté en quelque pais loingtain, et que la il mourroit, et qu'eux le garderoient purs et impollus du sang de Joseph. Ils approuuerent tous ce conseil, et le tirerent hors du puits, et le vendirent à ces marchans Ismaelites vingt pieces d'argent : et Joseph n'auoit que dixsept ans quand il fut vendu. Ruben vint denuit au puits, voulant sauuer son frere, et commença à l'appeller l'appeller, mais il n'y auoit point de voix pour luy respondre : pensant qu'on l'eust tué en son absence, il accufoit ses freres : et sachant ce qui luy estoit adueni, il cessa ses plaintes. Ces choses faites, les freres commencerent à confolter ensemble, comme ils les pourroient faire, faire, que leur pere n'eust point de mauuais soupçon contre eux. Enfin, ils resolurent de teindre du sang d'un cheureau la robe dont Joseph estoit vestu, quand il vint vers eux, et qu'ils luy auoient ostée quād ils le deualerent dedans le puits, et l'apporterēt ainsi sanglante à leur pere, pour la luy monstrier, afin qu'il pensast que Joseph eust esté deuoré par les bestes sauuages. Ayans ainsi conclud, ils s'en vinrent à leur pere, qui auoit ouy dire quelque chose de l'inconuenient qui estoit adueni à son fils, et luy dirent qu'ils n'auoient point veu Joseph, et si ne sçauoient point ce qui luy estoit adueni; toutes fois qu'ils auoient trouue cette robe déchirée et sanglante : parquoy ils auoient opinion que quelques bestes l'eussent affailli et deuoré, si ainsi estoit qu'il l'eust vestuë, quand il partit de la maison. Iacob, qui iusques alors auoit pensé qu'il y eust moins de mal, à sçauoir que son fils auoit esté mené quelque part en seruitude, perdit à ceste heure-la ceste opinion qu'il auoit conceuë, estimant que la robe de son fils ainsi déchirée et toute teinte en sang, fust un suffisant argument de sa mort. Car il recognoissoit bien que cette robe estoit celle dont son fils estoit vestu, quand il l'enuoya vers ses freres. Et dès lors il se tourmentoit, comme si son fils eust esté mort et le regrettoit comme unique, et priué de la consolation des autres, d'autant qu'il ne doutoit plus qu'il n'eust esté deuoré par les bestes en chemin. Il estoit donc assis, et se couuroit d'un sac, et ses fils le confoioient, mais ils perdoient temps, car il ne pouuoit appaiser son dueil. Joseph estant amené en Egypte, fut vendu à Putiphar, qui auoit la surintendance sur la cuisine du Roy Pharaon: et Putiphar traita Joseph humainement, et en tout honneur, donnant ordre qu'il fust nourry et traité de bonnes viandes, et mieux que la condition seruite ne le requeroit, et enfin le constitua gouverneur de toute sa famille. Joseph ioüyffoit de toutes ces choses, qui luy auoient esté octroyees, en sorte toutesfois que le changement de son estat ne luy fit point perdre sa vertu, et quant et quant monstra bien que la prudence ne se laisse point vaincre à l'infortune, pourueu qu'on en vse comme il appartient, par raison, et non point seulement durant la prospérité. Car la femme de son maistre estant éprise d'amour tant pour la beauté, que pour l'adresse de Joseph, pensa que plus facilement elle ioüyroit de luy, si elle-mesme luy decouuroit son amour, et qu'il reputeroit cecy pour une de ses plus grandes felicitez, s'il aduenoit, qu'il en fust prié par sa maistresse, l'estimant pluſtoſt par la condition presente, que par la confiance immuable de ses mœurs honnestes. Ainsi donc elle luy decourrit sa concupiscence, et luy parla decoucher ensemble: mais Joseph la repoussa avec toutes ses prieres, croyant que ce feroit une grande meschanceté de rendre une telle recompense à un maistre si benin, en luy faisant un tel outrage. Qui plus est, il l'exhortoit a resister a ce mal violent, protestant qu'il ne luy obeyroit iamais en ce cas-la, qu'elle ne s'attendist plus à iouir d'une chose, dont il ne luy estoit pas permis de iouir : que par ce moyen il aduiendroit qu'une mauuaise cupidité feroit facilement esteine, et qu'il endureroit pluſtoſt toutes sortes de maux, que de consentir à ceste sienne volonté. Car combien qu'il ne soit ny bien-seant ny conuenable, qu'un esclaue contrarie à sa maistresse : toutes fois la turpitude de du fait crioit au

Yakup'un oğlu Yahuda, İsmail soyundan gelen bir Arap tüccarlar topluluğu gördü. Bunlar Suriye'den yiyecek ve diğer mallar taşıyorlardı. Gilead'dan ayrılıp Mısır'a gidiyorlardı. Ruben gittikten sonra, Yahuda diğer kardeşlerine Yusuf'u bu Araplara satmalarını ve bu yolla Yusuf'un oraya varmasını, böylece uzak bir ülkeye götürülmesini, orada ölmesini ve kendilerini Yusuf'un kanından temiz ve lekesiz tutmalarını tavsiye etti. Hepsi bu tavsiyeyi onayladılar ve Yusuf'u kuyudan çıkarıp yirmi gümüş karşılığında bu İsmaili tüccarlara sattılar. **Yusuf satıldığına henüz on yedi yaşındaydı.** Ruben geceleyin kuyuya gelip kardeşini kurtarmak istedi ve onu çağırmaya başladı, ancak ona cevap verecek bir ses yoktu. Yokluğunda öldürüldüğünü düşünerek kardeşlerini suçladı ve başına gelenleri öğrenince şikâyetlerini kesti. Bunları yaptıktan sonra kardeşler, babalarının kendilerine karşı kötü bir şüphe duymaması için ne yapabileceklerini, nasıl yapacaklarını birlikte düşünmeye başladılar. Sonunda, Yusuf yanlarına geldiğinde üzerinde olan ve kuyuya attıklarında ondan aldıkları kaftanı bir şövalyenin kanıyla boyamaya ve kanlı bir şekilde babalarına getirmeye karar verdiler; böylece Yusuf'un vahşi hayvanlar tarafından aldatıldığını düşünecekti. Bu sonuca vardıldıktan sonra, oğlunun başına gelen sıkıntıyı duymuş olan babalarına geldiler ve ona Yusuf'u görmediklerini ve başına ne geldiğini bilmediklerini söylediler; bu kaftanı yırtık ve kanlı bulduklarında: bu nedenle, bazı hayvanların ona saldırıp yediğini, bu yüzden evden çıkarken giydiğini düşündüler. O zamana kadar oğlunun güvenli bir yere götürüldüğünü bilerek daha az zarar olacağını düşünen Yakup, o anda, oğlunun yırtılmış ve kana bulanmış giysisinin ölümü için yeterli bir delil olduğunu düşünerek, tasarladığı bu fikrinden vazgeçti. Çünkü oğlunu kardeşlerinin yanına gönderirken giydiği giysisinin bu olduğunu çok iyi biliyordu. Ve o andan itibaren, sanki oğlu ölmüş gibi azap çekti ve sanki bir yabancıymış gibi yasını tuttu ve özellikle de yolda hayvanlar tarafından şaşırtıldığından artık şüphe duymadığı için, başkalarının tesellisinden mahrum kaldı. Bu nedenle oturdu ve çula sarındı; oğulları onu teselli ediyorlardı, ancak zaman kaybediyorlardı, çünkü acısını dindiremiyordu. Yusuf Mısır'a

götürüldüğünde, Kral Firavun'un mutfağının nezaretini elinde bulunduran Potifar'a satıldı. Potifar, Yusuf'a insanca ve tüm onuruyla davrandı; ona iyi ve sıradan bir ailenin gerektirdiğinden daha iyi yemekler yedirilmesi ve ağırlanması için emir verdi ve sonunda onu tüm ailesinin valisi yaptı. Yusuf, kendisine bahşedilen tüm bu şeylerden memnundu; öyle ki, durumundaki değişiklik erdemini kaybetmesine neden olmadı ve sağduyunun talihsizlik tarafından alt edilmesine izin vermediğini, yalnızca refah döneminde değil, akıl yoluyla da olması koşuluyla, her zaman çok iyi gösterdi. Çünkü efendisinin karısı, Yusuf'un hem güzelliğine hem de konuşmasına aşık olduğundan, ona olan aşkını kendisi keşfederse onu daha kolay elde edeceğini ve metresi onu dürüst ahlakının değişmezliğinden ziyade mevcut durumu nedeniyle takdir ettiğinden, bunu en büyük tebriklerinden biri olarak kabul edeceğini düşündü. Böylece ona şehvetini açtı ve birlikte yatmaktan bahsetti: Fakat Yusuf, böylesine iyi niyetli bir efendiye böylesine bir ödül vermenin, ona böyle bir haksızlık yaparak büyük bir kötülük olacağına inanarak, tüm yalvarmalarına rağmen onu reddetti. Dahası, onu bu vahşi kötülüğe karşı koymaya çağırdı ve böyle bir durumda ona asla itaat etmeyeceğini, artık duymasına izin verilmeyen bir şeyi duymayı beklemediğini; bu sayede kötü bir açgözlülüğün kolayca söndürüleceğini ve onun bu isteğine razı olmaksızın her türlü kötülüğe katlanmayı tercih edeceğini söyledi. Zira bir kölenin efendisine karşı gelmesi ne uygun ne de yerinde bir davranıştı; ancak eylemin çirkinliği tam tersine, böyle bir suçun işlenmemesi gerektiğini haykırıyordu. Yusuf, bu reddedişle hanımın aşkını daha da alevlendirdi; özellikle de Yusuf'un bu teklifi gönüllü olarak kabul edeceğini düşünen kadın, bu yakıcı ateşin etkisiyle ona yeni pusu kurdu. Böylece, aradığı kolaylığı, yani kadınların alışkın olduğu yakın bir ziyafeti görünce, hasta numarası yaptı ve Yusuf'a daha rahat yalvarabilmek için yalnız kalabileceği zamanı kolladı; öyle ki, bu fırsatı yakalayınca, ona ilkinden daha yumuşak sözlerle hitap ederek şöyle dedi: Sana ettiğim ilk duayı reddetmemen, ama razı olman ve en azından bunu dua ettiğin kişinin onuruna veya otoritesine ya da beni öylesine zorlayan sevginin şiddetine bırakman çok daha iyi olurdu ki, hanımefendi olmayı unuttum ve böylesine aşağılık ve bayağı sözlerle düştüm: yine de şimdi bile buna razı olursan ve daha önce işlediğin hatayı düzeltirsen akıllıca davranmış olursun. Çünkü tekrar dua edilmeyi beklesen de, bunu şimdi yapıyorum ya da daha önce yaptığımdan daha acil bir şekilde yapıyorum; hasta kadına bu nedenle karşı çıktım ve senin arkadaşlığını ziyafetin tüm neşesine tercih ettim. Beni önceden reddedip reddetmemen gerektiğini kolayca anlayabilirsin, çünkü bu seni sınamak için kötü niyetle yapılmadı, çünkü ben hâlâ aynı isteğimi sürdürüyorum. Bu yüzden iki şey arasında seçim yapmalısın: ya seni sevenin iyi niyetine uyarak anlık zevk almak, aynı zamanda daha büyük iyilikler beklemek; ya da iffetliliği lütfuma tercih edersen, sana karşı nefret ve intikamım. Bana cesaretle inan ki, eğer seni kocam olmakla suçlarsam ve beni fuhuşa sürüklediğini söylersem, bu düşüncenin sana hiçbir faydası olmayacak; her ne kadar senin sözlerin benimkilerden daha doğru olsa da; çünkü Potifar benim sözlerime daha çok inanacaktır.

Quelque chofe qu'il y eut, ny les paroles de cette femme, ny les larmes qui pouuoient rendre telmoignage de les defirs , ne peurent induire Ioseph à compassion, ny le contraindre par la peur , ou empelcher qu'il ne perfiftaft en fon fainct propos de pudicité, quelques menaces qu'elle fit : tellement qu'il refifta confiamment a fa maiftresse, qui luy braffoit vne affliction fi iniuste , aymant mieux endurer tout le mal qu'on luy pourroit faire, que iouir du plaifir qui luy estoit offert , fçachant qu'il feroit digne d'une punition fort grande, s'il commettoit vn tel crime pour complaire à ceste femme. Et avecce , l'aduertiffant de fon deuoir, il luy remonstra quelle fidelité requeroit le mariage , à quoi il falloit pluftoft regarder , qu'à vn plaisir, qui ne pourroit pas gueres durer, ne le pouuant faire que le regret ne fuiuit de bien pres, qu'il pourroit bien

rédre la perfone marrie de fon crime, mais ne pour roit faire que le crime ne fut commis. Et outre tout cela, qu'une crainte continuelle se presenteroit deuant ses yeux, si elle n'estimoit point peu, d'abandonner son honneur si legerement. Que la compagnie de mariage, instituee diuinement, a un plaisir affermé, et une iuste hardiesse, comme un bouclier de la conscience humaine, tant envers Dieu, qu'envers les hommes. D'auantage, que cecy luy vaudroit beaucoup mieux, que se gardant impollué, elle reteint son droit de maistresse tout entier sur son seruiteur, plustost que de l'auoir coupable avec soy d'un crime commun. Enfin qu'il valoit mieux s'appuyer sur une bonne conscience, rendant témoignage de quelque chose bien faicte, que se fier en quelques cachettes de peché. Ainsi Ioseph vint de ces propos et d'autres semblables, talchoit tant qu'il pouuoit d'esteindre la concupiscence de ceste femme, et la retiter de son affection peruerse, pour la ramener à quelque volôté plus raisonnable; mais elle le pourfuiuoit de plus grande vehemence, et apres auoir ietté les mains sur luy, n'esperant plus de le pouuoir forcer, elle tascha à le persuader par belles paroles. Mais ne pouuant plus porter l'effronterie de ceste paillard, il luy laissa son manteau par où elle le tenoit, et s'enfuyt de la chambre. Elle en partie marrie du refus, en partie aussi craignant que son mari ne cogneust quelque chose de son impudicité, delibera de preuenir, et d'accuser fausement Ioseph vers Putiphar, et se vanger de luy par ce moyen comme d'un superbe, estimant que ce seroit une chose digne d'une finesse de femme, si elle accusoit la premiere. Parquoy elle s'affit toute triste et troublee; et quoi que ceste tristesse ne luy vint d'ailleurs que de ce qu'elle auoit esté frustrée de son intention impudique, nonobstant elle faisoit semblant d'estre fâchée dece qu'on l'auoit requise de paillardise. Et quand son mari fut de retour, et regarda ceste piteuse contenance, il fut troublé, et demanda quelle estoit la cause de la tristesse de la femme. Elle commença d'accuser Ioseph et luy dist: Mon mari, ie ne desire plus que tu viues, si tu ne punis, comme il appartient, un meschant et de loyal seruiteur que tu as, qui a voulu violer ta couche, ayant oublié en quel equipage il est venu en ceste maison, et de quelle bonté tu as esté envers luy. S'est il monstté par cy-deuant bon seruiteur entout et par tout? maintenant pour de couvrir la vilaine ingratitude, en ce qu'il n'a point mesme fait difficulté d'affaillir ma pudicité, et de vouloir rompre le lien de ton mariage. Et encore ce a esté en un iour de feste, epiant finement ton absence, en forte qu'on peut cognoistre facilement, que la modestie qu'il a monstree par cy deuant, procedoit d'une crainte qu'il auoit de son maistre, et non point d'une bonne nature. Et rienne l'a induit à cela, sinon que tu l'auois eleué en trop haut honneur, contre son esperance, et sans qu'il l'eust aucunement merité. Car voyant que tu luy auois donné tous tes biens en garde et en gouuernement, et que tu te repoisois sur la fidelité, et qu'il estoit constitué voire par dessus les plus anciens seruiteurs de ta maison, il luy a semblé que ce seroit bien raison aussi qu'il touchast à ta femme. Et afin d'estre creuë, elle va produire le manteau de Ioseph, comme s'il eust esté contraint de le laisser pour la resistance qu'elle luy auoit faite. Putiphar vaincu des paroles et des larmes de la femme, et faisant valoir son amour plus que de raison, ne voulut pas proceder à de plus grandes enquestes pour s'informer de la verité: et louant la pudicité d'icelle, il condamna sur le chap Ioseph comme grandement coupable, et le fit serrer en une prison obscure, où on auoit accoustumé de mettre les malfaiteurs. Prenant plaisir à la pudicité de la femme, comme bon et suffisant témoin de son honnêteté, qu'il auoit ouuertement cogneuë.

Or Ioseph remettant son innocence en la protection de Dieu, ne se voulut point defendre, ny declarer le fait tel qu'il estoit; mais portant paisiblement la necessité et fâcherie de ses liens, se consolait en une seule esperance, à çauoir que Dieu luy seroit meilleur et plus fauorable que ceux qui l'auoient constitué prisonnier. Et il ne fut point frustré: car il experimenta bien tost apres la prouidence. Puisque le geolier considerant comment Ioseph faisoit diligemment et

fidelement la belongne qui luy estoit donnee en tache, et d'auantage la beauté de son vilage, l'ofta des ceps, et le soulagea en sa misere: et quant a son viure, il le traicta mieux que les autres prisonniers. Aureste, toutes fois et quantes que quelque relache estoit donné aux autres prisonniers, qui estoient en vne mesme prison avec luy, ils deuisoient ensemble, come ont accoustumé ceux qui sont compagnons d'une mesme misere et come ils s'enqueroient l'un de l'autre de la cause de leur emprisonnement, un eschafon du Roy, qu'il auoit autre fois bien honoré et cheri, qui auoit esté là mis par la cholere de son Prince, prit amitié avec Ioseph, qui comme luy, auoit les fers aux pieds. Et pource qu'il auoit Ioseph en reputation d'un home prudent, il luy de clara un sage qui luy estoit aduenu, le pria de luy declarer s'il n'y auoit point quelque preface caché la dessous, deplorat son malheur, come si cela ne suffisoit point a son infortune que le Roy fut fache contre luy, si avec cela il n'estoit trouble par des songes qui luy fussent enuoyez de Dieu. Il disoit d'oc, qu'il auoit veu en songeant trois feps de vigne, et en chacun d'eux il y auoit des grapes de raisin déjà grades, et prestes à estre recueillies, et qu'il les preffoit, et le Roy mettoit une phiole ou une bouteille au dessous pour receuoir le vin: et puis apres il offrit de ce vin coulé au Roy, et luy en donnoit à boire, et le Roy en beuuoit volontiers. Apres que l'eschanon eut ainsi recité son songe, il pria Ioseph, que si Dieu luy en auoit donné quelque intelligence, il luy fit ce bien deuoloir interpreter sa vision. Ioseph luy donna bon courage, et luy dist, qu'il s'attendoit hardiment à cela, que dedans trois jours, il seroit mis hors de prison, et que le Roy demanderoit encore d'estre seruy de luy, et qu'il retourneroit au service de son Prince. Car il interpretoit en sorte, que la vigne apportoit un fruit bon pour l'usage des hommes: puisque par son moyen la fidelité et l'amitié sont establies entre les hommes, et les inimitiez rompuës. D'auantage, quand on vîe du vin, les facheries sont chassées, et la lieue suruiuent. Tu dis (disoit Ioseph à ce bouteiller) que tu l'as pressé en tes mains, et que le Roy en a beu. Sache donc, qu'un bon songe t'a esté presenté, et qu'il signifie le relache de cette tienne misere, dont tu sera mis dehors dans autant de iours qu'il y auoit de feps en ton songe, dont tu as vandangé le fruit. Mais apres que tu auras cognu cette heureuse verité, ne m'oublie pas, et quand tu feras en liberté, ne nous dédaignes point, nous qui demeurons icy en misere, et où nous sommes de laissez, cependant que tu t'en vas iouyr de cette felicité, que ie t'ay predite. Car de moy, ie te peux protester hardiment que ce que ie suis icy detenu, ce n'est point pour quelque forfait dont ie sois coupable, mais ma chasteré est cause que ie suis puni comme malfaiteur, d'autant que j'ay beaucoup plus estime l'honneur de la maison où ie demeure, et de celui qui m'a icy mis, que mon propre plaisir. Ainfi le bouteiller du Roy se réjouist, comme aussi il en auoit bonne occasio, pour l'inter pretation qui luy auoit esté donnée, dont il attendoit paisiblement l'issue. Il y auoit aussi en la prison un autre seruiteur du Roy, commis sur les boulangers de sa maison, qui auoit esté là mis avec le bouteiller. Il conceut une bonne esperance, quand il ouyست que Ioseph auoit interpreté le songe de l'autre en cette façon car il auoit aussi fait un songe la nuit precedente: et pria Ioseph de luy en donner la signification. Il luy auoit semble qu'il portoit trois corbeilles sur sa teste, dont les deux estoient pleines de pains, et la troisieme pleine de chair et de diuerfes viandes, telles qu'on a accoustumé d'appareiller pour les Roys. Et les oyseaux volans par là, emporterent le tout, et le mangerent et combien qu'il les voulust chasser, toutes fois ils ne s'étonnoient point. Apres qu'il eut ainsi parlé, il attendoit un preface semblable au premier. Lors Ioseph ayant bien regardé à la signification de ce songe, auant que de passer plus outre, dist au boulanger qu'il desireroit bien luy pouuoir dire de plus heureuses nouvelles que celles que son songe luy marquoit, mais il n'auoit plus que deux iours à viure. Que les corbeilles signifioient cela, et que le troisieme iour il feroit pendu au gibet, et seroit puis apres mangé des oyseaux, qu'il ne pouuoit pas chasser.

Ne varsa, bu kadının sözleri, ne de arzularına tanıklık eden gözyaşları, Yusuf'a merhamet gösteremedi, onu korkutamadı, ne de ne kadar tehdit ederse etsin, kutsal iffet hedefinde ısrar etmesini engelleyemedi: Öyle ki, kendisine böylesine haksız bir belayı övünerek anlatan metresine sürekli karşı koydu; kendisine sunulan zevki duymaktansa, kendisine yapılabilecek tüm kötülüklere katlanmayı tercih etti; çünkü bu kadını memnun etmek için böyle bir suç işlerse çok ağır bir cezaya çarptırılacağını biliyordu. Ve bununla birlikte, onu görevi konusunda uyararak, evliliğin ne gerektirdiğini, uzun süre devam edemeyecek bir zevkten ziyade neye sadakat gösterilmesi gerektiğini gösterdi; pişmanlığın peşini bırakmaması mümkün değildi; bu pişmanlık evli kişiyi suçunu affedeabilirdi, ama suçun işlenmesini engelleyemezdi. Ve tüm bunların yanı sıra, onurunu bu kadar kolay terk etmeyi hafife almadığı takdirde, gözlerinin önünde sürekli bir korku belireceğini de. Usulüne uygun olarak kurulan evlilik ortaklığının, hem Tanrı'ya hem de insanlara karşı insan vicdanının bir kalkanı olarak, kesin bir haz ve haklı bir cesareti vardır. Dahası, kendini kirletmeyerek, hizmetçisinin üzerinde saltanat hakkını tamamen saklı tutması, onu adi bir suçtan suçlu kılmaktan çok daha iyi olurdu. Son olarak, iyi bir şeye tanıklık eden iyi bir vicdana güvenmek, bir günahın saklandığı yere güvenmekten daha iyiydi. Böylece Yusuf, bu ve benzeri sözlerden bahsederken, bu kadının şehvetini söndürmek ve onu sapkın sevgisinden uzaklaştırmak için elinden geleni yaptı, böylece onu daha makul bir iradeye geri döndürdü; ancak kadın onu daha büyük bir şiddetle takip etti ve artık onu zorlayamayacağını umarak, ona el koyduktan sonra, onu güzel sözlerle ikna etmeye çalıştı. Ancak bu haylazın küstahlığına artık dayanamayarak, kadının tuttuğu pelerini ondan bıraktı ve odadan kaçtı. Kısmen bu ret cevabından dolayı üzgün, kısmen de kocasının kendi murdarlığını bilmesinden korkan kadın, Yusuf'u uyarmaya ve Potifar'ı iftira etmeye ve bu yolla, gururlu bir adamdan intikam alır gibi ondan intikam almaya karar verdi; çünkü eğer ilkini suçlarsa, bunun bir kadının kurnazlığına yakışır bir şey olacağını düşünüyordu. Bu yüzden çok üzgün ve sıkıntılı bir şekilde oturdu; ve bu üzüntü, yalnızca kendi küstahça niyetinden dolayı hayal kırıklığına uğramış olmasından kaynaklansa da, ahlaksızlık yapmaya zorlandığı için öfkeliymiş gibi yaptı. Kocasını geri döndüğünde ve bu acınası yüzü görünce, üzüldü ve karısının üzüntüsünün nedenini sordu. Kadın, Yusuf'u suçlamaya başladı ve ona şöyle dedi: Kocam, eğer senin kötü ve sadık bir hizmetkarını, yatağına tecavüz etmek için, bu eve hangi kıyafetle geldiğini ve onu nasıl karşılamak istediğini unutmuş, gerektiği gibi cezalandırmazsan, artık yaşamamı istemiyorum. Daha önce her yerde ve her yerde iyi bir hizmetçi olduğunu göstermiş miydi? Şimdi, alçakça nankörlüğünü riske atıyor, iffetime saldırmayı bile ihmal etmemiş ve evlilik bağınızı koparmak istemiş. Ve yine, bayram günü, yokluğunuzu keskin bir şekilde izlerken, kolayca fark edilebilecek bir şekilde, daha önce gösterdiği iffetin, iyi niyetli bir mizaçtan değil, efendisine duyduğu korkudan kaynaklandığını fark etti. Onu buna iten tek şey, onu, umuduna rağmen ve hiçbir şekilde hak etmediği halde, gereğinden fazla yüceltmiş olmanızdı. Çünkü ona tüm mallarınızı saklaması ve idare etmesi için verdiğiniz, sadakatine güvendiğinizi ve evinizdeki en yaşlı hizmetçilerden bile üstün bir konumda olduğunu görünce, ona karına dokunması da çok makul göründü. Ve inanılması için, kadın, sanki karısının ona gösterdiği direnç yüzünden bırakmak zorunda kalmış gibi, Yusuf'un cübbesini göstermeye gitti. Potifar, karısının sözleri ve gözyaşları karşısında yıkılmış ve aşkını akıldan üstün tutarak gerçeği öğrenmek için daha fazla araştırma yapmak istemedi. Karısının iffetini överek, Yusuf'u büyük bir suçlu olarak mahkûm etti ve onu suçluların konulması için kullanılan karanlık bir zindana attırdı. Karısının iffetinden, açıkça bildiği dürüstlüğüne iyi ve yeterli bir tanığı olarak hoşnutluk duydu.

Yusuf, masumiyetini Tanrı'nın korumasına emanet ederek, kendini savunmak ya da gerçeği olduğu gibi açıklamak istemedi; ancak zincirlerinin gerekliliğini ve sıkıntısını huzur içinde taşıyarak, tek bir umutla avundu: Tanrı'nın, kendisini esir alanlardan daha iyi ve daha lütfkâr olacağı umuduyla. Ve hayal kırıklığına uğramadı: çünkü kısa süre sonra takdirini gördü. Zira gardiyan, Yusuf'un kendisine verilen görevleri ne kadar gayretli ve sadakatle yerine getirdiğini ve dahası yüzünün güzelliğini göz önünde bulundurarak onu prangalardan indirdi ve acısını hafifletti; hayatına gelince, ona diğer esirlerden daha iyi davrandı. Aureste, kendisiyle aynı hapishanede bulunan diğer tutuklulara ne zaman ve nerede bir rahatlama sağlansa, aynı sefaletin yoldaşları arasında âdet olduğu üzere, birlikte yola çıkıyorlardı. Hapis sebeplerini birbirlerine sorarlarken, Kral'ın eskiden çok saygı duyduğu ve sevdiği, Prensi'nin öfkesiyle oraya konmuş bir sakisi, tıpkı kendisi gibi ayaklarında prangalar olan Joseph'le arkadaş oldu. Joseph, ihtiyatlı bir adam olarak tanındığı için, ona alışmış bilge bir adamdan bahsetti, altında bir alamet gizli olup olmadığını kendisine bildirmesini istedi ve talihsizliğine hayıflandı; sanki Kral'ın ona öfkelenmesi yetmezmiş gibi, Tanrı tarafından kendisine söylenen rüyalar da onu rahatsız etmiyormuş gibi. Sonra, rüyasında üç asma dalı gördüğünü ve her birinde toplanacak üzümlerin önceden ayıklanmış olduğunu, onları sıkıldığını ve Kral'ın şarabı almak için altına bir şişe veya küçük bir şişe koyduğunu söyledi: ve sonra bu dökülen şaraptan birazını Kral'a ikram etti ve içmesi için ona verdi ve Kral onu istekle içti. Saki rüyasını böyle anlattıktan sonra, Yusuf'a dua etti, eğer Tanrı ona biraz anlayış vermişse, rüyasını yorumlamak istemesi ona iyi gelecektir. Yusuf ona cesaret verdi ve bunu cesurca beklediğini, üç gün içinde hapisten çıkacağını ve Kral'ın tekrar kendisinden hizmet isteyeceğini ve Prensi'nin hizmetine geri döneceğini söyledi. Çünkü bunu, asmanın insanların yararına iyi meyveler vereceği şeklinde yorumladı: çünkü onun aracılığıyla insanlar arasında sadakat ve dostluk kurulur ve düşmanlıklar kırılır. Üstelik, şarap içildiğinde kavgalar uzaklaşır ve sevinç başlar. (Yusuf bu şişeleyciye dedi ki) Onu eline aldığını ve Kral'ın içtiğini söylüyorsun. Öyleyse bil ki sana güzel bir rüya sunuldu ve bu, rüyadaki seps sayısı kadar gün içinde kovulacağın bu sefaletinden kurtuluşunu simgeliyor; meyvesini sattığın. Ama bu mutlu gerçeği öğrendikten sonra beni unutma ve özgür kaldığında, sefalet içinde ve kaldığımız yerde kalan bizleri küçümseme; sen, sana önceden haber verdiğim bu mutluluğun tadını çıkarmak için uzaklaşırken. Kendi adıma, burada tutulmamın, suçlu olduğum herhangi bir suçtan dolayı olmadığını, iffetimin bir suçlu olarak cezalandırılmamın nedeni olduğunu cesurca iddia edebilirim; çünkü yaşadığım evin ve beni buraya koyanın onuruna kendi zevkimden çok daha fazla değer veriyorum. Böylece Kral'ın uşağı da, kendisine yapılan yorum için iyi bir fırsat yakaladığı için sevindi ve sonucunu huzur içinde bekledi. Hapishanede, Kral'ın evinin fırıncılarının başına atanan ve uşağın yanına konmuş başka bir hizmetçisi daha vardı. Yusuf'un diğerinin rüyasını bu şekilde yorumladığını duyunca büyük bir umutlandı, çünkü o da bir önceki gece bir rüya görmüştü ve Yusuf'tan anlamını söylemesini istedi. Başının üzerinde üç sepet taşıyormuş gibi geldi; ikisi ekmekle, üçüncüsü ise et ve kralların taşınması âdet olan diğer yiyeceklerle doluydu. Orada uçan kuşlar her şeyi alıp götürdüler ve hepsini yediler. Onları kovmak istese de, kuşlar şaşırmadılar. Bunları söyledikten sonra, ilkinen benzer bir alamet bekledi. Sonra Yusuf, bu rüyanın anlamını dikkatlice inceledikten sonra, daha fazla ilerlemeden fırıncıya, kurdun kendisine verdiğinden daha mutlu bir haber vermek istediğini, ancak yaşamak için yalnızca iki gününün kaldığını söyledi. Sepetlerin bunun habercisi olduğunu ve üçüncü gün darağacına asılacağını ve ardından avlayamadığı kuşlar tarafından yeneceğini söyledi.

Et il aduint à tous deux, comme Ioseph leur auoit predit, mesmement , que le iour que leurs songes leur auoient prefix, le Roy Pharaon fit le banquet du iour de la natiuité , fit mettre au

gibet son panetier , et deliurer son fommelier , le reftituant en son premier estat. Mais le fommelier fut ingrat enuers Ioseph, qui demeura deux ans depuis en la prifon toutes fois Dieu n'ayant point mis en oubly son seruiteur , il luy donna vne telle ouuerture pour sortir hors de la calamité. Le Roy Pharaon eut deux vifions en cette nuict là, et quant et quant l'interpretation d'icelles luy fut donnée, mais il retint feulement les vifions , et miten oubly l'interpretation , et comme il luy sembloit, les songes ne pouuoient rien signifier de ioyeux. Le lendemain il fit appeller les plus fçauants d'Egypte, et leur demanda l'expolition de ses songes : mais il n'y en eut pas vn feul qui en peust donner l'intelligence , et lors le Roy en fut plus trouble. Le fommelier voyant le Roy fasché, eut fouuenance de Ioseph, et de l'induftrie qu'il auoit à interpreter de telles vifions, et s'aprochât du Roy, luy parla de Ioseph, et du songe que luy mefme auoit fait , lors qu'il estoit prisonnier avec luy, et de ce qui eneftoit aduenue, selon son interpretation : et comment le maiftre panetier auoit esté mis au gibet ce iour mefme, qui estoit chose merueilleufe, et qui donnoit plus d'autorité aux deuinations de Ioseph. Il remonftra au Roy que Putiphar gouuerneur principal de la cuifine l'auoit fait mettre en prison, l'ayant en son feruice: et que Ioseph difoit qu'il estoit Hebreu, nay de noble lignée et de bons parens et honneftes. Et difoit au Roy: Commandez, Sire, qu'on le faffe venir deuant vous, et ne le mefpriuez point à caufe de sa misere prefente: car vous pourrez fçauoir clairement de luy ce que vos songes signifient. Le Roy donc le fit tout in continent venir, et le prenant par la main, par là à luy doucement en cette sorte: Mon amy, puis qu'ainfi eft que ie cognois par le rapport demon seruiteur, que tu és vn hôme prudent, declare moy les prefages de mes songes, comme tu luy as donné l'interpretation des fiens , et tu me feras vn fort grand plaisir. Mais cependant garde toy bien de supprimer quelque chose par crainte: et que ma grace ou le plaisir ne te faffe rien dire dauantage que la verite, encore que ce que tu auras à dire, ne soit gueres plaifant ny ioyeux. Il me sembloit que ie me pourmenois le lóg de la riuere, et que ie voyois fept vaches fort grasses et grandes, qui fortoient des petites riuieres pour aller aux marets : et fept autres vaches sortoic at hors des marets, et venoient au deuant des premieres, et estoient fort maigres et mal plaifantes à voir, qui deuoroient les fept autres grasses et grandes: toutes fois cela ne leur profita de rien: pource qu'elles demeurerent tousiours maigres et affamées. Apres cette vifion ie me fuis reueillé, état fort troublé, confiderant a part moy, que vouloient dire ces figures qui m'ont esté prefentées en songeant. Puis apres le sommeil me preffant ainfi que ie dormois, ie fis vn autre songe plus estrange que le premier, qui auffi me trouble et eftonne dauantage. le voyois fept efpics fortans d'une mefme racine, chargez de grain à merueilles, dont le bout panchoit contre bas, et estoient prefts à moissonner il y auoit auffi aupres de ces efpics, autres fept, qui estoient fleftris, et prefts à mourir par faute de rosée et de quelque humidité. Ces fept derniers engloutirent les autres fept beaux et bien grenez, qui me sembla chose estrange, et qui me rendre fort étonné. Ioseph luy respondit: O Roy ! combien que vous ayez songé deux songes de diuerses sortes: toutesfois les deux n'ont qu'une mefme fignificatió. Car les vaches (qui sont beftes deftinées pour le labourage) deuorées par d'autres vaches maigres, et les efpics conuomez par d'autres fteriles, predifent la famine et sterilité en tout le païs d'Egypte pour autant d'années que la fertilité aura duré; et la fertilité et grande abondance des fept premieres années fera conuomée par la fterilité des fept fubfequentes. On ne pourra pas facilement pouruoir ny remedier à vne telle difete: & ie prend ma coniecture là deffus, que combien que les vaches maigres ayent deuoré et auallé les autres grasses, nonobftant elles n'ont pû eftre foulées pour cela. Mais Dieu annonce de bonne heure ces choses aux homes, non point pour les étonner ny attrifter: mais afin qu'estans aduertis , ils remedient et pouruoyent à la neceffité, et ne soient si malheureufement surpris du mal qui leur eft proche. Faites donc, Sire, referuer les reuenus du temps de l'abondance , et donnez ordre qu'ils

foient bien d'ŕŕpenfez , et l'Egypte ne ŕe ŕentira point de la grande famine ŕuruenante. Le Roy alors ayant en admiration la grande prudence et fageŕŕe de Ioseph, s'enquit de luy, comment on ŕe deuoit gouuerner pour pouruoir ŕ l'aduenir, et pour donner ordre autemps de l'abondance, afin qu'on pŕt endurer plus facilement la ŕterilit .

Ve Yusuf'un önceden haber verdiği gibi, ikisinin de baŕına geldi: R yalarının onlar için önceden belirlediği g n, Kral Firavun doğum g n  ziyafetini verdi, fırıncısını darağacına astırdı ve uŕađı serbest bırakıldı ve eski konumuna geri döndü. Ancak uŕak, iki yıl sonra bile hapiste kalan Yusuf'a nankörlük etti. Ancak Tanrı, hizmetkarını unutmayarak, ona felaketinden kurtulması için böyle bir fırsat verdi. Kral Firavun o gece iki rüya gördü ve her seferinde yorumlarını kendisine verdiler, ancak sadece rüyaları tuttu ve yorumu unuttu ve ona öyle geldi ki, rüyalar neŕeli bir ŕeyi ifade etmiyordu. Ertesi gün Mısır'ın en bilginlerini çağırdı ve onlardan rüyalarını açıklamalarını istedi: ancak yorumlayabilecek kimse yoktu ve o zaman Kral daha da endiŕelendi. Ŗarap garsonu, Kral'ın öfkeli olduğunu görünce, Yusuf'u ve bu tür görüntüleri yorumlamadaki gayretini hatırladı ve Kral'a yaklaŕarak ona Yusuf'tan, onunla birlikte tutukluyken gördüğü rüyadan ve yorumuna göre baŕına gelenlerden bahsetti; ve usta fırıncının o gün darağacına nasıl asıldığını, bunun nasıl olağanüstü bir ŕey olduğunu ve Yusuf'un d ŕ ncelerine daha fazla yetki verdiğini anlattı. Kral'a, mutfağının baŕ yöneticisi Potifar'ın onu hizmetinde tutarak hapse attırdığını ve Yusuf'un asil bir soydan ve iyi ve dürüst ebeveynlerden doğduğunu söylediğini gösterdi. Ve Kral'a dedi ki, Efendim, onu huzuruna getirmeni emret ve ŕimdiki sefaletinden dolayı onu hor görme; çünkü rüyalarının ne anlama geldiğini ondan açıkça  ğrenebileceksin. Kral onu hemen çağırdı ve elinden tutarak nazikçe ŕ yle dedi: Dostum, hizmet imin anlattıklarından senin akıllı bir adam olduğunu bildiğim için, rüyalarımın alametlerini bana açıkla, tıpkı kendi rüyalarının yorumunu yaptığın gibi; bana büyük bir zevk vereceksin. Ama yine de korkudan hiçbir ŕeyi gizlememeye dikkat et: S yleyeceklerin pek hoŕ veya neŕeli olmasa bile, l tfum veya zevkim seni gerçeklerden fazla bir ŕey söylemeye zorlamasın. Bana  yle geldi ki, nehir kıyısında yürüyordum ve küçük nehirlerden bataklıklara gitmek için çıkan yedi tane çok ŕiŕman ve iri inek gördüm: bataklıklardan çıkan yedi inek daha ilkinden önce geldiler ve çok zayıf ve çirkin görünüyorlardı; bunlar diğer yedi ŕiŕman ve iri ineğin önündeydiler: ancak bu onlara hiçbir fayda sağlamadı: Çünkü her zaman zayıf ve a  kaldılar. Bu görüntüden sonra çok endiŕeli bir ŕekilde uyandım ve rüyamda bana gösterilen bu ŕekillerin ne anlama geldiğini kendi kendime itiraf ettim. Sonra, uyku beni uyurken sıkıŕtırdıktan sonra, ilkinden daha tuhaf, beni daha çok rahatsız eden ve ŕaŕırtan baŕka bir rüya gördüm. Aynı kökten kehribar yüklü, uçları aŕađıya doğru sarkık, hasada hazır yedi baŕak çıktığını gördüm. Ayrıca, bu baŕakların yakınında, kurumuŕ ve çiğ eksikliğinden ve biraz nemden ölmeye hazır yedi tane daha vardı. Bu son yedisi, güzel ve iyi taneli diğer yedisini yuttu; bu bana tuhaf bir ŕey gibi geldi ve beni çok ŕaŕırttı. Yusuf ona cevap verdi: Ey Kral! Her ne kadar farklı türden iki rüya g rm ŕ olsan da, ikisinin de tek bir anlamı var. Çünkü  ift sürmek için kullanılan ineklerin (ki bunlar diğer zayıf inekler tarafından yutulması ve domuzların diğer kısır inekler tarafından tüketilmesi), Mısır ülkesinde bereketin sürdüğü yıllar boyunca kıtlık ve kısırılığın habercisidir; ve ilk yedi yılın bereketi ve büyük bolluğu, sonraki yedi yılın kısırılığı tarafından tüketilecektir. Böyle bir kıtlığa çare bulmak kolay olmayacaktır: ve ben bu konuda kendi g r ŕ me göre, zayıf inekler semizleri yiyip bitirmiŕ olsalar da, bunun için beslenememiŕlerdir. Fakat Tanrı bu ŕeyleri insanlara erkenden duyurur, onları ŕaŕırtmak veya  zmek için değil: ama uyarıldıklarında çare bulup ihtiyaçları karŕılasınlar ve yakınlardaki kötülükler karŕısında bu kadar mutsuz bir ŕekilde ŕaŕırmassınlar diye. Bu nedenle, Efendim, bolluk zamanındaki gelirleri saklayın ve iyi dağıtılmaları için emir verin ki, Mısır üzerlerindeki büyük kıtlığın etkilerini hissetmesin. Bunun

üzerine Kral, Yusuf'un büyük basiretine ve bilgeliğine hayran kalarak, kişinin refahı sağlamak ve bolluk zamanlarında düzeni sağlamak için nasıl davranması gerektiğini, böylece kısrılığa daha kolay dayanabileceğini sordu.

Aquoy Ioseph luy donna cet aduis , que les Egyptiens se contentassent de peu, et qu'il ne permit qu'ils abusassent de ce qui seroit de surabondant durant le temps de la fertilité , mais le reseruassent pour la necessité. Il adioufta aussi, qu'on deuoit faire denóbrement de toutes sortes de bleds, et cela fait, que les laboureurs les apportassent aux greniers , et la diftribution fut faite au peuple autant qu'il luy en faudroit , et non plus. Apres que le Roy Pharaon eutbien loué tant le conseil que l'interpretation de Ioseph , il le constitua sur cette difpensation, et luy donna vne pleine autorité et pouuoir de faire tout ce qu'il iugeroit estre bon et expedient pour le profit du Roy et du peuple : estimant qu'en tout son Royaume il ne le pourroit trouuer homme qui fust plus suffisant pour executer ce conseil, que celui qui l'auoit donné. Estant éluéà vne telle puissance, il portoit aussi l'anne au du Roy, dont il cachetoit ses lettres: il eut dauantage la prerogatiue de porter la robbe de pourpre, et estoit porté par toute l'Egypte sur vn char d'honneur. Et de toutes parts il faisoit emporter le bled, et n'en laissoit aux la boueurs sinon autant qu'il leur en falloit tant pour viure que pour semer: et il n'y auoit homme à qui il vouloit dire la cause pourquoy il faisoit cela. Quad il fut ainsi élué à vn tel honneur par le Roy d'Egypte, il auoit trente ans, et à cause de la prudence admirable , le Roy le surnomma Psontomphanec, c'est à dire, Ayant reuelation des choses obscures et secretes. Dauantage, il épousa vne femme qui estoit encore Vierge, deparens honorables, que le Roy luy donna, à çauoir Afeneth, fille de Putiphar, Sacrificateur d'Heliopoli, dont il eut des enfans auant la sterilité. L'aîné fut appelé Manasses, qui selon les Hebreux signifie, Oubliance , dautant qu'ayant recouuré vn bon heur , il auoit oublié les miseres et infortunes. Et le plus ieune eut nom Ephraim, qui signifie Restitution, pource qu'il auoit este restitué ou remis en la liberté de ses ancestres. Or selon l'interpretation de Iosephe, les sept ans furent fort fertiles : et quand ils furent passez sur le huitieme, le país d'Egypte fut molesté de famine. Et pource que ce mal estoit venu sans y penser, le peuple pressé de famine, venoit à grandes troupes à la porte du Palais du Roy. Il appella Ioseph, qui auoit charge de distribuer les bleds autant qu'il en falloit à chacun, et par le consentement de tous les Egyptiens il fut appelé Conseruateur du peuple. Et le marché ne fut point seulement ouuert aux gens du país, mais aussi aux estrangers: car Ioseph pensoit qu'entre tous les hommes il y auoit une confanguinité mutuelle, et que c'estoit la raison, que ceux qui estoient les plus riches , aidassent aux indigens en temps de famine. Et pource que le país de Chanaan et les autres regions estoient aussi pressées de famine , Iacob enuoya tous ses enfans en Egypte pour acheter du bled, ayant cognu que les estrangers mesmes en pouuoient recouurer du marché qui estoit ouuerten Egypte , et retint avec soy seulement Benjamin, qu'il auoit eu de la femme Rachel , et seul frere de Ioseph de pere et de mere. Or apres que les enfans de la Iacob furent venus en Egypte, ils s'adresserent à Ioseph, le prians qu'il leur fust loisible d'acheter du bled, à cause que rien ne se faisoit que par son congé ou consentement: et lors on ne profitoit de rien de faire honneur au Roy, si quant et quant on n'auoit acquis la grace et faueur de Ioseph. Il reconnut ses freres, qui ne pensoient rien à moins qu'à luy, pource qu'il estoit encore ieune quand il fut emmené d'avec eux , et l'âge luy auoit déjà changé les lineamens de la face, et ils n'eussent iamais peu auoir ceste opinion de luy qu'il pût estre élué à vne si haute dignité. Il voulut prouuer leurs courages, car il refusa de leur vendre du bled ; dauantage il leur obiectoit qu'ils estoient venus pour epier l'estat du Royaume, et combien qu'ils fussent venus de regions diuerses, qu'ils faisoient semblant d'estre freres. Car comment le pouuoit-il faire , qu'un homme priué eust pû nourrir et entretenir tant d'enfans de marque? Bon-heur qui

n'aduiant guere fouuent, non pas mefme aux Roys. Il faifoit cela pour entendre des nouuelles de fon pere , et comment les affaires s'eftoient portez depuis qu'il ne l'auoit veu , et ce qui estoit aduenue à fon frere Benjamin: pource qu'il estoit en peine de fçauoir s'ils n'auoiet point traité fon frere, comme luy mesme auoit efté traité par eux. Mais ils furent faifis d'une grande crainte, croyans eftre tōbez en un extreme danger, et ne longes à rien moins qu'à leur frere. Et voyans qu'il falloir qu'ils fe purgeaffent du crime qui leur estoit impofé, Ruben le plus âgé de tous, comença ainfi à plaider la caufe de tous: Nous ne sómes point icy venus pour épier, ny pour faire dōmage au Roy: mais, Seigneur, un aspre famine nous a contraints de recouriricy , comme aussi nous efpérons en votre humanité, pour autant que nous auons oüy dire que vous exposez du bled à vendre non feulement aux gens du païs et fujets du Roy, mais auffi aux estrangers qui ont leur refuge vers vous, et qui semblablement vous sont redeuables de leur vie. Pour vous monstrier que nous sommes freres, il ne faut point d'autre tefmoignages, si non qu'on regarde nos faces, qui ne font point fort diffeemblables. Iacob, qui est hóme Hebreu, eft nostre pere à tous, et a eudouze fils de quatre femmes: et tandis que tous les enfans ont efté enemble fains et gaillards , les affaires (graces à Dieu) se sont allez bien portees. Mais apres que l'un (qui auoit nom Ioseph) a efté osté d'avec nous, les affaires de la maison et de route la famille sont allez de mal en pis. Nostre pere n'a fait que gemir, et ses lamentations nous ont attristé autant comme a fait des long temps la mort trop soudaine de nostre frere bien aimé.

Yusuf, Mısırlıların azla yetinmelerini ve bereketli dönemde bol olacak olanı kötüye kullanmalarına izin vermeyeceğini, ancak ihtiyaç için saklamalarını öğütledi. Ayrıca, her türlü tahılın sayılmasını ve bu işlem tamamlandıktan sonra işçilerin tahıl ambarlarına getirmelerini ve dağıtımın halka ihtiyaç duydukları kadar yapılmasını, daha fazlasının yapılmamasını da ekledi. Kral Firavun, Yusuf'un hem öğüdünü hem de yorumunu övgüyle karşıladıktan sonra, onu bu muafiyet konusunda yetkilendirdi ve ona, Kral ve halkın yararına iyi ve uygun gördüğü her şeyi yapması için tam yetki ve güç verdi. Çünkü tüm Krallığı'nda, bu öğüdün veren kişiden daha iyi yerine getirebilecek bir kişi bulunamazdı. Böyle bir güce yükseltildikten sonra, mektuplarını mühürlediği Kral yüzüğünü de taşıdı. Ayrıca mor cübbeyi giyme ayrıcalığına sahipti ve tüm Mısır'ı onurlu bir arabada dolaştırıldı. Ve buğdayı her taraftan götürdü, çiftçilere yiyecek ve ekim için ihtiyaç duydukları kadarından başka bir şey bırakmadı; bunu neden yaptığını anlatabileceği kimse de yoktu. Mısır Kralı tarafından böyle bir onura yükseltildiğinde otuz yaşındaydı ve hayranlık uyandıran basireti nedeniyle Kral ona Psontomphanek, yani karanlık ve gizli şeyleri bilen lakabını taktı. Daha sonra, hâlâ bakire, onurlu görünümlü bir kadınla evlendi ve Kral onu ona verdi, yani Heliopolis Rahibi Potifar'ın kızı Asenet'i. Bu kadından da kısır çocukları oldu. En büyüğünün adı Manasseydi; İbraniler'e göre Unutulma anlamına geliyordu; çünkü iyi bir talih bulmuştu ve talihsizliklerini ve sıkıntılarını unutmuştu. En küçüğünün adı ise Efrayim'di; bu da Tazminat anlamına geliyordu, çünkü atalarının özgürlüğüne kavuşmuştu. Yusuf'un yorumuna göre, yedi yıl çok bereketliydi ve sekizinci yılı geçince Mısır toprakları kıtlıkla boğuştu. Ve bu felaket hiç düşünmeden geldiğinden, kıtlık altında ezilen halk kalabalık birlikler halinde Kral Sarayı'nın kapısına geldi. Kral, tahılı herkese gerektiği kadar dağıtmakla görevli Yusuf'u çağırdı ve tüm Mısırlıların onayıyla ona "Halkın Koruyucusu" unvanı verildi. Pazar sadece ülke halkına değil, yabancılara da açıktı: Çünkü Yusuf, tüm insanlar arasında karşılıklı bir kan bağı olduğunu ve bu nedenle en zenginlerin kıtlık zamanlarında yoksullara yardım ettiğini düşünüyordu. Ve Kenan diyarı ve diğer bölgeler de kıtlıkla boğuştuğu için, Yakup tüm çocuklarını tahıl satın almak üzere Mısır'a gönderdi. Çünkü yabancıların bile Mısır'da açık olan pazardan tahıl alabileceklerini biliyordu. Yanında sadece karısı Rahel'den olan Benyamin'i ve Yusuf'un hem

anne hem de baba tarafından tek kardeşini bulundurdu. Yakup'un çocukları Mısır'a vardktan sonra, Yusuf'a başvurarak tahıl satın almalarının kendileri için yasal olması için dua ettiler. Çünkü onun izni veya onayı olmadan hiçbir şey yapılmıyor ve Kral'a saygı göstermekten, Yusuf'un lütfunu ve desteğini kazanmadıkları sürece hiçbir kazançları olmuyordu. Kardeşlerini tanıdı; kardeşleri kendisinden başka hiçbir şey düşünmüyordu. Çünkü yanlarından alındığında henüz gençti ve yaş yüzünün çizgilerini çoktan değiştirmişti. Kardeşleri, onun böylesine yüksek bir onur düzeyine yükseltebileceğine asla inanmazlardı. Cesaretlerini kanıtlamak istedi, çünkü onlara buğday satmayı reddetti. Üstelik, Krallığın durumunu gözetlemek için geldiklerini ve çeşitli bölgelerden gelmelerine rağmen kardeş gibi davrandıklarını söyleyerek onlara itiraz etti. Ayrıcalıklı bir adamın bu kadar çok seçkin çocuğu nasıl besleyip büyütebileceği nasıl mümkün olabilirdi? Kralların bile başına nadiren gelen bir mutluluk. Bunu, babasının haberlerini, onu gördüğünden beri işlerinin nasıl gittiğini ve kardeşi Benyamin'in başına neler geldiğini öğrenmek için yaptı: çünkü kardeşine, kendisine davrandıkları gibi davranıp davranmadıklarını bilmiyordu. Fakat büyük bir korkuya kapıldılar, kendilerinin büyük bir tehlikeye düştüğüne inandılar ve kardeşlerinden başka hiçbir şey düşünmediler. Ve kendilerine yüklenen suçtan arınmaları gerektiğini görünce, en büyükleri olan Ruben, herkesin davasını savunmaya başladı: Biz buraya kralı gözetlemek veya ona zarar vermek için gelmedik: ancak, Tanrım, şiddetli bir kıtlık bizi yardıma başvurmaya zorladı, çünkü sizin insanlığınıza da güvendik, çünkü tahılı yalnızca ülke halkına ve Kral'ın tebaasına değil, aynı zamanda size sığınan ve aynı şekilde size hayatlarını borçlu olan yabancılara da satışa çıkardığınızı duyduk. Kardeş olduğumuzu size göstermek için, pek de benzemeyen yüzlerimize bakmaktan başka bir kanıta gerek yok. **İbrani bir adam olan Yakup hepimizin babasıdır ve dört karısından on iki oğlu vardır:** ve tüm çocukları birlikte sağlıklı ve güçlü olmalarına rağmen, işleri (Tanrı'ya şükür) oldukça iyi gitti. Ancak biri (adı Yusuf olan) aramızdan ayrıldıktan sonra, evin ve ailenin işleri kötüden daha da kötüye gitti. Babamız sadece inledi ve ağıtları bizi, sevgili kardeşimizin ani ölümü kadar uzun süre üzdü.

Maintenant nous sommes venus pour acheter du bled, et auons laiffé la garde et foin de nostre pere et de toute nostre maison à nostre plus petit frere Benjamin. Et si, Seigneur , il vous semble bon d'enuoyer quelqu'un en la maison de nostre pere , vous pourrez bien cognoître, que ce que nous difons, est veritable. Ainfi Ruben maintenoit par ces propos leur cause bonne, pour oster tout mauuais soupçon de la fantaisie de Ioseph, qui entendant que son pere et tous les freres le portoient bien, les fit mettre en prison, comme s'il les eust voulu interroger par torture à son loisir. Il les fit amener deuant luy trois iours apres, et leur dist: Pource que vous afeurez que vous n'estes point icy venus pour faire dommage au Roy ny au Royaume, et que vous estes freres , et tous enfans d'un pere, que vous auez nommé , il faut que vous monstriez qu'il est ainfi le veulx que vous laiffiez en otage par deuers moy l'un de vous, qui n'aura point de mal, et que les autres s'en aillent vers vostre pere avec du bled pour vostre provision, que vous retourniez icy, et que vous m'ameniez vostre petit frere, que vous dites auoir là laiffé car vous monstrez ouuertement par ce moyen que vos paroles ne sont point menfongeres. Ils furent encore plus étonnez de ces discours , et pensans bien estre venus au bout de leur calamite, et que c'estoit fait d'eux , ils deploroient leur condition, et repañoient cecy bien fouuent, que la vengeance de Dieu estoit tobée sur eux pour leur frere, sur qui ils auoient vü de grande inhumanité. Outre plus Ruben les reprenoit de leur repentance friuole et trop tardiue, remonstrant que c'estoit bien raison qu'ils endurassent patiemment les maux, qui à bon droit leur estoient enuoyez de la iuste main de Dieu , qui est protecteur de l'innocence. Ils tenoient ces propos entre eux , pensant qu'il n'y eust là personne qui entendist la langue Habraïque, et tous pleuroient estans touchez des paroles de Ruben ,

et condamnoient le crime , comme si eux-mêmes n'en eussent pas esté les auteurs, et iugeoient qu'il estoit digne de punition. Ioseph regardant ses freres si attristez , et ne voulant pas qu'ils cogneussent qu'il fust leur frere, d'autant que les larmes luy decouloient des yeux , qu'aussi il vouloit cacher pour lors, il le retira de deuant eux , et incontinent apres il retourna , et retint par deuers loy Simeon pour ostage , iusques à ce que les autres fussent de retour, leur octroyant d'acheter du bled, et s'en aller. Tanty a toutefois , qu'il commanda à l'un de ses seruiteurs de remettre secretement dedans leurs hardes l'argent qu'ils auoient apporté pour acheter du bled, et leur donner congé pour s'en aller. Et le seruiteur fit selon ce qui luy auoit esté ordonné. Et apres que les enfans de Iacob furent de retour en Chanaan, ils racontèrent à leur pere tout ce qui leur estoit adueni en Egypte, qu'ils auoient esté pris pour épies et mis en prison, et quand ils disoient qu'ils estoient freres, et qu'ils en auoient laissé un vers leur pere en la maison, on ne les voulut point croire , de forte que le gouuerneur auoit retenu Simeon pour ostage, iusques à ce que leur petit frere Benjamin luy fut amené pour monstrier qu'ils n'auoient point forgé quelque mensonge. Et fut cela ils prioient leur pere, qu'il ne fit point difficulté d'enuoyer Benjamin avec eux. Iacob ne prit point plaisir à ce que ses fils auoient fait : et outre ce qu'il n'approuoit point que Simeon y eut esté de laissé pour ostage, il estimoit que cecy luy feroit plus fâcheux que la mort, quand il feroit priué de son petit Benjamin. Ruben le prioit , et luy donnoit ses enfans en otage, luy permettant de les faire mourir, si Benjamin auoit mal en chemin, mais encore ceste requeste de l'ainé ne pouuoit induire Iacob à y consentir. Eux ne sachans ce qu'ils deuoient faire , furent encore plus étonnez quand ils trouuerent l'argent caché aux fonds de leurs sacs. Il a duint comme le bled leur commençoit à faillir, et que la famine desia les pressoit, que Iacob par contrainte delibera d'enuoyer Benjamin avec les autres. Car il ne leur estoit point permis de retourner en Egypte, sinon en gardant l'accord qu'ils auoient fait. Et combien que la necessité les pressast, et deuint plus grande de iour en iour , et que les enfans ne cessassent de le solliciter par prieres: neantmoins il estoit encore en doute, et ne sçauoit que respondre. Enfin Iudas , qui de sa nature estoit homme vehement, dist à son pere franchement, qu'il estoit en trop grande peine de Benjamin, qu'il ne pouuoit rien aduenir que parla volonté de Dieu , et en la maison et dehors , et cependant qu'il voyoit toute sa maison abandonnée à une certaine ruine , quand se fouchant ainsi pour neant de Benjamin, il leur ostoit le secours de Pharaon , qui estoit le seul remede pour pouruoir à leur necessité , qu'il falloit regarder à tirer Simeon hors de la peine où il estoit, de peur que cependant qu'ils tardent à mettre Benjamin en chemin, les Egyptiens ne fassent quelque déplaisir à Simeon. Il disoit donc à son pere, qu'il remist la vie de son Benjamin en la garde de Dieu , et faisoit promesse qu'il le rameneroit sain et sauf, ou que luy mesme y laisseroit la vie. Lors Iacob leur octroya son petit Benjamin , et leur donna en garde, et redoubla l'argent pour recouurer du bled. Il leur donna aussi des plus precieux fruits de la terre de Chanaan pour porter à Ioseph, du baume, de la resine, de la terebentine , et du miel , et il y eut beaucoup de larmes répandues d'un costé et d'autre, et les fils de Iacob prenans ainsi congé de leur pere, s'en allerent avec Benjamin: cependant le bon vieillard Iacob craignoit fort que les enfans ne tombassent en quelque mal-heur, et eux de leur costé apprehendoient que durant leur absence, la tristesse fit mourir leur pere, et ainsi ils passerent un iour tout entier en cette melancholie. Apres celà le pere s'enferma en la maison fort affligé , et eux tirans leur chemin vers l'Egypte, adoucissoient leur tristesse presentement par l'esperance d'une meilleure aduventure. Estans là venus , ils furent amenez à Ioseph, craignans fort d'estre accusez d'auoir emporté par fraude avec eux l'argent du bled , qu'ils auoient acheté l'autre fois. De quoy ils s'excuferent bien tost et diligemment enuers le maistre d'hôtel de Ioseph , asseurans qu'en vuidant leurs sacs ils trouuerent l'argent parmy le bled, qu'ils le rapportoient sans aucun fraude. Mais Ioseph leur respondit qu'il ne sçauoit que c'estoit, et ainsi les freres

furent deliurez de cette peur, et commencerent a s'asserurer. Bien tost apres il fut permis à Simeon de conuerser avec les freres en liberté. Cependant Ioseph retourna d'aupres le Roy, et les freres luy offrirent ces dons et ces precieux fruicts qu'ils auoient apportez. Il s'enquit de leur pere, et ils respondirent qu'il le portoit bien. Et cognoiffant que Benjamin estoit encore en vie (car il le voyoit entre-eux) il leur demanda si c'estoit là leur plus petit frere , et ayant appris que c'étoit luy - mefme , il ne leur dist que ce mot , que Dieu fust leur protecteur et se retira , ne voulant point qu'ils apperceussent les larmes , qu'il ne pouuoit plus retenir. Puis apres il leur fit vn banquet à souper , et les fit mettre par ordre , selon qu'ils auoient accoustumé de le feoir par ordre en la maison de leur pere. Il leur faisoit à tous bonne chere; toutes fois il donna par honeur à Benjamin double portion des viandes qui luy estoient seruies.

Şimdi tahıl almaya geldik ve babamızın ve tüm ev halkının bakımını ve gözetimini en küçük kardeşimiz Benjamin'e bıraktık. Ve eğer efendim, babamızın evinden birini tehlikeye atmak size uygun görünüyorsa, söylediklerimizin doğru olduğunu bileceksiniz. Böylece Ruben, Yusuf'un hayalindeki tüm kötü şüpheleri ortadan kaldırmak için bu sözlerle haklı davalarını sürdürdü. Yusuf, babasının ve tüm kardeşlerinin iyi olduğunu duyunca, sanki onları istediği zaman işkenceyle sorgulamak istemiş gibi, onları hapse attırdı. İki üç gün sonra onları getirtti ve şöyle dedi: Kral'a veya Krallığa zarar vermek için buraya gelmediğinizi, kardeş olduğunuzu ve hepinizin adını verdiğiniz bir babanın çocukları olduğunuzu temin ettiğiniz için, ikinizden birinin zarar görmeyecek olan benim tarafımdan rehin bırakılmasının ve diğerlerinin erzakınız için babanıza mısır getirmesinin, buraya dönmenizin ve burada bıraktığınızı söylediğiniz küçük kardeşinizi bana getirmenizin istendiğini göstermelisiniz; çünkü bu şekilde sözlerinizin yalan olmadığını açıkça göstereceksiniz. Bu sözler onları daha da şaşırttı ve felaketlerinin sonuna geldiklerini ve artık bittiğini düşünerek durumlarına hayıflandılar ve Tanrı'nın intikamının, kendilerine çok insanlık dışı davrandıkları kardeşleri yüzünden üzerlerine geldiğini sık sık tekrarladılar. Dahası, Ruben, onları erken ve çok geç tövbe ettikleri için azarladı ve masumiyetin koruyucusu olan Tanrı'nın adil eliyle kendilerine yapılan kötülöklere sabırla katlanmalarının yerinde olduğunu gösterdi. İbranice bilen kimsenin olmadığını düşünerek bu sözleri aralarında tuttular ve Ruben'in sözlerinden etkilenecek hepsi ağladılar ve suçu sanki kendileri sorumlu değilmiş gibi kınadılar ve cezayı hak ettiğine karar verdiler. Kardeşlerinin bu kadar üzgün olduğunu gören ve özellikle de gözlerinden akan yaşları şimdilik saklamak istediği için, kardeşleri olduğunu bilmelerini istemeyen Yusuf, onların yanından ayrıldı ve hemen ardından geri dönerek, diğerleri dönene kadar Şimon'u rehin aldı ve onlara buğday alıp gitme izni verdi. Ancak hizmetkârlarından birine, tahıl satın almak için getirdikleri parayı gizlice elbiselerinin içine geri koymasını ve gitmelerine izin vermesini emretti. Hizmetkâr da emredildiği gibi yaptı. Yakup'un çocukları Kenan'a döndükten sonra, babalarına Mısır'da başlarına gelen her şeyi, casusluk yaptıkları iddiasıyla tutuklanıp hapse atıldıklarını anlattılar. Kardeş olduklarını ve içlerinden birini evde babalarıyla bıraktıklarını söylediklerinde, onlara inanmadılar. Çünkü vali, küçük kardeşleri Benyamin'i yalan söylemediklerini kanıtlamak için kendisine getirinceye kadar Şimon'u rehin tutmuştu. Bunun üzerine babalarına, Benyamin'i kendileriyle birlikte göndermekte zorluk çıkarmaması için yalvardılar. Yakup, oğullarının yaptıklarından hoşlanmadı; Şimon'un rehin bırakılmasını onaylamamasının yanı sıra, küçük Benyamin'inden mahrum kalırsa bunun kendisi için ölümden daha acı verici olacağını düşündü. Ruben ona yalvardı ve çocuklarını rehin olarak verdi; yolda Benyamin'e herhangi bir zarar gelirse onları öldürmesine izin verdi, ancak yaşlı adamın bu isteği bile Yakup'u razı etmeye yetmedi. Ne yapacaklarını bilemeyen Yakup'lar, çantalarının dibinde saklı parayı bulduklarında daha da şaşırdılar. Yakub,

tahıllarının azalmaya başladığını ve kıtlığın onları çoktan bastırıldığını görmüştü. Yakub, baskı altında, Benyamin'i diğerleriyle birlikte göndermeye karar verdi. Çünkü yaptıkları anlaşmaya uymadıkları sürece Mısır'a dönmelerine izin verilmiyordu. Zorunluluk onları sıkıştırıp her geçen gün daha da artmasına ve çocukları dua ederek ondan yardım istemeyi bırakmasına rağmen, hâlâ şüphe içindeydi ve ne cevap vereceğini bilmiyordu. Son olarak, doğası gereği öfkeli bir adam olan Yudas, babasına açıkça, Benjamin için çok büyük bir sıkıntı içinde olduğunu, evde ve dışarıda Tanrı'nın izni olmadan hiçbir şey başaramayacağını, ancak tüm evinin kesinlikle harabeye döndüğünü gördüğünü, Benjamin'e hiçbir şey yapmayınca, ihtiyaçlarını karşılamak için tek çare olan Firavun'un yardımını ellerinden aldığını, Şimon'u içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarmaları gerektiğini, çünkü Benyamin'i yola koymakta geciktikleri için Mısırlıların Şimon'u kızdırabileceklerinden korktuklarını söyledi. Bunun üzerine babasına, Benyamin'in hayatını Tanrı'nın bakımına emanet edeceğini ve onu sağ salim geri getireceğine, aksi takdirde kendisinin hayatını kaybedeceğini söz verdi. Bunun üzerine Yakup, küçük Benyamin'i onlara verdi ve onu kendilerine sakladı ve daha fazla tahıl almak için parayı iki katına çıkardı. Ayrıca onlara Kenan diyarının en değerli meyvelerini, balsam, reçine, terebentin ve balı Yusuf'a götürmeleri için verdi. İki taraf da çok gözyaşı döktü ve Yakup'un oğulları babalarıyla vedalaşarak Benyamin'le birlikte gittiler. Ancak iyi yürekli ihtiyar Yakup, çocuklarının bir talihsizliğe uğramasından çok korkuyordu ve onlar da yokluklarında üzüntünün babalarının ölümüne yol açacağından endişe ederek bütün bir günü bu melankoli içinde geçirdiler. Bunun üzerine baba, çok üzgün bir şekilde eve kapandı ve Mısır'a doğru yola çıkan onlar da, daha iyi bir talih umuduyla mevcut üzüntülerini hafiflettiler. Oraya vardıklarında, geçen sefer satın aldıkları tahılın parasını hileyle götürdükleri suçlamasıyla büyük bir korkuyla Yusuf'a götürüldüler. Bunun için Yusuf'un hancısından çok hızlı ve titizlikle özür dilediler ve çantalarını boşalttıklarında parayı tahılların arasında bulduklarını ve hile yapmadan geri getirdiklerini söylediler. Ancak Yusuf onlara ne olduğunu bilmediğini söyledi ve böylece kardeşler bu korkudan kurtulup kendilerini rahatlatmaya başladılar. Kısa bir süre sonra Şimon kardeşleriyle serbestçe görüşmesine izin verildi. Ancak Yusuf kraldan döndü ve kardeşleri ona getirdikleri bu hediyeleri ve değerli meyveleri sundular. Babalarını sordu ve iyi olduğunu söylediler. Benyamin'in hâlâ hayatta olduğunu bilerek (çünkü onu aralarında görmüştü), onlara bunun en küçük kardeşleri olup olmadığını sordu. Kendisi olduğunu öğrenince de onlara sadece Tanrı'nın onları koruduğunu söyledi ve artık tutamadığı gözyaşlarını görmelerini istemediği için geri çekildi. Sonra onlara bir akşam yemeği ziyafeti verdi ve babalarının evinde alıştıkları gibi düzenli bir şekilde oturmalarını sağladı. Hepsini neşelendirdi; ancak, Benyamin'e kendisine sunulan yemeğin iki katını bir onur olarak verdi.

Après foupper ils s'en allerent coucher, et ainfi qu'ils le repoloient, Ioseph comanda à fon maiftre d'hofel de faire mefurer le bled qu'ils deuoient emporter, et de cacher derechef l'argent de dans leurs sacs et aufac de Benjamin ily fit mettre la coupe d'argent où il prenoit plaisir à boire. Il faifoit cela pour éprouuer l'affection de fes freres , à fçauoir s'ils voudroient affilter Benjamin, quandon le trouueroit coupable de larcin, eftant en danger de la perfonne , ou bien s'ils le voudroient là laisser, comme fi ce crime ne les touchoit en rien et ainfi s'en retourner vers leur pere. Tout cela fut fait commeil l'auoit ordonné: et auffi toft que le iour apparut, ils le mirent tous en chemin , menans avec eux Simeon , ne fçachans rien de ce qui auoit efté fait , et estans ioyeux tant de ce que Simeon leur auoit esté rendu, que de ce que Benjamin s'en retournoit avec eux, comme ils auoient fait promeffe à leur pere de le ramener. Mais leur ioye fut bien toft rompue: car ils n'allerent guere loin que voicy vne bande de gens de cheual quiles enuironnna, entre lef quels estoit le seruiteur qui auoit mis la coupe

de dans le lac du petit Benjamin. Ils furent troublez de voir ces gens courir ainſi ſur eux à l'eſtourdie , et leur demandoient pourquoy ils faisoient de telles courſes ſur eux , leur ayant n'aguères fait cet honeur de les recueillir? Mais les Egyptiens crioient contre eux que c'eſtoient des meſchans, qui oublians ce plaſir meſme qui leur auoit eſté fait , et l'accueil du gouuerneur , auoient eſté ſi hardis que de luy faire vn tel outrage, et les menaçoient qu'ils feroient punis du larcin fait par eux. Qu'ils n'auoient point trompé Dieu, combien que pour vn peu de temps ils euſſent deceu le maſtre d'hoſtel du gouuerneur. Ils leur demandoient s'ils n'auoient point perdu l'entendement, comme s'ils euſſent ignoré, qu'on les deût tout incontinent mener au gibet. C'eſt feruiteur là ſur tous les autres leur faifoit de telles reproches. Mais eux ne ſçachans rien de la fraude qui leur auoit eſté braſſée, le repouſſerent à beaux outrages, diſans qu'ils s'étonnoient de la fureur de cet home là, qui leur reprochoit ainſi ſolement d'auoir commis larcin , à eux , qui meſme n'auoient voulu retenir l'argent du bled , qu'ils auoient trouué de dans leurs sacs, mais l'auoient rapporté avec eux, quoy que perſonne ne ſceut riende cet argent qu'eux, tant s'en falloit qu'ils euſſent voulu faire dommage à quel qu'vn de propos delibere. Toutes fois penſans bien que ce feroit le plus ſeur d'en faire enqueſte que de le nier, ils prièrent les Egyptiens de fouiller leurs sacs et toutes leurs hardes. Et n'y auoit perſonne d'entre eux, quine ſe ſoumift de bon cœur à eſtre puni, ſi quel qu'vn d'entre eux étoit trouué coupable de larcin, tât ils étoient certains et bien affeurez de leur innocence. Les Egyptiens accepterent volôtiers cette condition de fouiller dedâs leurs sacs et leurs hardes, toutes fois qu'aucun ne feroit puni, ſinon celuy, dedans les hardes duquel le larcin auroit eſté trouué. Ainſi donc ils fouillerent les sacs de chacun par ordre, et enfin ils vinrent au lac du petit Benjamin, et firent tout ce circuit non pas qu'ils ne ſceuffent bien dès le commencement ce qu'ils y deuoient trouuer, et que la coupe de leur maſtre y eſtoit cachée: mais afin de faire ſemblant qu'ils faisoient bien leur office. Parquoy tous les autres eſtans déjà bien affeurez d'eux- mesmes , eſtoient encore en ſoucy de Benjamin : eſperans toutes fois que luy auſſi ne feroit trouué coupable de malice, ils vſoient déjà de groſſes paroles contre ceux qui fouilloient dedans leurs hardes, diſans que leur importunité eſtoit caueſe qu'ils n'auoient pas fait vne bonne partie de leur chemin. Mais apres que la coupe fut tirée hors du lac de Benjamin, il ne fut plus queſtion que de gemir. Tantost deſchirans leurs robes ils pleuroient leur petit frere , qui ne pouuoit euitter le gibet : tantost ils deploroient leur miserable condition , veu que par cet inconuenient il leur eſtoit force de fauſſer la promeſſe qu'ils auoient faite à leur pere de luy ramener Benjamin ſain et ſauf. Et cecy augmentoit grandement leur douleur , que combien qu'il ſemblaſt qu'ils fuſſent échappez de tous perils, neantmoins le mal-heur leur portoit enuie. Et ils confeſſoient qu'ils eſtoient caueſes de l'infortune tant de leur pere, que de leur frere: veu que par prieres importunes ils auoient contraint le bon vieillard contre ſa volonté d'enuoyer avec eux ſon petit Benjamin.

Akſam yemeğinden sonra yatağa gittiler ve dinlenirken, Yusuf hancıya ölçülecek buğdayı almasını ve parayı tekrar torbalarına saklamasını emretti. Benyamin'in torbasına da gümüş kadehini keyifle içtiği yere koydurdu. Bunu, kardeşlerinin sevgisini ölçmek, hırsızlıktan suçlu bulunup canı tehlikeydeyken Benyamin'e yardım etmek isteyip istemeyeceklerini, yoksa bu suç onları hiçbir şekilde etkilemiyormuş gibi onu orada bırakıp babalarına dönmek isteyip istemeyeceklerini anlamak için yaptı. Bütün bunlar onun emrettiği gibi yapıldı ve gün ağarır ağarmaz, olanlardan habersiz, hem Şimon'u yanlarına alarak yola koyuldular. Hem Şimon'un kendilerine iade edilmesinden, hem de Benyamin'in babalarına geri getireceğine söz verdikleri gibi onlarla birlikte dönmelerinden sevinç duyuyorlardı. Ancak sevinçleri kısa sürede bölündü; çünkü çok uzağa gitmemişlerdi ki, bir grup şövalye onları çevreledi; aralarında küçük Benyamin'in çuvalına şarap kadehini koyan hizmetkâr da vardı. Bu insanların

böylesine pervasızca kendilerine doğru koştüğünü görünce rahatsız oldular ve onlara, kendilerini karşılama şerefine bile ermemişken, neden bu kadar acele ettiklerini sordular. Fakat Mısırlılar onlara, kendilerine verilen bu zevki ve valinin karşılmasını unutup, ona böyle bir hakarete bulunacak kadar cüretkâr davranan kötü insanlar olduklarını haykırdılar ve işledikleri hırsızlık yüzünden cezalandırılacaklarını söyleyerek onları tehdit ettiler. Valinin hancısını kısa bir süre için kandırmış olsalar bile, Tanrı'yı kandırmadıklarını söylediler. Onlara, sanki cahilce davranıp hemen darağacına götürülmediklerini sorarak, akıllarını mı yitirdiklerini sordular. Diğerlerinin üzerinde yetkisi olan bu haydut, onlara böylesine sitemlerde bulundu. Fakat onlar, kendilerine karşı yapılan dolandırıcılıktan habersiz oldukları için, büyük hakaretlerle onu geri püskürttüler ve bu adamın, çuvallarında buldukları tahıl parasını kendilerine saklamak istemeyip yanlarında getirdikleri halde, hırsızlık yaptıkları için kendilerini aptalca suçlayan bu adamın öfkesine şaşırdıklarını söylediler. Oysa bu para hakkında kendileri dışında hiç kimse bir şey bilmiyordu ve hatta kasıtlı olarak birine zarar vermek istemişlerdi. Ancak, soruşturma yapmanın inkâr etmekten daha güvenli olacağını düşünerek Mısırlılardan çuvallarını ve tüm giysilerini aramalarını istediler. İçlerinden biri hırsızlıktan suçlu bulunursa cezalandırılmaya gönüllü olmayacak kimse yoktu ve masumiyetlerinden emin ve emindiler. Mısırlılar, hırsızlık yapılan kişinin giysisi dışında kimsenin cezalandırılmaması koşuluyla, çuvallarının ve giysilerinin aranması koşulunu hemen kabul ettiler. Böylece her birinin çantasını sırayla aradılar ve sonunda küçük Benjamin'in çantasına geldiler ve tüm turu tamamladılar. Bunu, başlangıçtan beri orada ne bulacaklarını ve efendilerinin kadehinin orada saklı olduğunu bilmedikleri için değil, işlerini iyi yaptıkları izlenimini vermek için yaptılar. Bu nedenle, zaten kendilerinden emin olan diğerleri, hâlâ Benjamin için endişeleniyorlardı: Yine de onun da kötü niyetle suçlanmayacağını umarak, giysilerinin içini arayanlara sert sözler söylediler ve yolun büyük bir kısmını kat edememelerinin nedeninin ısrarları olduğunu söylediler. Ancak kadeh Benjamin Gölü'nden çıkarıldıktan sonra, yapacak bir şey kalmamıştı, inlemekten başka. Bazen cüppelerini yırtarak, darağacından kaçamayan küçük kardeşleri için ağladılar; bazen de bu sıkıntı yüzünden, babalarına Benjamin'i sağ salim geri getirme sözünü bozmak zorunda kaldıklarını görerek, sefil durumlarına hayıflandılar. Ve bu, üzüntülerini daha da artırdı; her ne kadar bütün tehlikelerden kurtulmuş gibi görünseler de, yine de talihsizlik onları sürükledi. Ve hem babalarının hem de kardeşlerinin başına gelen felaketin sebebinin kendileri olduğunu itiraf ettiler: ısrarlı dualarla iyi kalpli ihtiyarı, küçük Benjamin'i de yanlarında göndermeye zorlamışlardı.

Les Egyptiens vieillards contre la volonté d'enuoyer avec eux son petit Benjamin. Les Egyptiens donc em poignerent Benjamin, et le menerent à Ioseph , et tous les autres freres le suiuoient. Apres que Ioseph eut fait mettre fon frere en garde, voyát les autres à l'entour de luy tous épleurez, il leur dift: Mefchans , voire les plus mefchans de tous les hommes, est ce ainfi que vous auez recognu la douceur dont i'a y vfe enuers vous? ou bien falloit-il que vous mefprifaffiez ainfi la prouidence et la bonté de Dieu? et que vous commiffiez vn fi execrable forfait contre celuy qui vous auoit fi humainement recueillis, et dont vous auiez receu tant de biens? Les pauures freres du tout desespererez, se presenterent pour efre punis au lieu de Benjamin. Et sur cela ils faisoient bien fouuent mention de Ioseph leur frere, le reputans bien-heureux, pource que la mort l'auoit deliuré de beaucoup de calamitez, fi toutes fois il estoit mort; que s'il étoit encore viuant , il obtenoit de Dieu vne vangeance fort rigoureuse d'eux. Ils confessoient auffi qu'ils estoient pernicieux tout à fait à leur pere, veu qu'avec fon premier dueil, ils luy apportoit encore nouvelle matiere de douleur. Cependant Ruben ne celloit de leur reprocher leur forfait. Mais Ioseph difoit qu'il ne fe foucioit point des

autres, sçachant bien qu'ils estoient innocens, et se contentoit de la punition de Benjamin, n'estant point chose raisonnable, que pour l'amour des innocens, le coupable fust relâché: comme aussi ce seroit contre tout droit et raison, que les innocens fussent punis pour le péché et offense d'autrui. Et ainsi leur donnoit congé de s'en aller où ils voudroient, et promettoit de donner ordre qu'ils fissent leur voyage en sûreté. Quand les freres eurent ouy cette parole, ils se sentirent touchés en leurs cœurs, et la tristesse leur ferma à tous la bouche. Tant y a toutes fois, que Iudas, qui au reste estoit homme de grand courage, et qui auoit persuadé à Iacob d'envoyer son fils Benjamin, delibera de s'exposer au danger pour sauver son frere, s'il pouvoit. Et pour ce faire il parla ainsi à Ioseph: Monseigneur, nous confessons que nous avons offense, et que nous avons bien mérité d'estre rigoureusement punis, et sommes tous prêts d'endurer la punition, combien que nous ne soyons tous coupables, mais seulement le plus petit d'entre nous. Quoy que nous ayons presque perdu toute l'esperance de la vie, neantmoins quelque esperance nous soutient encore, recognoissant vostre douceur. Pour cette cause, nous vous supplions, que vous n'ayez point tant egard à ce que nous avons commis, qu'à vostre naturelle bonté, et qu'en cette cause vous n'appelliez point en coeil vostre cholere qui est iustement cœue, mais vostre inclination à la bonté. Faites que la grandeur de vostre courage surmonte vostre cholere, à qui les hommes, mêmes vulgaires, ont accoustumé de donner lieu dans les choses grandes et petites. Domtez donc la cholere, ne faisant mourir ceux qui de leur bon grece presentent à la mort, et desirent de se rendre obligez, et ne tenir leur vie que de vous: et ce n'est pas de cette heure qu'ils confessent franchement le deuoir à vostre clemence et benignité. Car, Seigneur, vous nous avez delivrez de famine, et nous avez fait liurer du bled par une grande liberalité, et donné congé de porter des viures à nostre famille qui estoit en ce mesme danger de mourir de faim. Ces deux choses procederont d'une même source de bonté, donner la vie à ceux qui estoient prêts à mourir de faim, et pardonner la faute à ceux qui ont mérité la mort, et qui ont eu ce malheur de n'estre estimez dignes d'être de vostre clemence. Et certes ce n'est qu'une mesme grace, quoy qu'il y ait diversité en la façon de la conferer: car vous sauverez la vie à ceux que vous avez nourris, et leur donnerez derechef la vie, que vous n'avez point voulu laisser faillir par famine: afin que vostre grande clemence et bonté soit connue, quand vous donnez la vie et les choses qui la conseruent. Et encore il y a davantage, que ie pense que Dieu vous a donné cette ouverture et matiere pour déployer vostre vertu; et c'est pour faire mieux entendre, que vous preferez la volonté de bien faire, à toutes les offenses qui vous auroient esté faites, et que vous n'exercez point seulement vostre liberalité envers les pauvres innocens.

Mısırlılar, yaşlı bir adam olmasına rağmen, küçük Benyamin'i zorla yanlarına aldılar. Mısırlılar daha sonra Benyamin'i yakalayıp Yusuf'a götürdüler ve diğer tüm kardeşler de onu izlediler. Yusuf, kardeşini gözaltına aldıktan sonra, etrafındakilerin ağladığını görünce onlara şöyle dedi: "Ey kötü adamlar, hatta insanların en kötüsü! Size gösterdiğim iyiliği böyle mi anladınız? Yoksa Tanrı'nın takdirini ve iyiliğini hor görmeniz ve sizi bu kadar insanca kabul eden ve kendisinden bu kadar çok nimet alan kişiye karşı böylesine iğrenç bir suç işlemeniz mi gerekiyordu?" Zavallı kardeşler, tamamen çaresiz bir şekilde, Benyamin'in yerine cezalandırılmak üzere kendilerini sundular. Ve bunun üzerine sık sık kardeşleri Yusuf'tan söz ettiler, onu kutsanmış saydılar, çünkü eğer gerçekten ölmüş olsaydı, ölüm onu birçok felaketten kurtarmıştı; eğer hala yaşıyor olsaydı, Tanrı'dan onlar için çok sert bir intikam alacaktı. Ayrıca babalarına karşı son derece zararlı olduklarını itiraf ettiler; çünkü ilk üzüntüleriyle ona yeni bir üzüntü kaynağı getirdiler. Bu arada Reuben, suçlarından dolayı onları suçlamaktan vazgeçmedi. Ancak Yusuf, masum olduklarını bildiği için diğerlerini umursamadığını ve masumların sevgisi uğruna suçlunun serbest bırakılmasının makul

olmadığını, ayrıca masumların başkalarının günahı ve suçu için cezalandırılmasının da her türlü haklı ve akla aykırı olacağını söyleyerek, Benyamin'in cezasından memnun olduğunu söyledi. Böylece onlara istedikleri yere gitmeleri için izin verdi ve yolculuklarını güvenle yapmaları için emir vereceğine söz verdi. Kardeşler bu sözü duyunca yüreklerinde bir sızı hissettiler ve üzüntü ağızlarını kapattı. Öyle ki, büyük bir cesaret sahibi olan ve Lacob'u oğlu Benyamin'i öldürmeye ikna eden İudas, eğer mümkünse kardeşini kurtarmak için kendini tehlikeye atmaya karar verdi. Ve bunu yapmak için Yusuf'a şöyle dedi: Efendim, günah işlediğimizi ve ağır bir cezayı hak ettiğimizi itiraf ediyoruz ve hepimiz suçlu olmasak da, aramızdaki en önemsizler olsa da, cezaya katlanmaya hazırız. Hayatından neredeyse tüm umudumuzu kaybetmiş olsak da, nezaketinizi takdir ederek, hâlâ biraz umut besliyoruz. Bu nedenle, sizden rica ediyoruz ki, işlediklerimize değil, doğal iyiliğinize önem verin ve bu davada, haklı olarak kibirli olan öfkenizi değil, iyiliğe olan eğiliminizi hesaba katın. Cesaretinizin büyüklüğünün, insanların, hatta sıradan insanların bile, büyük ve küçük şeylerde uyandırmaya alışkın olduğu öfkenizi yenmesini sağlayın. Öyleyse öfkenizi yatıştırın; kendi özgür iradeleriyle ölüme hazır olan, size minnet duymak isteyen ve hayatlarını yalnızca size adayanları öldürmeyin: ve onlar, merhametinize ve iyiliğinize olan borçlarını açıkça itiraf ettikleri andan itibaren değil. Çünkü, Rabbimiz, bizi kıtlıktan kurtardı, büyük bir cömertlikle buğdaydan muaf tuttun ve açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıya olan ailemize yiyecek götürme izni verdin. Bu iki şey de aynı iyilik kaynağından çıkacak: açlıktan ölmek üzere olanlara hayat vereceksin ve ölümü hak edenlerin, merhametine layık görülmemesi talihsizliğine uğrayanların suçunu affedeceksin. Ve elbette, lütfun tek ve aynısıdır, her ne kadar lütfun veriliş biçiminde çeşitlilik olsa da: beslediğin kişilerin hayatını kurtaracak ve kıtlık yüzünden ölmelerini istemeyeceğin kişilere tekrar hayat vereceksin: böylece hayat verdiğin ve onu koruyan şeyleri yaptığın zaman, büyük merhametin ve iyiliğin bilinsin. Dahası da var ki, Tanrı'nın sana erdemini sergilemen için bu fırsatı ve malzemeyi verdiğini düşünüyorum; ve daha iyi anlaşılması için, siz, size yapılabilecek bütün kötülüklerden ziyade iyilik yapma isteğini tercih ediyorsunuz ve cömertliğinizi sadece zavallı masumlara karşı kullanmıyorsunuz.

Car combien que ce foit vne grande loüange de donner secours au milieu des angoiffes ; li eft-ce que la clemence ne donne point moins de lustre et d'ornement à vn Prince, et principalement quand il fera queftion de faire vanger vne injure , qui luy aura efté particulièrement faite. Et si ceux qui pardonnent des fautes legeres , raportent quelque loüange meritee, que sera-ce au pris si on retient son reffentiment, quand le crime est digne de mort? Vne telle bonté n'aproche-t'elle pas aucunement de la clemence et bonté diuine? Que li ainfi estoit, que cecy ne me fût cogneu pour certain par la mort de nostre frere Ioseph, combien nostre pere eft marry quád il perd quelqu'un de les enfans, ie ne ferois pas de prieres pour fauuer nos vies, si ce n'estoit qu'il femble que nostre falut doit donner plus grande loüange à vostre clemence ; et s'il n'y auoit perfonne à qui nostre mort deuft apporter de la triftesse, nous endurerions d'un bon cœur la punition. Mais maintenant n'ayans pas si grande compaffion de nous (combien que nous foyons ieunes , et que nous n'ayons encore receu grand fruit ni plaisir de cette vie) que de nostre pauvre pere , qui eft déjà tout cassé et de vieillesse et de chagrin, nous vous offrons auffi ces prieres en son nom, et supplions que vous nous octroyez la vie fujete au dernier luplices, à caufe du forfait qui a efté aujourd'huy commis A dire vray, nostre pere n'est pas mefchant, et il nous a engendrez à fin que nous luy fullions femblables ; et il merite de ne voir iamais deuant les yeux vne telle calamité, luy qui eft maintenant tourmenté de triftesse pour nostre abfence. Et s'il reçoit une fois ces piteufes nouuelles de nostre mort, et s'il entend la caufe pourquoy nous aurons efté deffaits , il ne

pourra plus viure ; et l'infamie de nostre mort auancera les iours, et fera qu'il mourra malheureusement, tafchant d'estre osté de ce monde deuant que le bruit de nostre deshonneur puisse venir aux oreilles des autres. Cecy donc considéré, combié qu'à bon droit vous foyez ému à cause de nostre forfait, neant moins faites ce bien et cette grace à nostre pere, que la vengeance soit remise, et que la compasion ait plus de lieu envers vous, que nostre crime. Faites cet honneur à la vieillesse, qui estant une fois priée de nous, ne voudra et ne pourra plus durer en ce monde. Portez cette reuerence à la memoire de vostre pere, et à ce nom de pere, dont vous vous pouvez maintenant glorifier. Ainsi Dieu qui est le pere de tous, fera par sa grace que ce nom vous soit perpetuellement heureux : que vous honorez par une telle reuerence à cause du nom commun, si vous avez pitié de nostre pauvre pere, qui est vieil. Vous pouvez bien nous oster, sans nous faire tort, ce que Dieu nous a donné: nonobstant c'est maintenant à vous de le nous donner derechef, en ne le nous ostant point; et en cela vous imitez la bonté de Dieu, et serez semblable à luy en cet endroit. Car ayant autant de puissance d'un costé que d'autre, il vaut mieux faire bien que mal, et vous contentant de vostre puissance et autorité, mettre en oubly la rigueur du droit, de la quelle vous pourriez user sans faire tort, et penser seulement que la puissance vous est baillée pour conserver les hommes: et quand vous aurez sauué la vie à plus de gens, cela fera pour vous acquerir plus grande louange. En pardonnant la faute de nostre frere, vous nous sauuez la vie à tous; et nous ne pouvons estre sauuez, qu'il ne le soit avec nous: nous ne pouvons retourner en la maison de nostre pere sans luy, mais il nous faut icy endurer tout ce que nostre frere endurera. Et de fait, Monseigneur, si nous n'impetrons cette grace de vous, nous ne vous en demandons point d'autre, finó que nous soyons punis d'une mesme peine, come si nous estions complices d'un mesme forfait: car ce la nous vaudra mieux, que si une trop grande tristesse nous contrainoit à nous deffaire nous mesmes le laissez pour l'issue d'auantage, que nostre frere est encores enue, et que son aage ne permet pas qu'il soit bien sage, et qu'on ne fait pas grand difficulté de pardonner à telles gens, que si vous nous condamnez, cela me soit imputé come n'ayant point deffendu cette cause susflammée: et qu'au contraire, si vous nous pardonnez, nous soyons entierement redeuables de cette grace à vostre bonté et clemence: à la louange de la quelle cecy aussi fera adiouté, que non seulement vous nous aurez sauué la vie, mais aussi vous montrerez auoir mieux defendu nostre propre cause que nous-mesmes.

Zira sıkıntının ortasında yardım etmek büyük bir övgü olsa da, merhamet bir prence, özellikle de kendisine yapılan bir kötülüğün intikamını almak söz konusu olduğunda, daha az parlaklık ve süs vermez mi? Ve eğer hafif hataları affedenler, hak edilmiş bir övgüyle geri dönerlerse, suç ölümle cezalandırılmaya değerken, kişi öfkesini saklarsa bedeli ne olur? Böyle bir nezaket, merhamete ve ilahi nezakete hiçbir şekilde yaklaşmaz mı? Öyle olsaydı, eğer öyle olsaydı, kardeşimiz Yusuf'un ölümüyle, babamızın çocuklarından birini kaybettiğinde ne kadar evli olduğunu kesin olarak bilmeseydim, kurtuluşumuzun merhametinize daha fazla övgü getirmesi gerekmeseydi, canlarımızı kurtarmak için dua etmezdim; ve eğer ölümümüzün üzüntü getireceği kimse olmasaydı, cezayı iyi bir kalple kabul ederdik. Ama şimdi, genç olmamıza ve bu hayattan henüz pek fazla meyve veya zevk almamış olmamıza rağmen, bize karşı duyduğumuz şefkatten çok, yaşlılık ve kederle çoktan yıkılmış olan zavallı babamıza karşı duyduğumuz şefkatten dolayı, onun adına bu duaları sunuyoruz ve bugün işlenen suçtan dolayı, son cezaya tabi olarak bize hayat vermeni rica ediyoruz. Doğrusunu söylemek gerekirse, babamız kötü biri değil ve bizi kendisi gibi olmamız için yarattı; ve şu anda yokluğumuzun üzüntüsüyle kıvranan babamız, gözlerinin önünde böyle bir felaket görmeyi asla hak etmiyor. Ve eğer bir kez ölümümüzün bu acıklı haberini alırsa ve yenilgimizin nedenini duyarsa, artık yaşayamayacak; ve ölümümüzün utancı günlerini

lekeleyecek ve onurlarımızın söylentisi başkalarının kulağına ulaşsın diye bu dünyadan silinmeye çalışarak mutsuz bir şekilde ölmesine neden olacaktır. Bunu, suçumuzdan dolayı haklı olarak harekete geçtiğinizi düşünerek birleştirin; yine de babamıza bu iyiliği ve bu lütfu yapın ki, intikam bağışlansın ve tutku sizde suçumuzdan daha fazla yer bulsun. Bir zamanlar bizden alınan yaşlılığına bu saygıyı gösterin; bu yaşlılık artık bu dünyada daha fazla sürmeyecek ve sürmeyecek. Babanızın anısına ve şimdi övünebileceğiniz bu baba ismine atıfta bulunun. Böylece, herkesin babası olan Tanrı, lütfuyla bu ismi sizin için sonsuza dek mutlu kılacaktır: Yaşlı zavallı babamıza acırsanız, yaygın isim nedeniyle böyle bir atıfta bulunarak onu onurlandırırınız. Tanrı'nın bize verdiğini, bize zarar vermeden bizden alabilirsiniz: yine de şimdi onu bizden almayarak bize geri vermek size kalmıştır; ve bunda Tanrı'nın iyiliğini taklit edecek ve bu yerde O'na benzeyeceksiniz. Çünkü bir tarafta olduğu kadar diğer tarafta da güce sahip olduğunuzdan, iyilik yapmak kötülük yapmaktan daha iyidir ve gücünüz ve yetkinizle yetinerek, kötülük yapmadan kullanabileceğiniz yasanın katılığını unutun ve yalnızca size insanlara hizmet etmek için güç verildiğini düşünün: ve daha fazla insanın hayatını kurtardığınızda, bu sizin için daha büyük övgü kazanacaktır. Kardeşimizin suçunu bağışlayarak, hepimizin hayatını kurtarmış olacaksınız; ve o bizimle olmadıkça kurtulamayız: O olmadan babamızın evine dönemeyiz, ancak kardeşimizin katlanacağı her şeye burada katlanmalıyız. Ve aslında, Rabbimiz, eğer biz sizden bu lütfu dilemezsek, sizden başka bir şey istemeyiz; aynı suçta suç ortağımız gibi aynı cezaya çarptırılmamızdan başka: çünkü eğer çok büyük bir üzüntü bizi kendimizi kurtarmaya zorlarsa, onu daha fazla takip etmeye bırakmamız bizim için daha iyi olacaktır; kardeşimiz hareketsizdir ve yaşı onun çok akıllı olmasına izin vermemektedir ve böyle insanları affetmekte büyük zorluk çekilmemektedir; eğer bizi mahkûm ederseniz, bu davayı yeterince savunmadığım için bana yüklenecektir: ve tam tersine, bizi affederseniz, bu lütuf için tamamen sizin iyiliğinize ve merhametinize borçlu olacağız: bu da övgüye değer olacaktır, sadece hayatlarımızı kurtarmakla kalmayacak, aynı zamanda kendi davamızı kendimizden daha iyi savunduğunuzu da göstereceksiniz.

Soit donc qu'il vous semble bon de faire punition, ie vous supplie de me prendre en la place de mon frere pour me punir , et le renvoyer à notre pere. Ou bien si vous aimez mieux le reduire en servitude, vous me trouverez plus propre pour vous faire service qu'il n'est , et beaucoup mieux disposé à ce qu'il vous plaira choisir, soit à recevoir la mort, soit à vous servir : comme vous le pouvez bien cognoître Judas preft à en durer quelque mal que ce fust, pour sauver la vie à son frere, parla ainsi à Joseph, et se jeta à ses pieds, et tant qu'il luy estoit possible, tâchoit à adoucir la cholere. Semblablement les autres freres se prosternerent par terre, se presentans pour leur frere Benjamin. Joseph vaincu de ceste amour fraternelle, et ne pouvant plus feindre , fit retirer tous ceux qui estoient là presens , voulant estre reconnu de ses freres , sans aucuns temoins. Et quand il vit qu'il n'y avoit plus que luy et ses freres, il se decouvrit, et leur dit : Il ne se peut faire que ie ne loue grandement l'amitié que vous portez à votre frere , que ie trouve estre plus grande que ie ne pensois, estant fondé sur les choses, que vous aviez deliberées de moy autrefois. Car tout ce que j'ay fait , ie ne l'ay fait à autre intention que pour éprouver si vous aviez de l'affection pour votre frere. Et pource que vous avez montré bon témoignage de ceste amitié , ie ne veux point imputer à votre naturel ce que vous avez commis contre moy: mais l'attribue le tout à la volonté de Dieu, qui pour le present vous a procure des biens, et nous en fera à vous et à moy encore davantage , tant qu'il ne retirera point la grace du milieu de nous. Puis donc qu'ainsi est que ie suis aduerty par vous de la santé de mon pere, que j'ay plus désirée qu'espérée, et que ie vous ay trouvés tels envers Benjamin, que ie desirois, j'oublie volontiers l'injure que vous m'avez faite, ay maintenant

beaucoup mieux vous gratifier, comme à ceux qui ont esté les ministres des conseils de Dieu , qui pour ce temps-cy regardoit à l'utilité commune de vous et de moy, que me reffouuenir de ce que pour lors il sembloit que vous eussiez fait malitieu sement contre moy. l'entens aussi que vous mettiez en oubly ce temps- là, et que vous preniez bon courage, et receuiez en bonne part l'heureuse issue d'un mauvais conseil, et que la honte de la faute passée ne vous attriste point en forte que ce soit. Ne vous fâchez donc point d'auoir exécuté un si mauvais dessein contre moy, puisque vous voyez que tout est passé maintenant; Mais réjouissez-vous de cette dispensation diuine: et vous enretournez en paix pourra porter toutes ces choses à nostre pere , de peur qu'un trop grand soin qu'il pourroit auoir de vous , mes freres, ne le fasse secher sur les pieds , et que par ce moyen le principal fruit de ma felicité ne perisse , auant qu'il puisse icy venir pour me voir , et auant qu'il puisse participer à ces biens. Parquoy mon intention est que vous le preniez et vos femmes et vos enfans , et tous ceux qui appartiennent à la famille, et me les ameniez tous icy : à cause qu'il ne feroit pas bien seat, que mes bons amis fussent éloignez de cette mienne felicité, veu mesme que la famine doit durer encore cinq ans. Apres que Ioseph eut ainsi parlé, il embrassa les freres: et d'autre part les larmes decouloient de leurs yeux, et estoient fort tristes , ne sachans comment il le pouuoit faire, que la bonté d'un frere surmontast la peine due aux desseins, qu'ils auoient si malheureusement exécuté contre luy. Cependant le festin fut préparé, et le Roy entendant que les freres de Ioseph estoient venus, s'en ieioüist grandement, come si quelque grand bien luy fut aduenü à luy mesme, leur donna des chariots chargez de bled, & leur fit presens d'or et d'argent , et d'autres dons pour porter à leur pere. Ils receurent aussi beaucoup de choses de Ioseph leur frere, dont une partie estoit pour leur pere, et l'autre partie pour un chacun d'eux: mais Benjamin en eut plus que les autres : et ainsi ils s'en retournerent en leur pais.

Eğer cezalandırmak size uygun görünüyorsa, beni cezalandırmak için kardeşimin yerine beni almanızı ve onu babamıza geri vermenizi rica ediyorum. Ya da onu köleliğe indirmeyi tercih ederseniz, size hizmet etmeye ondan daha uygun olduğumu ve ölümle mi yoksa size hizmet etmekle mi ilgileneceğiniz konusunda sizin tercihinize çok daha yatkın olduğumu göreceksiniz: Bildiğiniz gibi, kardeşinin hayatını kurtarmak için her türlü kötülüğe katlanmaya hazır olan Yudas, Yusuf'a böyle söyledi ve ayaklarına kapanarak, elinden geldiğince öfkesini yatıştırmaya çalıştı. Aynı şekilde diğer kardeşler de yere kapanarak kardeşleri Benyamin'i savunmaya çalıştılar. Bu kardeşlik sevgisine yenik düşen ve artık rol yapamayan Yusuf, orada bulunan herkesi geri çekti, kardeşleri tarafından tanınmak istiyordu ve hiçbir tanık yoktu. Ve geride kendisinden ve kardeşlerinden başka kimsenin kalmadığını görünce şapkasını çıkardı ve onlara şöyle dedi: Kardeşinize karşı beslediğiniz dostluğu pek övmem mümkün değil. Bu dostluğun, daha önce benim hakkımda düşünüp taşıdığınız şeylere dayandığını düşündüğümünden daha büyük olduğunu görüyorum. Yaptığım her şeyi, sadece kardeşinize karşı bir sevginiz olup olmadığını sınamak için yaptım. Ve bu dostluğa dair güzel bir tanıklık gösterdiğiniz için, bana karşı işlediğiniz suç size tabiatınıza yüklemek istemiyorum. Bunun yerine, her şeyi, size şimdilik iyilikler sağlayan ve aramızdan lütfunu çekmediği sürece size ve bana daha da fazlasını yapacak olan Tanrı'nın iradesine bağlıyorum. Babamın sağlığı hakkında bana böyle haber verdiğinizden ve bunu umduğumdan daha çok istediğimden ve sizi arzuladığım gibi genç Benjaminler olarak bulduğumdan, bana yaptığınız kötülüğü isteyerek unutuyorum. O zamanlar sizin ve benim ortak yararımızı düşünen Tanrı meclislerinin hizmetkârları olarak sizi memnun etmek, o zamanlar bana karşı kötü niyetli olarak yaptığınızı hatırlamaktan çok daha iyidir. Ayrıca o zamanı unutmanızı ve cesaretinizi toplayıp kötü bir tavsiyenin mutlu sonucunu iyi bir şekilde kabul etmenizi ve geçmişteki hatanın utancının sizi şimdiki gibi üzmemesini istiyorum. Bu

nedenle, bana karşı böylesine kötü bir plan yaptığınız için öfkelenmeyin, çünkü her şeyin artık geçmişte kaldığını görüyorsunuz; Fakat bu ilahi takdire sevinin: ve siz huzur içinde dönerseniz, bütün bunları babamıza getirebileceksiniz; çünkü kardeşlerim, sizin için gösterebileceği aşırı kaygının onu kurutup, bu sayede mutluluğumun başlıca meyvesinin, buraya gelip beni görebildiği ve bu mallardan pay alabildiği sürece yok olmasından korkuyorsunuz. Bu nedenle, onu, karılarınızı, çocuklarınızı ve aileye ait olan her şeyi alıp hepsini buraya, bana getirmenizi istiyorum: çünkü iyi oturmak istemiyordu ve iyi dostlarım, kıtlığın beş yıl daha süreceğini bildikleri için, benim bu mutluluğumdan çok uzaktı. Yusuf bunları söyledikten sonra kardeşlerini kucakladı: ve diğer yandan gözlerinden yaşlar aktı ve çok üzüldüler, bir kardeşin iyiliğinin, ona karşı böylesine talihsizce gerçekleştirdikleri planların acısını nasıl yendiğini anlayamadılar. Bu arada ziyafet hazırlanıyordu. Kral, Yusuf'un kardeşlerinin geldiğini duyunca, sanki kendisi büyük bir iyilik görmüş gibi çok sevindi ve onlara buğday yüklü arabalar verdi. Babalarına götürmeleri için onlara altın, gümüş ve başka armağanlar verdi. Kardeşleri Yusuf'tan da birçok şey aldılar; bunlardan bir kısmı babalarına, bir kısmı da kendilerine aitti. Ancak Benyamin'in diğerlerinden daha fazla malı vardı. Böylece ülkelerine döndüler.

Or apres que Iacob eut connu l'estat de Ioseph par le rapport de ses enfans , à l'apprendre que non seulement son fils estoit échappé de la mort, dont il avoit fait si grand d'ueil, mais aussi qu'il vivoit en grand honneur , gouvernant le païs d'Egypte avec le Roy , et avoit presque toute la surintendance sur cette region, il n'estima rien incroyable de tout ce qu'on luy disoit, considerant tant la magnificence de Dieu, que sa faueur envers sa maison , combien qu'il sembloit que Dieu l'eust oublié pour quelque temps. Il ne tarda gueres qu'il ne se mit en chemin pour aller vers Ioseph son fils.

Yakup, çocuklarının anlattıklarından Yusuf'un durumunu, yani oğlunun çok yas tuttuğu ölümden kurtulduğunu, ayrıca büyük bir onur içinde yaşadığını, Mısır ülkesini kralla birlikte yönettiğini ve neredeyse tüm bölgenin yöneticisi olduğunu öğrendikten sonra, hem Tanrı'nın ihtişamını hem de babasının evine sahip olmasını göz önünde bulundurarak, anlatılanların hiçbirini inanılmaz bulmadı. Her ne kadar Tanrı onu bir süreliğine unutmuş gibi görünse de. Çok geçmeden oğlu Yusuf'un yanına doğru yola koyuldu.

Iacob part de Chanaan, avec toute sa famille, et vient en Egypte vers Ioseph. CHAP . IV. Or quand ils furent au puits de jurement, Iacob offrit sacrifice à Dieu , craignant que ses enfans ne fussent attirés par la fertilité du pays d'Egypte, que pour cela ils n'eussent envie d'y demeurer , et que la posterité ne retournât point en Chanaan pour la posséder selon la promesse de Dieu. Il craignoit aussi que ce présent voyage fait sans le conseil de Dieu , n'apportât quelque ruine aux siens: et aussi qu'il ne mourût en chemin, et que parce moyen il ne pût voir son fils Ioseph. Ainsi que toutes ces choses luy passaient dans l'entendement ,il eut sommeil, et Dieu luy apparut en songe, et l'appella deux fois par son nom. Iacob dit : Qui es-tu ? Et Dieu luy répondit, Iacob, ne reconnais-tu point ton Dieu , protecteur et adjuvateur perpetuel tant de tes predecesseurs que de toi? qui contre la deliberation de ton pere t'ay constitué prince de famille , et quand tu t'en allas seul en Mesopotamie, l'ay fait que tu as rencontré un bon mariage , et qu'en cette façon tu es retourné au lieu de ta naissance avec un bon nombre d'enfans, et assez suffisant accroissement de biens. L'ay gardé aussi ta lignée saine et sauve, et élevé à si haute dignité ton fils Ioseph, que tu pensois avoir perdu, voire à un si haut degré d'honneur & preeminence, qu'il y a bien peu de différence entre luy et le Roy d'Egypte. Et maintenant aussi je suis venu à toi, afin que je te serve de guide en tout ce

chemin, et pour te predire que tu mourras entre les mains de ton fils Ioseph, et que ta posterité fera puissante et ennoblie iusques en beaucoup d'aages et generations, et qu'elle possederait la terre que ie luy ay baillée en heritage. Iacob ayant eu ceste reuelation, et se fiant en la parole de Dieu, s'en alla plus gayement et de plus grand courage en Egypte avec les fils et leurs enfans et toute la famille, qui estoient en tout septante personnes. Et dautant que leurs noms sont vn peu rudes et non point trop faciles à prononcer, ce n'estoit point mon intention de les mettre icy par écrit, si ce n'eust esté à cause de ceux qui ont ceste opinion de nous, que nous sommes Egyptiens, et non point Melopotamiens. Le nombre des fils de Iacob est desia assez cogneu, à sçavoir qu'ils estoient douze: dont l'un estoit desia en Egypte, à sçavoir Ioseph. Et pourtant il nous faut nombrer les autres. Ruben le fils aîné de Iacob eut quatre fils, Henoch, Phalu, Hezron et Carmi. Simeon eut six fils, Iemuël, Iamin, Ohad, Iacin, Zoar et Saül, qui fut fils de la Chananeë. Leui eut trois fils, à sçavoir Gerfon, Caath, et Merari. Iudas eut trois fils, Sela, Phares et Zara: et Phares auoit deux fils, Heron et Hamul. Issachar quatre, à sçavoir Thola, Phua, Iob et Semron. Zabulon trois, Sared, Elon et Iahel. Et tous ceux-cy estoient de Lia, qui menoit avec soy la fille Dina: et faisoient le nombre de trente-trois. Rachel n'eut que deux fils, à sçavoir Ioseph, qui aussi auoit deux fils, Manasse, et Ephraïm: et le second Benjamin, qui en auoit dix, Befa, Beser, Asbel, Gerad, Naaman, Ehi, Ros, Muphin, Hophim et Ared. Si avec les autres cy-dessus nommez on adioute ces quatorze, ceferont quarante sept. Et c'est cy la generation legitime de Iacob. La seruite de Rachel nommée Bala, auoit deux fils Dan et Nephtali. Nephtali auoit quatre fils, Iahzeel, Gimi, Iezer et Silem. Dan n'auoit qu'un fils nommé Hufin. Ceux cy adioutez avec les autres, seront le nombre de cinquante quatre. La seruite de Lia à sçavoir Zelma, auoit aussi deux fils, Gad et Asser. Gad auoit sept fils, Zepheon, Hagi, Suni, Hezbon, Eri, Arodi, et Areli. Asser auoit une fille et six fils, Lemna, Iesua, Iesuy, Beria, Abal et Melmi, et Sara leur soeur. Et si on adioute ceux-cy avec les autres cinquante et quatre, on y trouuera le nombre de septante accompli: mais ce fera sans y compter Jacob.

Yakub, bütün ailesiyle birlikte Kenan'ı terk eder ve Mısır'a, İsef'in yanına gelir. BÖLÜM IV. Doğruluk pınarının başındayken, Yakup Tanrı'ya kurban sundu. Çocuklarının Mısır diyarının bereketine kapılıp orada yaşamakla yetinmelerinden ve soyunun Tanrı'nın vaadine göre Kenan'a geri dönüp orayı ele geçirmesinden korkuyordu. Ayrıca, Tanrı'nın onayı olmadan yapılan bu yolculuğun halkına bir yıkım getirmesinden; yolda ölmesinden ve bu nedenle oğlu Yusuf'u görememekten de korkuyordu. Bütün bunlar aklından geçerken uyudu ve Tanrı ona bir rüyada görünerek onu iki kez adıyla çağırdı. Yakup, "Sen kimsin?" diye sordu. Tanrı da ona şöyle cevap verdi: "Yakub, hem senin hem de atalarının koruyucusu ve sürekli yardımcısı olan Tanrı'ı tanımıyor musun?" Babanın isteğine karşı gelerek seni bir ailenin prensi yapan ve Mezopotamya'ya tek başına gittiğinde, iyi bir evlilik yapmanı sağlayan ve böylece doğduğun yere çok sayıda çocuk ve yeterli miktarda mal varlığıyla dönen bendim. Ayrıca soyunu sağlıklı ve kutsal tuttum ve kaybettiğini sandığın oğlun Yusuf'u öyle yüksek bir onura, hatta öyle yüksek bir onur ve üstünlüğe yükselttim ki, onunla Mısır Kralı arasında çok az fark kaldı. **Ve şimdi de sana geldim ki, tüm bu yollarda sana rehberlik edeyim ve sana, oğlun Yusuf'un elinde öleceğini ve soyunun çağlar ve nesiller boyunca güçlü ve soylu olacağını ve miras olarak verdiğim topraklara sahip olacağını önceden haber vereyim.** Yakup bu görüşe sahip olarak ve Tanrı'nın sözüne güvenerek, oğulları, onların çocukları ve yetmiş kişiden oluşan tüm ailesiyle birlikte Mısır'a daha büyük bir neşe ve cesaretle gitti. İsimleri biraz kaba ve telaffuzu kolay olmadığı için, onları buraya yazıp aktarmak niyetinde değildim; ancak bu, bizim Mısırlı olduğumuza, Mezopotamyalı olmadığımıza inananlar için geçerliydi. Yakup'un oğullarının sayısı zaten biliniyor, yani on iki kişiydiler: Bunlardan biri zaten

Mısır'daydı, yani Yusuf. Yine de diğerlerini saymalıyız. Yakup'un en büyük oğlu Ruben'in dört oğlu vardı: Hanok, Pelu, Hezron ve Karmi. Şimon'un altı oğlu vardı: Lemuel, Lamin, Ohad, Lakin, Tsoar ve Kenanlı oğlu Saul. Leu'nun üç oğlu vardı: Gerşon, Kaat ve Merari. Yahuda'nın üç oğlu vardı: Şela, Perez ve Zerah; Perez'in iki oğlu vardı: Heron ve Hamul. İssakar'ın dört oğlu vardı: Tola, Phua, İob ve Semron. Zebulun'un üç oğlu vardı: Sared, Elon ve Yahelel. Bunların hepsi, kızı Dina ile birlikte gelen Lea'dandı ve sayı otuz üç oldu. Rahel'in sadece iki oğlu vardı: Yusuf; onun da iki oğlu vardı: Manaşşe ve Efrayim; ve ikinci Benyamin'in on oğlu vardı: Besa, Beser, Asbel, Gerad, Naaman, Ehi, Ros, Musfin, Hophim ve Ared. Yukarıda adı geçen diğer on dört kişiyle birlikte kırk yedi olur. Ve bu, Yakub'un meşru neslidir. Rahel'in Bala adlı hizmetçisinin iki oğlu vardı: Dan ve Naftali. Naftali'nin dört oğlu vardı: Yahseel, Gimi, İzer ve Silem. Dan'ın Husin adında tek bir oğlu vardı. Bunlar diğerlerine eklendiğinde elli dört kişi olur. Lea'nın hizmetkârı Zelma'nın da iki oğlu vardı: Gad ve Aşer. Gad'ın yedi oğlu vardı: Sepheon, Hagi, Suni, Hezbon, Eri, Arodi ve Areli. Aşer'in bir kızı ve altı oğlu vardı: İemna, İesua, İesuy, Beriah, Abal, Melmi ve kız kardeşleri Sara. Bunları diğer elli dörde eklersek, yetmiş sayısına ulaşmış oluruz: ancak bu, Yakup'u saymadan olacaktır.

Ioseph içachant que lon pere venoit (car Iudas estoit venu deuant, pour luy en donnerais) vint au deuant de luy en vne ville nommée Heros: et ne s'en fallut gueres, que le bon vieillard ne rendist l'esprit de trop grande ioye. Mais Ioseph le remit en la vigueur, combien que luy mesme aussi fust transporté de ioye, non pas toutes-fois tant que le pere. Apres cela Ioseph le pria devenir à lon aise , et ayant pris cinq de les freres avec luy, s'en alla au Roy pour l'aduerter que lon pere estoit là venu avec toute la famille. Le Roy ioyeux deces nouvelles , demanda à Ioseph à quoy Iacob et les enfans s'appliquoient principalement. Et il respondit qu'ils estoient pasteurs de brebis, et qu'ils ne fauoient autre mestier. Et fit ceste responce à ceste intention , qu'ils ne fussent separez l'un d'avec l'autre mais afin que demeurans tous ensemble ils eussent soin de leur pere : d'auantage, afin qu'il n'y eust point de ialouie du costé des Egyptiens, s'ils s'addonnoient avec eux à faire vne mesme chose-Car il n'estoit point permis aux Egyptiens de se meller de paître les troupeaux de quelque bestail que ce fust. Iacob donc vint au Roy pour luy faire la reuerence, et apres qu'il eut prié pour la prosperité et felicité du Roy, le Roy luy demanda quel âgeil auoit, et il respondit qu'il auoit vescu cent trente ans. Et le Roy fut fort étonné d'une telle vieillesse: mais Iacob luy dist que les ancestres auoient plus vescu. Et quant et quant le Roy ordonna la ville de Heliopoli pour l'habitation de Iacob et de la famille, auquel lieu aussi les pasteurs du Roy auoient des pasturages. Cependant la famine croissoit en Egypte, et n'y auoit remede quelconque: pour ce que d'un costé le Nil negroissoit point , et n'arrouoit point les terres : et Dieu n'enuoyoit point des pluyes du Ciel. Il y auoit un autre plus grand mal, d'autant que le peuple n'y auoit pas pourueu : car tous estoient sans prouision de bled, et d'autre part Ioseph n'en donnoit point, sinon qu'il y eust argent content. Et apres que tout l'argent fut failly, un chacun amenoit lon bestail et les vestemens pour du bled, les autres donnoient leurs esclaves en échange. Et ceux qui auoient des possessions, en defalquoient vne portion pour la bailler au Roy , et pour recouurer des viures, et quand en cette façon toutes leurs possessions furent reduites au domaine du Roy, ils se virent contrainsts d'abandonner le país, et se retiroient , les uns d'un costé , les autres d'un autre , afin que le domaine du Roy fut plus affeuré. Les Sacrificateurs furent priuilegiez et affranchis , et leurs possessions et reuenus leur demeurerent. Enfin, non seulement les corps, mais aussi les esprits de ce pauvre peuple furent reduits en seruitu de par cette necessité, en sorte qu'ils n'auoient pas honte de chercher moyen pour viure honeste ou non. Apres que la famine fut

passée, et que la terre fut retournée à la première fertilité par le moyen de l'inondation du fleuve, Joseph visita les villes du pays, et en chacune fit assembler le peuple, et rendit à chacun les possessions et héritages échus au domaine du Roy, pour en jouir par forme d'usufruit, leur permettant de les labourer et en recueillir les fruits comme de leur propre bien, seulement réservant pour le Roy la cinquième partie du revenu, pour payer la terre qu'il leur donnoit, étant véritablement sienne, à cause de l'achat. Ils reçurent cette condition avec grande joie, n'espérant nullement que leurs offensions leur fussent rendues, et commencerent à s'employer diligemment à cultiver les terres. Et en cette sorte l'autorité de Joseph croissoit, et de plus en plus le peuple aimoit et portoit de l'affection au Roy: et ce droit de recueillir la cinquième partie des fruits, est demeurée aux autres Roys, qui sont venus après.

Yusuf, babasının geleceğini bilerek (çünkü İudas daha önce gelip ona biraz vermişti) Heros adlı bir şehre ondan önce geldi. Yaşlı ve iyi kalpli adam neredeyse sevinçten havaya uçtu. Ancak Yusuf, kendisi de sevinçten coşmuş olsa da, babası kadar olmasa da, kendine geldi. Bunun üzerine Yusuf, rahat etmesi için ona yalvardı ve beş kardeşini de yanına alarak, babasının tüm ailesiyle birlikte oraya geldiğini bildirmek için Kral'a gitti. Bu habere sevinen Kral, Yusuf'a Yakub ve çocuklarının esas olarak neyle uğraştıklarını sordu. Yusuf, koyun çobanlığı yaptıklarını ve başka bir meslek bilmediklerini söyledi. Yusuf bu cevabı, birbirlerinden ayrılmamaları, hep birlikte kalıp babalarına bakmaları niyetiyle verdi. Ayrıca, Mısırlılar da onlarla aynı şeyi yapmaya kalkarlarsa kıskançlık duymasınlar diye. Çünkü Mısırlıların hiçbir sığır sürüsünü otlatmaya karışmalarına izin verilmiyordu. Yakup, krala danışmak için yanına geldi ve kralın refahı ve mutluluğu için dua ettikten sonra, kral ona kaç yaşında olduğunu sordu ve o da yüz otuz yıl yaşadığını söyledi. Kral bu kadar yaşlı olmasına çok şaşırdı; ancak Yakup, atalarının daha uzun yaşadığını söyledi. Kral, Yakup ve ailesinin ikametgahı için Heliopolis şehrini tayin ettiğinde, kralın çobanlarının da otlakları vardı. Bu arada, Mısır'da kıtlık artıyordu ve buna çare yoktu: çünkü bir tarafta Nil nehri akıyor ve toprakları sulamıyordu; Tanrı da gökten yağmur göndermiyordu. Daha büyük bir kötülük daha vardı, çünkü orada halkın yiyeceği yoktu: çünkü herkesin tahıl stoğu yoktu ve diğer yandan Yusuf, harcayacak parası olmadıkça tahıl vermiyordu. Ve tüm para tükendikten sonra, herkes sığırlarını ve gıysilerini tahıl karşılığında getirdi, diğerleri kölelerini karşılığında verdi. Ve mal varlığı olanlar, Kral'a vermek ve yiyecek elde etmek için bir kısmını kestiler ve bu şekilde tüm mal varlıkları Kral'ın egemenliğine girince, ülkeyi terk etmek zorunda kaldılar ve Kral'ın egemenliği daha güvenli olsun diye kimisi bir tarafa, kimisi diğer tarafa çekildiler. Rahipler ayrıcalıklı hale getirildi ve özgür bırakıldılar; mal varlıkları ve gelirleri onların kaldı. Sonunda, bu zavallı halkın sadece bedenleri değil, ruhları da bu zorunluluk yüzünden köleliğe indirildi, öyle ki dürüst veya onursuz bir yaşam için yol aramaktan utanmıyorlar. Kıtlık geçtikten ve topraklar nehrin taşmasıyla eski bereketine kavuştuktan sonra, Yusuf ülkenin şehirlerini ziyaret etti ve her birinde halkı toplayarak, kralın egemenliğine düşen mal ve mülkleri, miras yoluyla almaları için her birine geri verdi; onları işlemlerine ve meyveleri kendi mülkleri olarak toplamalarına izin verdi; krala ise, satın alma nedeniyle kendilerine gerçekten kendisine ait olan toprakların bedelini ödemek için gelirin yalnızca beşte birini ayırdı. Bu koşulu büyük bir sevinçle karşıladılar, sundukları armağanların kendilerine geri döneceğini hiç ummadılar ve toprakları özenle işlemeye başladılar. Böylece Yusuf'un otoritesi arttı ve halk krala giderek daha fazla sevgi ve şefkat gösterdi; meyvelerin beşte birini toplama hakkı ise daha sonra gelen diğer krallarda kaldı.

Après donc que Jacob eut demeuré dix septans en Egypte, il finit sa vie entre les mains de ses enfans, qu'il auoit tous benits auparavant, leur desirant prospérité et abondance de biens, et leur predict que les successeurs d'un chacun d'eux occuperoient chacun la part de la terre de Chanaan. Ce qui fut fait long-temps après. Ce la fait, et ayant loué son fils Joseph, de ce qu'il auoit oublié l'outrage que ses frères lui auoient fait, leur faisant beaucoup de biens, voire plus que ne meritoient des bien-facteurs, il ordonna à ses enfans que les fils de Joseph, à savoir Ephraïm et Manassé, fussent receus en leur nombre et en partage de la terre de Chanaan, comme il fera cy après recité. Et enfin il les pria qu'il fût enterré en Hébron. Il auoit cent quarante sept ans quand il mourut. Il estoit homme religieux et craignant Dieu autant qu'aucun de ses predecesseurs: et par la bonté de Dieu il fut amplement recompensé de sa fainteté de vie. Joseph ayant congé du Roy, fit porter le corps de son pere en Hébron, et le fit ensevelir honorablement en grande pompe et somptuosité. Au reste ses frères puis après faisoient difficulté de retourner avec lui, d'autant qu'ils craignoient qu'après la mort de leur pere il ne se voulut vanger d'eux. Mais Joseph leur osta toute crainte, et les pria de n'auoir aucun mauvais soupçon de lui. Et les ayant ramenez avec soy, il leur bailla des possessions, et ne cessa iamais de leur vouloir du bien, monstrant par experience la bonne volonté qu'il auoit envers eux. Joseph aussi âgé de cent et dix ans mourut après son pere. C'estoit un homme de grande vertu, prudent en tous affaires, et qui a sagement et sans reproche vécu de son autorité. Par tels moyens il est advenu, que sa lignée et generation estrange, ny son mal-heur, dont il a esté fait mention cy dessus, n'ont pu empescher qu'il n'ait esté eleué à un grand honneur. Ses autres frères aussi après auoir heureusement vécu, moururent en Egypte, et leurs corps furent transportez après quelque temps en Hébron par leur posterité. Et quant aux os de Joseph, ils furent depuis portez en la terre de Chanaan par les Hebreux, quand par bandes et en troupe ils sortirent d'Egypte. Car Joseph expressement leur auoit enjoint de le faire ainsi, auant qu'il mourust. Mais puis qu'ils nous faut parler de cecy, et des autres actions de ce peuple, nous monstrerons premierement la cause pourquoy ils sortirent hors d'Egypte.

Yakub, Mısır'da on yedi yıl kaldıktan sonra, hayatını, daha önce kutsadığı çocuklarının ellerinde sonlandırdı. Çocuklarının refah ve bolluk içinde yaşamalarını diledi ve her birinin haleflerinin Kenan topraklarındaki paylarını alacaklarını söyledi. Bu, uzun zaman sonra gerçekleşti. Kardeşlerinin kendisine yaptığı haksızlığı unuttuğu, onlara hayırseverlerin hak ettiğinden çok daha fazlasını yaptığı için oğlu Yusuf'u övdükten sonra, çocuklarına Yusuf'un oğulları Efrayim ve Manasşe'nin, aşağıda anlatılacağı gibi, kendi sayılarında ve Kenan topraklarındaki paylarında kabul edilmelerini emretti. Ve sonunda, Hébron'a gömülmesi için onlara yalvardı. Öldüğünde yüz kırk yedi yaşındaydı. Dindar bir adamdı ve selefleri kadar Tanrı'dan korkuyordu. Tanrı'nın iyiliği sayesinde, ömür boyu süren çılgınlığının karşılığını fazlasıyla aldı. Kraldan izin alan Yusuf, babasının cenazesini Hébron'a taşıdı ve büyük bir ihtişam ve şatafatla onurlu bir şekilde defnetti. Ancak kardeşleri, özellikle babalarının ölümünden sonra kendilerinden intikam alacağından korktukları için, daha sonra ona dönmekte zorluk çektiler. Ancak Yusuf, içlerindeki tüm korkuyu giderdi ve kendisinden şüphelenmemeleri için yalvardı. Onları kendine getirdikten sonra onlara mülkler verdi ve onlara iyi dilekte bulunmaktan asla vazgeçmedi; onlara olan iyi niyetini deneyimleriyle kanıtladı. 110 yaşındaki Yusuf da babasından sonra öldü. Çok erdemli, her konuda sağduyulu, bilgece ve otoritesinden kaynaklanan bir kusur görmeden hareket eden bir adamdı. Bu sayede, ne garip soyu ve nesli, ne de yukarıda bahsedilen talihsizliği, büyük bir onurla onurlandırılmasını engelleyemedi. Diğer kardeşleri de mutlu bir yaşam sürdükten sonra Mısır'da öldüler ve bir süre sonra onların cenazeleri, torunları tarafından Hébron'a

nakledildi. Yusuf'un kemiklerine gelince, İbraniler Mısır'dan bölük bölük ve alaylar halinde ayrıldıklarında, bunlar daha sonra Kenan diyarına götürüldü. Zira Yusuf, ölmenden önce onlara açıkça böyle yapmalarını emretmişti. Ancak bundan ve bu halkın diğer eylemlerinden bahsetmemiz gerektiğinden, önce Mısır'dan ayrılmalarının nedenini göstereceğiz.

Les afflictions des Hebreux en Egypte par l'espace de quatre cens ans. CHAPITRE. V.
Le peuple d'Egypte est delicat et paresseux au travail, seulement addonné aux voluptez, et à faire son profit , soit à tort ou à droict. Les Egyptiens donc vouloient mal aux Hebreux, pour ce qu'ils estoient enuieux de leur prosperité , et marris de les voir ainfi croistre en toutes sortes de biens. Car voyans fleurir la race des Israélites , et abonder en richesses, qu'ils auoient acquises par leur propre la beur et industrie , ils penferent qu'il n'y feroit pas bon pour eux, si les Israélites continuoient ainfi à croistre. Et comme le temps eut effacé la memoire des bienfaits de Ioseph, et que le Royaume et la couronne d'Egypte fust tombée en vne autre famille, ils commencerent de traicter fort in humainement les Israélites et les matterent de trop grands labeurs. Car ils leur firent porter la terre pour diuertir le cours du Nil par diuers et plusieurs conduits et fosses : ils leur firent edifier des murailles , éleuer des plates formes et chauffées pour arrester les inondations du Nil. De plus ils trauailloient nostre pauvre nation , leur faifans faire des pyramides excessiuement hautes , les contraignoient d'apprendre plusieurs mestiers, et les accoustumoient à endurer de grands la beurs. En cette sorte ils furent trauaillez par l'espace de quatre cens ans. L'intention des Egyptiens ne tendoit à autre chose, finon que nos gens fussent du tout conuulsez de la beurs, et nos Israélites s'efforçoient de resister contre toutes difficultez. Puis apres sil yeut vn autre cause pourquoy ils desiroient que nostre race fust du tout destruite. Vn de ceux que les Egyptiens sont autres fois appelez Scribes ou Secretaires des choses saintes, ou diuines, qui veritablement estoient tels, predict vn iour au Roy, qu'en ce temps-là naistroit vn enfant entre les Israélites , qui humilieroit l'Empire des Egyptiens; et au contraire eleueroit grandement le peuple d'Israël, moyennant qu'il paruint a l'age d'homme. Car il seroit excellent en vertu , et à tout iamais renommé en gloire. Le Roy fut fort étonné apres qu'il eut ouï ceste prophetie: et selon l'aduis de ce Scribe , il fit vne ordonnance , que tous les males qui naistrent entre les Hebreux, fussent iectez dedans le fleuve , et mis à mort. Et fut commandé aux sages-femmes d'Egypte de diligemment observer les enfentemens de leurs femmes : il pensoit bien auoir donné ordre par ce moyen que l'edict Royal ne seroit point mesprisé par les sages-femmes à cause de la race. De plus, il proposa la peine , que si quelqu'un estoit si ose de garder secretement vn enfant masle Hebreu , que luy et toute la famille feroient exterminer. Cette calamité fut horrible , non seulement pourceque les Israélites estoient priuez de leurs enfans , et pource que les peres et les meres estoient contraints de mettre la main pour les faire mourir mais regardés au temps à venir, ils s'attristoient, sans pouuoir receuoir aucune consolation, attendans vne ruine certaine de leur lignée, les enfans estans tuez, et les peres deuant mourir bien tost apres, et ainfi ils pensoient estre tombez en vne infortune extreme.

İbranilerin Mısır'da dört yüz yıl boyunca çektikleri sıkıntılar. BÖLÜM V.

Mısır halkı işlerinde nazik ve tembeldir, sadece zevklere ve haklı veya haksız kazanç elde etmeye düşkündür. Bu nedenle Mısırlılar, refahlarından sıkılmış ve her türlü malın bu şekilde çoğalmasını görüp üzüldükleri için İbranilere kötülük yapmak istediler. Çünkü İsrailoğullarının kendi emekleri ve çabalarıyla elde ettikleri zenginliklerle gelişip çoğaldığını görünce, İsrailoğullarının bu şekilde çoğalmaya devam etmesinin kendileri için iyi olmayacağını düşündüler. Ve zaman, Yusuf'un iyi işlerinin anısını sildikçe ve Mısır Krallığı ve tacı başka bir ailenin eline geçtikçe, İsrailoğullarına çok insanlık dışı davranmaya ve onları aşırı işlere tabi

tutmaya başladılar. Çünkü Nil'in akışını çeşitli kanallar ve hendeklerle değiştirmek için onlara toprak taşıttılar; duvarlar inşa ettirdiler, platformlar kurdular ve Nil'in taşkınlarını durdurmak için bunları ısıttılar. Dahası, yoksul ulusumuzu çalıştırdılar, onlara aşırı yüksek piramitler inşa ettirdiler, onları çeşitli meslekler öğrenmeye zorladılar ve onları büyük işlere katlanmaya alıştırdılar. Bu şekilde dört yüz yıl boyunca çalıştırıldılar. Mısırlıların tek amacı, halkımızın bu yüklerin altında tamamen erimesiydi ve İsrailoğullarımız tüm zorluklara karşı direnmeye çalışıyordu. Sonra, ırkımızın tamamen yok olmasını istemelerinin başka bir nedeni daha vardı. Mısırlıların bazen Katipler veya kutsal veya ilahi şeylerin Sekreterleri olarak adlandırılan, gerçekten de böyle olanlardan biri, bir gün Kral'a, o zaman İsrailoğulları arasında bir çocuğun doğacağını, Mısır İmparatorluğu'nu alçaltacağını; tam tersine, insan yaşına erişmiş gibi görünmesi koşuluyla İsrail halkını büyük ölçüde yükselteceğini kehanet etti. Çünkü erdemde mükemmel olacak ve sonsuza dek şanla anılacaktı. Kral, bu kehaneti duyduktan sonra çok şaşırды ve bu Kâtibin tavsiyesi üzerine, İbraniler arasında doğacak tüm erkeklerin nehre atılıp öldürölmesini emreden bir emir çıkardı. Mısır ebelerine, eşlerinin doğumlarını dikkatle izlemeleri emredilmişti: Kral, bu emirle, soyları yüzünden ebelerin kraliyet fermanını hor görmemesini sağlamanın yerinde olacağını düşündü. Dahası, bir İbrani erkek çocuğunu gizlice saklayacak kadar cüretkâr olanın, kendisi ve tüm ailesiyle birlikte yok edileceğini öngören bir ceza önerdi. Bu felaket, İsrailoğullarının çocuklarından mahrum kalmaları ve baba ve annelerinin onları öldürmek için ellerini uzatmak zorunda kalmaları nedeniyle korkunç olmakla kalmamış, aynı zamanda gelecek zamana baktıklarında hiçbir teselli bulamayarak, soylarının kesin olarak yıkılacağını, çocuklarının öldürölüneceğini ve babalarının da çok kısa bir süre sonra öleceğini bekleyerek büyük bir talihsizliğe düştüklerini sanmalarından dolayı da korkunçtu.

Mais perfonne ne peut vaincre la volonté de Dieu , encore qu'il controuue des moyens infinis pource faire. Car l'enfant dont le Scribe auoit prophetifé, sur fecrettement nourry, quelque guet que filfent ceux que le Roy Pharaon auitor donnez, & l'euenement monftra que cette prophetie n'efloit point fauffe ny vaine. Amram homme Hebreu , et perfonnage noble entre ceux de la nation , eflloit en grand soucy , tant pour le danger public , que par faute d'enfans leur nation ne vint a faillir , que pour fon inconuenient particulier , dautant que la femme eflloit enceinte, et en cet rouble il auoit faute de bon confeil. Pour cette caufe il le mit à implorer l'aide de Dieu , et le prier qu'il euf compaffion de ceux, dont il auoit toujours esté seruy et honoré, et qu'il luy pleuft mettre fin à cette affliction prefente, qui menaffoit d'extreme ruine toute leur nation. Dieu fut émeu à misericorde par son Oraifon, luy apparut ainfi qu'il dormoit, et luy donna bon courage pour l'aduenir, difant qu'il n'auoit point mis en oubly leur pieté , et qu'ils ne feroient point fruftrez de leur recompense , non plus que leurs peres. Car il auoit de bien petit nombre augmenté leur lignée iufqu'à vn nombre infini , et rendu Abraham bien-heureux qui estoit party feul de Mesopotamie pour venir en Chanaan; et outre les autres aduantages qu'il luy auoit faits, cestuy-cy eflloit principalement digne de memoire ,qu'il luy auoit fait auoir des enfans de la femme du tout sterile : qu'il auoit donné à les fucceffeurs des regions fort amplex, l'Arabieà l'mahel, la Troglodyte aux fils de Chetura, et Chanaan à Isaac. Il difoit auffi à Amram: Vous ne pouuez mettre en oubly la victoire que ie luy ay mife entre les mains contre les ennemis , que vous nevous monstriez merueilleufement ingrats et infideles . Et le nom de Iacob eft renommé entre les nations eftranges , tant pource qu'il auoie en grande prosperité, que pource queles fucceffeurs ont ioüy de cette mefme felicité, comme heritiers de leur pere en cet endroit, n'y ayant que feptante perfonnes avec Iacob quand il entra en Egypte ; et maintenant en fi peu de temps le nombre est creu iufques à six cens mille. Et toy Amram , fçaches qu'encore aujourd'huy i'ay à cœur et le falut public de ta

nation , et ta gloire particuliere. Carcet enfant dont les Egyptiens craignans la naiffance, ont deftiné vos fils à la mort , naiftra de toy. Il ne fera point apperceu par ceux qui ont la charge de faire le guet : et apres que contre toute opinion il fera nourry , en fon temps il deliurera les Hebreux de la seruitu de d'Egypte , et obtiendra vne perpetuelle memoire, à caufe de cette action excellente, non feulement enuers les gens de la nation , mais auffi enuers les estrangers: car ie te veux gratifier et faire ce bien à ta posterité. Et avec ce , il aura vn tel frere , qu'il fera réputé digne d'exercer ma Sacrificat ure , et de plus la posterité l'exercera à jamais. Amram apres cette reuelation s'eueilla , et recita la vilion à locabel la femme , et cela les mit tous deux en foucy. Car non feulement ils craignoient que quelque inconuenient aduint à l'enfant , mais auffi qu'en quelque sorte ils ne fullent fruftrez de la felicité qui leur auoit efté promise. Mais l'enfantement de la femme fit adiouter foy à la reuelation , qui enfanta fi à son aife , que ceux qui faisoient le guet n'en apperceurent rien: car elle ne lentit rien des douleurs , que sentent couftumierement les autres femmes. Or ils nourrirent fecrettement cet enfant par l'efpace de trois mois. Puis apres Amram craignant d'eftre découuert , et que par ce moyen il n'encouruft la cholere du Roy , et que periffant avec fon fils bien toft apres il ne rendift la promesse de Dieu vaine , il ayma mieux commettre tout le falut de fon fils à la prouidence de Dieu : penfant que quand encore l'enfant seroit caché (ce qui toutesfois estoit fort difficile) neantmoins ce feroit vne grande peine qu'il velfuft en continuel danger tant de la vie de son fils , que de la sienne propre. Et quant à Dieu , il en auoit bonne et certaine eſperance , qu'il pouruoiroit et mettroit ordre , que l'euenement monſtreron verité de la reuelation. Apres qu'ils eurent trouué ce confeil bon , voicy ce qu'ils inuenterent. Ils firent vn petit lict tiffu de ioncs croiffans en Egypte, de telle grandeur et proportion que l'enfant y pouuoit bien tenir au large , et l'enduirent de poix et de bitume, afin que l'eau ne pût entrer dedans, et puis apres ils y mirent l'enfant , et l'expoferent à l'eau, commettans la vie à la prouidence de Dieu.

Ancak Tanrı'nın iradesini kimse yenemez, bunu başarmak için sonsuz yollar tasarlasa bile. Çünkü Kâtibin kehanet ettiği çocuk, Kral Firavun'un verdiği kişiler tarafından ne kadar gözetilse de gizlice emziriliyordu ve bu olay, bu kehanetin sahte veya boş olmadığını gösteriyordu. İbrani bir adam ve milletin asil bir şahsiyeti olan Amram, çocuk sahibi olamamalarından dolayı milletlerinin çöküşe uğramasından kaynaklanan toplumsal tehlike kadar, özellikle karısı hamile olduğu ve bu konuda iyi bir öğütten yoksun kaldığı için kendi özel sıkıntısından da büyük endişe duyuyordu. Bu nedenle Tanrı'dan yardım dilemeye ve kendisine her zaman hizmet ettiği ve onurlandırdığı kişilere merhamet göstermesi ve tüm milletini büyük bir yıkımla tehdit eden bu mevcut sıkıntıya son vermesi için dua etmeye başladı. Tanrı, onun duasıyla merhamete geldi, uyurken ona göründü ve adalete teslim etmesi için ona büyük bir cesaret verdi. Onların dindarlığını unutmadığını ve atalarından daha fazla ödülllerinden mahrum kalmayacaklarını söyledi. **Çünkü onların soyunu çok az sayıdan sonsuz sayıya çıkarmış ve Mezopotamya'yı tek başına terk edip Kenan'a gelen İbrahim'i mutlu etmişti;** ve ona sağladığı diğer avantajların yanı sıra, özellikle de tamamen kısır olan karısından çocuk sahibi olmasını sağlamış olması, haleflerine çok geniş bölgeler vermiş olması, Arabistan'ı İsmail'e, Mağara Adamı'nı Keturah'ın oğullarına ve Kenan'ı İshak'a vermiş olması hatırlanmaya değerdi. Ayrıca Amram'a şöyle dedi: Düşmanlarına karşı onun eline verdiğim zaferi, kendinizi şaşılacak derecede nankör ve sadakatsiz göstermediğiniz sürece unutamazsınız. Yakup'un adı yabancı milletler arasında bilinir, çünkü hem büyük bir refah içinde yaşadı hem de halefleri, Mısır'a girdiğinde Yakup'la birlikte sadece yetmiş kişi olan babalarının mirasçıları olarak aynı mutluluğu yaşadılar; ve şimdi çok kısa bir sürede sayı altı yüz bine çıktı. Ve sen Amram, bugün bile hem milletin kamu güvenliğini hem de

özel şanını kalbimde taşıdığımı bil. Çünkü Mısırlıların doğumundan korktuğu ve oğullarının ölümüne mahkûm ettiği bu çocuk senden doğacak. Gözetleme görevi olanlar tarafından fark edilmeyecek: ve bundan sonra, tüm görüşlerin aksine, beslenecek, zamanı geldiğinde İbranileri Mısır'ın esaretinden kurtaracak ve bu mükemmel eylemi nedeniyle sadece kendi milletinin insanları arasında değil, aynı zamanda yabancılar arasında da ebedi bir anı kazanacak: çünkü seni memnun etmek ve soyuna bu iyiliği yapmak istiyorum. Ve böylece öyle bir kardeşi olacak ki, benim fedakarlığımı yerine getirmeye layık görülecek ve dahası, soyu da sonsuza dek yerine getirecek. Amram bu vahiyden sonra uyandı ve rüyayı karısı <<Meryem-Anne>> locabel'e anlattı; bu ikisini de endişelendirdi. Çünkü sadece çocuğun başına bir şey geleceğinden değil, aynı zamanda kendilerine vaat edilen mutluluktan da bir şekilde mahrum kalacaklarından korkuyorlardı. Ancak kadının doğum yapması vahiyleri inandırdı ve o kadar kolay doğum yaptı ki, izleyenler fark etmedi, çünkü diğer kadınların genellikle hissettiği acılardan hiçbirini hissetmedi. Şimdi bu çocuğu üç ay boyunca gizlice emzirdiler. Sonra Amram, keşfedilmekten ve bunun Kral'ın gazabına uğramasından ve oğluyla birlikte çok geçmeden ölmesinin Tanrı'nın vaadini boşa çıkarmayacağından korkarak, oğlunun tüm kurtuluşunu Tanrı'nın takdirine bırakmayı tercih etti. Çocuk hâlâ gizli olsa bile (ki bu yine de çok zordu), oğlunun hayatı kadar kendi hayatı da sürekli tehlikede olmasının büyük bir acı olacağını düşünüyordu. Tanrı'ya gelince, Tanrı'nın iyi ve kesin bir umudu vardı: O, gerekli bakımı sağlayacak ve düzen sağlayacak, olayın vahyin doğruluğunu ortaya koyacaktı. Bu tavsiyeyi uygun bulduktan sonra, şöyle yaptılar: Çocuğun içine kolayca sığabileceği büyüklükte ve oranda Mısır hilalleriyle örülmüş küçük bir yatak yaptılar ve su girmesin diye zift ve bitümle kapladılar. Daha sonra çocuğu içine koyup suya bıraktılar ve hayatını Tanrı'nın takdirine bıraktılar.

Ainsi qu'il estoit porté par l'eau sur la riuiere, la mere commanda à Mariam sœur de l'enfant de s'en aller le long de la riue oppofite , et de bien regarder où feroit porté ce petit vaiffeau de ioincs. Lors Dieu monstra ouuertement , que rienne le fait par la fageffe humaine, mais que toutes choses sont accomplies par la bonté toute-puiffante: et que bien fouuent il aduient que ceux qui machinent la ruine des autres , ou pour rechercher leur profit, ou pour se donner repos quelque grande diligence qu'ils employent , fi eft- ce que souuent ils sont fruftrez de leur attente; et au contraire, ceux qui mettent leur vie et leur falut entre les mains de Dieu , échappent et sortent hors des dangers contre toute eſperance humaine : ce qu'on voit ouuertement en cet enfant. Le Roy Pharaon auoit vne fille nommée Thermuth, or elle ioüoit sur le riuage du fleuue , et vit ce petit vaiffeau de ioncts flottant sur l'eau , et tout soudain fit mettre en l'eau des gens qui fçauoient bien nager , commandant de tirer à bord ce vaiffeau et ce qui estoit dedans. Et apres qu'il luy fut apporté , elle prit grand plaisir à l'enfant , qui estoit merucilleusement beau , et grand pour son âge. Car Dieu fit vne si grande faueur à Moyſe , qu'il le fit nourrir par ceux meſmes , qui à caufe de la naiffance auoient deliberé de faire mourir tous les autres Hebreux. Ainsi Thermuth commanda qu'on luy amenast quelque femme pour donner la mammelle à l'enfant: mais Moyſe refusa le tetin non feulement de cette nourrice, mais de toutes autres Egyptiennes qu'on luy pouuoit amener. Mariam la sœur furuint là , non point comme de propos deliberé, mais comme de cas d'aduenture pour voir , et dist à la fille du Roy: Madame, vous ne faites rien, et perdez vostre peine en donnant à cet enfant des nourrices qui ne sont de la nation. Si vous faisiez venir quelque femme Hebreufe, peut-estre qu'il receuroit la mammelle par quelque infict et sentiment naturel de la nation. Ce confeil de Mariam sembla bon, et la charge fust donnée à elle meſme de l'executer , et d'amener quelque nourrice , qui vſant de la puiffance qui luy auoit eſté donnée , amena leur propre mere , incogneüe à tous ceux qui estoient là prefens pour lors. On vit à cette heure là

l'enfant s'attacher volontiers et de bon cœur à la mammelle de cette nouvelle nourrice , qui à la priere de la fille du Roy , prit la charge de nourrir l'enfant. Et pource qu'il auoit esté mis fur l'eau en la garde de Dieu, il fut nommé Moyse. Car Moyse felon les Egyptiens signifie eau : et ils appellent Yfes ceux qui ont esté sauuez du danger de l'eau. De ces deux mots affemblez le nom de Moyse luy fut donné. Sans en excepter vn seul, ila esté le plus sage de tous les Hebreux, ainfi que Dieu auoit predict auparauant. Il a esté le septiesme apres Abraham, fi nous comptons de peres en fils, Car Moyse estoit fils d'Amram, Amram de Cathi, Cathi de Leui, Leui de Iacob, Iacob d'Isaac, Isaac d'Abraham. Cet enfant profitoit en intelligence, non point selon son âge mais en s'ebattant avec les pareils, il sembloit auoir quelque sagesse plus grande que son âge , et quelque chose qu'il fist, il monstroient bien que son naturel le pousseroit quelque iour à faire des choses excellentes et dignes de memoire. Or apres qu'il eut trois ans passez, Dieu luy donna vne grace merueilleuse. Car il n'y auoit homme si chagrin ny si facheux à contenter, qu'il ne fut rauy de la beauté de Moyse , et il aduenoit souuent, que quand on le portoit çà et là entre les bras, tous ceux qui le rencontroient, s'amusoient à le contempler , et laiffans là leurs affaires d'importance, ils aymoient mieux paître leurs yeux du regard de la grande beauté, tant il estoit ioly, et de bonne grace: tellement qu'on ne se pouuoit souler de le regarder. Cela fut cause que Termuth fille du Roy l'adopta pour son fils, comme aussi elle n'auoit point d'autres enfans qui fussent siens. Elle l'apporta à son pere pour luy montrer, disant qu'elle pétoit déjà à en faire vn heritier, Dieu ne luy ayant point fait ceste grace de luy donner d'enfans. L'ay nourry cet enfant, disoit-elle, autant excellent en bon naturel qu'en beauté. Le Nil me l'a mis miraculeusement entre les mains: et ay deliberé de l'adopter pour mon fils, et de le constituer vostre successeur pour dominer et gouverner apres vous. Et en proferant ces paroles , elle mit l'enfant entre les bras de son pere. Le Roy le tenant, l'embrassa contre son estomach: et pour gratifier la fille , mit ioliment son diademe sur la teste de l'enfant. Mais Moyse l'osta de la teste, et le laissa cheoir en terre, et puis apres le foula aux pieds. Cela sembla tout incontinent estre quelque mauuais presage , et ne signifier rien de bon pour le Royaume. Tost apres ce Scribe , qui auoit predict que la natiuité de cet enfant apporteroit quelque iour du mal-heur au Royaume d'Egypte, le vouloit tuer, criant à haute voix: Sire, cet enfant par la mort du quel Dieu nous promet assurance, a desia confirmé ma prophetie, en s'eleuant orgueilleusement contre vostre Royaume, et en mourir, et ence faissant, vous deliurerez les Egyptiens de frayeur , et osterez aux Hebreux toute espoir. Thermuth oyant ces propos, tira l'enfant hors des bras de son pere, qui n'y fit pas grande resistance. Car Dieu luy donnoit vne telle affection, pouruoyant en cette façon au salut de Moyse. Ainfi Moyse estoit nourri fort soigneusement. Et pourtant les Hebreux auoient quelque bonne esperance, que leur lignée prospereroit encore, et les Egyptiens au contraire ne pouuoient interpreter en bonne part vne telle nourriture. Mais pource qu'il n'y auoit homme, mesme du sang Royal, ou des autres grands Seigneurs, qui monstroit quelque apparence de bonne volonté de procurer le profit des Egyptiens, voire quand Moyse eut esté mis à mort, ils se deporterent de le faire mourir.

Nehirde su tarafından taşınırken, anne, çocuğun kız kardeşi Meryem'e karşı nehir boyunca gitmesini ve bu küçük kavşak gemisinin nereye götürüleceğine dikkatlice bakmasını emretti. Sonra Tanrı, hiçbir şeyin insan bilgeliliğiyle yapılmadığını, her şeyin O'nun yüce iyiliğiyle gerçekleştiğini açıkça gösterdi: ve çoğu zaman, kendi çıkarlarını veya kendilerine huzur bulmak için başkalarının yıkımını planlayanların, ne kadar büyük bir gayret gösterirlerse gösterebilirler, beklentilerinde hayal kırıklığına uğradıklarına inanılır; tam tersine, hayatlarını ve kurtuluşlarını Tanrı'nın ellerine bırakanlar, tüm insani umutlara karşı tehlikelerden kurtulur ve kurtulurlar: bu, bu çocukta açıkça görülmektedir. Kral Firavun'un Termut adında bir kızı vardı

ve nehir kıyısında oynuyordu ve bu küçük iyon gemisinin suda yüzdüğünü gördü ve aniden iyi yüzme bilen insanları suya sokup, bu gemiye ve içindekilere binmelerini emretti. Ve çocuk kendisine getirildikten sonra, yaşına göre olağanüstü güzel ve uzun boylu olan çocuktan büyük bir zevk aldı. Çünkü Tanrı Musa'ya öyle büyük bir talihsizlik yaptı ki, onu, doğumundan dolayı diğer tüm İbranileri öldürmeye karar veren aynı kişiler tarafından emzirdi. Bunun üzerine Thermuth, çocuğa süt vermesi için bir kadın getirilmesini emretti; ancak Musa yalnızca bu sütannenin değil, getirilebilecek diğer tüm Mısırlı kadınların da memelerini reddetti. Kız kardeşi Meryem, oraya bilerek değil, sadece şans eseri görmek için geldi ve Kral'ın kızına şöyle dedi: "Madam, hiçbir şey yapmıyorsunuz ve bu çocuğa kendi milletinden olmayan sütanneler vererek zamanınızı boşa harcıyorsunuz. Eğer bir İbrani kadın getirseydiniz, belki de milletin doğal bir içgüdüsü ve hissiyatı gereği sütünü alabilirdi." Meryem'in bu tavsiyesi hoş görüldü ve kendisine, bu tavsiyeyi yerine getirmesi ve kendisine verilen yetkiyi kullanarak, o sırada orada bulunanların bilmediği kendi annelerini getiren bir sütanne getirmesi için görev verildi. O saatte, çocuğun, Kral'ın kızının isteği üzerine, çocuğun beslenmesini üstlenen bu yeni sütannenin göğsüne gönüllü ve içtenlikle bağlandığı görüldü. Tanrı'nın gözetiminde suya bırakıldığı için, ona Musa adı verildi. Çünkü Mısırlılara göre Musa, suyu simgeler ve suyun tehlikesinden kurtulanlara İşaya derler. Bu iki kelimeden Musa adı ona verildi. Tanrı'nın önceden bildirdiği gibi, bir tanesi hariç, tüm İbraniler arasında en bilgisiydi. Babadan oğula doğru sayarsak, İbrahim'den sonra yedinciydi, çünkü Musa Amram'ın oğluydu, Amram Kathi'nin, Kathi Leui'nin, Leui Yakup'un, Yakup İshak'ın, İshak İbrahim'in oğluydu. Bu çocuk zekâsıyla, yaşına göre değil, akranlarıyla oynayarak, yaşından daha büyük bir bilgeliğe sahipmiş gibi görünüyordu ve ne yaparsa yapsın, doğasının onu bir gün mükemmel ve unutulmaz işler yapmaya iteceğini açıkça gösteriyordu. Üç yıl geçtikten sonra, Tanrı ona olağanüstü bir lütuf verdi. Çünkü hiçbir adam, Musa'nın güzelliğiyle dolmayacak kadar üzgün veya üzgün değildi. Sık sık kollarında oradan oraya taşınırken, onunla karşılaşan herkes onu seyrederek eğlenir, önemli işlerini bir kenara bırakıp, gözlerini onun muhteşem güzelliğiyle doyumayı tercih ederdi. O kadar neşeli ve iyi huyluydu ki, kimse ona bakmaktan bıkmazdı. Kralın kızı Termuth'un, kendi çocuğu olmadığı için onu evlat edinmesinin sebebi buydu. Bunu babasına göstermek için getirdi ve Tanrı'nın ona çocuk verme lütfunu vermemiş olmasına rağmen, onu mirasçı yapmayı düşündüğünü söyledi. Bu çocuğu emzirdim, dedi, güzelliği kadar iyi huyluluğu da mükemmeldi. Nil onu mucizevi bir şekilde ellerime bıraktı: ve onu oğlum olarak evlat edinmeye ve senden sonra hükmedip yönetecek halefin olarak belirlemeye karar verdim. Ve bu sözleri söyledikten sonra çocuğu babasının kollarına bıraktı. Kral onu kucağına alıp karnından öptü: ve kızını memnun etmek için tacını neşeyle çocuğun başına koydu. Fakat Musa onu başından çıkarıp yere düşürdü ve sonra ayaklar altına aldı. Bu, hemen kötü bir alamet gibi görüldü ve Krallık için iyi bir şey ifade etmiyordu. Kısa bir süre sonra, bu çocuğun doğumunun bir gün Mısır Krallığı'na felaket getireceğini öngören bu Yazıcı, onu öldürmek istedi ve yüksek sesle bağırdı: **Efendim, ölümüyle Tanrı'nın bize güvence verdiği bu çocuk, Krallığınıza karşı kibirle ayağa kalkıp ölerken kehanetimi zaten doğruladı ve bunu yaparak Mısırlıları korkudan kurtaracak ve İbranilerden her şeyi alacaksın.** Thermuth bu sözleri duydu ve çocuğu babasının kollarından aldı. Babası fazla direnmedi. Çünkü Tanrı ona böyle bir sevgi verdi ve böylece Musa'nın kurtuluşunu sağladı. Böylece Musa çok dikkatli beslendi. Yine de İbraniler, soylarının hâlâ refah içinde olacağına dair iyi bir umut besliyordu ve Mısırlılar ise tam tersine, bu tür yiyecekleri iyi yorumlayamıyorlardı. Fakat Mısırlıların çıkarlarını korumak için iyi niyetli görünen, kraliyet soyundan veya diğer büyük efendilerden hiç kimse olmadığından, Musa öldürüldüğünde bile onu öldürmekten kaçındılar.

Ainsi donc apres qu'estant nourri et entretenu de cette façon, il fut venu en âge d'adolescence, il monstra bien tost apres vne épreuve de sa vertu , quel profit il apporteroit à sa nation, et quel dommage aux Egyptiens. Son occasion fut telle: Les Ethiopiens qui sont voisins des Egyptiens , pillioient et emportoient les biens des Egyptiens . Or ceux - cy leuerent vne forte armée pour mener contre les Ethiopiens, se voulans vanger de l'outrage et des injures qui leur auoient esté faites. La chose vint iusques là, que la bataille fut donnée. Vne partie des Egyptiens mourut en la bataille ; les autres furent contraints de s'enfuir avec leur courte honte , et s'enretourner. Les Ethiopiens orgueilleux de cette heureuse auanture, poursuioient les autres fuyans , et estimans que ce feroit vne lâcheté s'ils n'alloient de leur bonne fortune, et ayans conceu esperance de conquerir le Royaume d'Egypte; ils pillerent et gasterent le pais en beaucoup d'endroits , et ayans goûté la douceur des despoüilles et butins , ils ne se contenterent point de ce qu'ils auoient déjà fait, mais entreprirent de plus grandes choses. Ils passerent outre, marchans par les regions voisines : et voyans qu'il n'y auoit point d'armée qui vint au deuant d'eux pour les empêcher, ou pour les faire reculer arriere, ils marcherent iusques à Memphis, et iusques à la Mer, et n'y auoit ville qui leur peust résister. Les Egyptiens se sentans pressés de telles calamitez , enuoyerent vers les dieux pour sçauoir quel remede il y auroit à cela. La réponse de l'Oracle fut, qu'il leur falloit appeler vn Hebreu à leur secours. Le Roy demanda Moyse à sa fille pour le constituer chef de l'armée. La fille y obeït , en sorte toute fois qu'elle fit premierement faire le ferment au Roy , qu'il n'attenteroit rien au dommage de son fils adoptif , estimant grandement vn tel aide, et quant et quant reprochant aux Sacrificateurs, qu'ils n'auoient point de honte d'implorer maintenant l'aide de celui qu'ils vouloient faire mourir comme ennemy. Et Moyse à la requeste tant de la fille que du pere, receut volontiers cette charge. Ceci fut occasion de réjouissance aux Sacrificateurs des deux nations. Les Egyptiens estoient qu'apres que la victoire feroit obtenue par la vertu de Moyse , ils ne pourroient faillir de trouuer occasion de le tuer en trahison : et les Hebreux au contraire , voyans Moyse constitué gouverneur sur l'armée, s'attendoient bien que par son moyen ils pourroient estre deliurez en bref de la seruitude d'Egypte. Or Moyse voulant surprendre l'ennemy auant qu'il peust estre aduertý de l'auenue , ne voulut point faire marcher les gens par le long du riuage du Nil , mais par le milieu de la terre. Il monstra bien en ce faisant quelle estoit sa dextérité et prudence. Pour bien entendre ceci, il faut sçauoir qu'en cette contrée là il y a grand nombre de serpent; et entre les autres especes il y en a de si estranges, qu'on n'en trouue point de semblables aux autres regions, et toutes ces especes sont venimeuses et horribles à regarder. Quelques-uns ont des ailes , et volent de telle façon , que non seulement elles sont du mal par terre , mais aussi font beaucoup de dommage en volant en l'air , auant qu'on y ait pensé. Ce chemin estant fort difficile à passer, à cause de la multitude des serpens , Moyse trouua vn subtil moyen pour faire passer l'armée en seureté. Car il fit faire assez grand nombre de vaisseaux avec luy: et ce , d'autant qu'il y a vne inimitié mortelle entre les serpens et tels oyseaux , et les serpens les fuyent quand ils sont poursuivis d'eux , et en fuyant ils sont retenus et arrestez tout court, comme par des cerfs , et sont deuorez et auallez par ces oyseaux. Au reste, ce sont des oyseaux faciles à apprivoiser, et ne se montrent violens et rudes que contre les serpens. Je n'en parleray pas dauantage pour cette heure , comme de fait les Grecs cognoissent quelle espece de bestes ce sont , et quelle est leur nature. Apres donc qu'il fut venu en cette contrée pleine de bestes venimeuses, il fit mettre ces oyseaux hors de leurs coffrets de joncs , qui luy seruissent tellement, qu'il passa sans danger , et assaillit les Ethiopiens au dépourueu , et ayant donné la bataille, il en obtint la victoire, et chassa les ennemis frustrés de l'esperance qu'ils auoient de conquerir l'Egypte , les contraignant de se retirer en leur pais. Et ne se contentant point de cela , il rasa leurs villes , et faisoit par toute l'Ethiopie grand carnage. Apres ces choses ainsi heureusement

acheuées sous la conduite de Moÿse , l'armée estoit si bien deliberée , qu'il n'y auoit trauail qu'elle ne voulust volontiers endurer , et il sembloit que les Ethiopiens estoient déjà bien proches de leur ruine , ou d'estre menez en captiuité. Enfin ils furent contraints de se retirer dedans la ville Royale et capitale de tout le païs , nommée Saba. Cambyfes Roy des Perles la nomma depuis Meroé , du nom de sa sœur, et furent affiegez là dedans. Or cette ville estoit merueilleusement forte et presque imprenable, estant de tous costez enuironnée du Nil : et pour plus grande forteresse il y auoit aussi deux autres riuieres qui passoient à l'entour, à l'çauoir, Astap et Astobor , et leur rencontre faisoit qu'il y auoit beaucoup plus grande difficulté à passer. En ceste façon la ville estoit enclose dedans une Isle , et fermée d'une forte muraille et épaisse , et quant et quant fortifiée de rampars et chaussées, qui estoient leuées entre les murs et les fleuves pour garder la ville des rauines et inondations: et outre cela elles seruoient à empêcher l'entrée aux ennemis encore qu'ils eussent passé toutes les riuieres. Moÿse se faisoit de voir son armée oysie, et de ce que les gens ne faisoient rien, d'autant que les ennemis n'osoient entrer en bataille. Et ainsi qu'il estoit là attendant quelque occasion, voicy ce qui luy aduint. Le Roy d'Ethiopie auoit une fille nommée Tharbis. Estant sur les murailles, elle aduisa Moÿse, qui faisoit approcher les gens, et combattoit hardiment , et s'étonna de la force et valeur de cet homme, qui auoit remis au dessus les Egyptiens desjà bien proches de leur ruine, et amené les Ethiopiens qui n'agueres se glorifioient de leurs excellentes victoires , à un extreme danger, elle fut embrasée grandement de l'amour de Moÿse , qui croissoit de iour iour : et estant ainsi pressée , luy enuoya de ses plus fideles seruiteurs, luy declarant qu'elle desiroit d'estre mariée avec luy. Moÿse s'y accorda , sous condition, qu'il fit ratifier par serment, à l'çauoir qu'il l'espouseroit apres que la ville luy feroit renduë. Cela ne fut pas si tost dit , que le fait ne s'en enfuiuit quant et quant. Toutesfois ce ne fut point que les ennemis ne fussent chassiez. Apres il rendit graces à Dieu , et les nopces estans faites il ramena les Egyptiens victorieux en leurs païs. Mais Moÿse fut fort mal recompensé: car au lieu de reconnoistre ce grand bien qu'il leur auoit fait , ils conceurent une merueilleuse haine contre luy , et appliquoient tout leur estude à luy braffer quelque trahison. Et craignans qu'apres quelque grande prosperité il n'attentast quelque nouveauté au Royaume d'Egypte, ils l'accuferent de meurtre enuers leur Roy, qui aussi le tenoit déjà pour suspect. D'un costé il fut meü d'enuie , de ce que Moÿse auoit conduit ceste guerre hardiment et prudemment : d'autre part il craignoit fort quelque defaite , les Scribes et les Sacrificateurs le follicitoient incessamment a cela.

Böylece, bu şekilde beslenip bakıldıktan sonra, ergenlik çağına erişmiş, erdeminin bir sınavından hemen sonra, millette ne kadar fayda sağlayacağını ve Mısırlılara ne kadar zarar vereceğini gösterdi. Bunun için şöyle bir durum söz konusuydu: Mısırlıların komşusu olan Etiyopyalılar, Mısırlıların mallarını yağmalayıp götürüyorlardı. Şimdi bunlar, kendilerine yapılan zulmün ve verilen zararın intikamını almak isteyerek Etiyopyalılara karşı güçlü bir ordu topladılar. İşin sonunda savaş ilan edildi. Mısırlıların bir kısmı savaşta öldü; diğerleri kısa süreli utançlarıyla kaçıp geri dönmek zorunda kaldılar. Bu mutlu maceradan gurur duyan Etiyopyalılar, diğer kaçakları takip ettiler ve iyi şanslarından yararlanmazlarsa korkaklık olacağını düşünerek, Mısır Krallığı'nı fethetme umudu beslediler; Ülkeyi birçok yerde yağmalayıp talan ettiler ve ganimet ve ganimetin tadını çıkardıktan sonra, yaptıklarıyla yetinmeyip daha büyük işlere giriştiler. Komşu bölgelerden geçerek ilerlediler. Kendilerini engelleyecek veya geri çekilmelerini sağlayacak bir ordu gelmediğini görünce, **Memfis'e ve Deniz'e kadar yürüdüler**; kendilerine direnebilecek hiçbir şehir yoktu. Bu tür felaketlerin kendilerini sıkıştırdığını hisseden Mısırlılar, bu duruma nasıl bir çare bulunacağını öğrenmek için ıssızlara haber gönderdiler. Kahin'in cevabı, yardım için bir İbrani çağrımaları

gerektiğiydi. Kral, kızından Musa'yı ordunun başına getirmesini istedi. Kızı itaat etti, öyle ki önce Kral'dan evlatlık oğluna zarar vermeyeceğine dair yemin ettirdi. Bu yardıma çok değer verdi ve aynı zamanda, şimdi düşman olarak öldürmek istedikleri kişiden yardım dilemekten utanmadıkları için Kâhinleri azarladı. Musa, hem kızının hem de babasının ricası üzerine bu görevi gönüllü olarak kabul etti. Bu, her iki ulusun kâhinleri için de sevinç vesilesiydi. Mısırlılar, Musa'nın erdemiyle zafer kazandıktan sonra, onu ihanetle öldürmek için bir fırsat bulacaklarını umuyorlardı; tam tersine, İbraniler ise Musa'nın ordunun başına vali olarak atandığını görünce, onun sayesinde Mısır esaretinden hızla kurtulabileceklerini umuyorlardı. Musa ise, düşmanı yaklaştığı konusunda olabildiğince uyarmak istediği için, adamlarını Nil kıyısı boyunca değil, dünyanın ortasından yürütmek istiyordu. Bunu yaparken ne kadar becerikli ve sağduyulu olduğunu açıkça gösterdi. Bunu iyi anlamak için, o bölgede çok sayıda yılan olduğunu bilmek gerekir; diğer türler arasında ise o kadar tuhaf olanlar vardır ki, başka bölgelerde benzerlerine rastlanmaz ve tüm bu türler zehirli ve korkunç görünümündür. Bazılarının kanatları vardır ve öyle bir şekilde uçarlar ki, yalnızca yerde zararlı olmakla kalmaz, aynı zamanda havada uçarak da, kimsenin aklına gelmeyecek kadar büyük hasara yol açarlar. Çok sayıda yılan nedeniyle bu yoldan geçmek çok zor olduğundan, Musa ordunun güvenli bir şekilde geçmesini sağlamak için kurnazca bir yol buldu. Çünkü yanında çok sayıda gemi vardı ve bu, özellikle yılanlarla bazı kuşlar arasında ölümcül bir düşmanlık olduğu ve yılanlar onları kovaladığında onlardan kaçtıkları ve kaçarken geyikler tarafından durduruldukları gibi geri çekilip durduruldukları ve bu kuşlar tarafından kandırılıp uzaklaştırıldıkları içindi. Ayrıca, bunlar kolayca evcilleştirilen kuşlardır ve kendilerini yalnızca yılanlara karşı şiddetli ve sert gösterirler. Şu anda bunlardan daha fazla bahsetmeyeceğim, çünkü Yunanlılar aslında ne tür hayvanlar olduklarını ve doğalarının ne olduğunu biliyorlar. Zehirli hayvanlarla dolu bu ülkeye vardığında, bu kuşları sazlıklarından çıkararak o kadar iyi hizmet etti ki, tehlikesizce geçip hazırlıksız bir şekilde Etiyopyalılara saldırdı ve savaştıktan sonra zafer kazandı ve düşmanlarını Mısır'ı fethetme umuduyla kovdu, onları kendi ülkelerine çekilmeye zorladı. **Ve bununla yetinmeyip şehirlerini yerle bir etti ve tüm Etiyopya'da büyük bir katliam yaptı.** Musa'nın önderliğinde bu mutlulukla tamamlanan her şeyin ardından ordu o kadar iyi organize olmuştu ki, isteyerek katlanmak istemediği hiçbir iş kalmamıştı ve Etiyopyalılar çoktan yıkıma veya esir alınmaya çok yaklaşmış gibi görünüyordu. **Sonunda, ülkenin başkenti ve kraliyet şehri olan Saba'ya çekilmek zorunda kaldılar.** Pers Kralı Kambises, kız kardeşinin adını vererek şehre Meroe adını verdi ve orada kuşatıldılar. Bu şehir, her taraftan Nil Nehri ile çevrili olduğundan, olağanüstü derecede güçlü ve neredeyse zaptedilemezdi; ayrıca daha büyük bir kale olarak, etrafından geçen iki nehir daha vardı: Astap ve Astobor ve bunların birleşmesi, geçişi çok daha zorlaştırıyordu. Şehir böylece bir adanın içine hapsedilmiş, güçlü ve kalın bir surla çevrilmiş ve surlarla nehirler arasına inşa edilen surlar ve geçitlerle her yönden tahkim edilmiş, şehri yağmur ve sellerden korumak için yapılmıştı. Üstelik bunlar, düşmanların tüm nehirleri geçmiş olmalarına rağmen şehre girmelerini engellemeye yarıyordu. Musa, ordusunun boş durmasından ve adamlarının hiçbir şey yapmamasından endişe ediyordu, özellikle de düşmanlar savaşa girmeye cesaret edemediği için. Ve böylece, orada bir fırsat beklerken, başına gelenler şunlardı: Etiyopya Kralı'nın Tharbis adında bir kızı vardı. Surların üzerindeyken Musa'yı baştan çıkardı. Musa, adamlarını yanına getirip cesurca savaştı ve zaten yıkıma çok yaklaşmış olan Mısırlıları yeniden ayağa kaldıran ve zaferleriyle pek de övünmeyen Etiyopyalıları büyük bir tehlikeye atan bu adamın gücüne ve yiğitliğine hayran kaldı. Musa'ya olan ve günden güne büyüyen sevgisi onu çok heyecanlandırmıştı. Bu baskı üzerine, en sadık hizmetkârlarından bazılarını ona göndererek onunla evlenmek istediğini bildirdi. Musa, şehir kendisine geri verildikten sonra onunla evleneceğine dair yemin etmesi koşuluyla bunu kabul etti. Bu o kadar çabuk

söylenmedi ki, gerçek de buna uygun olmadı. Ancak, düşmanlar cezalandırılmadı demek değildi. Sonra Tanrı'ya şükretti ve düğün bitince Mısırlıları ülkelerine muzaffer bir şekilde geri getirdi. Ancak Musa çok kötü bir ödülle ödüllendirildi: Çünkü onlara yaptığı bu büyük iyiliği fark etmek yerine, ona karşı inanılmaz bir nefret beslediler ve tüm çabalarını ona karşı bir ihanet planlamaya adadılar. Büyük bir refahtan sonra Mısır Krallığı'na yeni bir saldırı girişiminde bulunabileceğinden korkarak, onu zaten kendisinden şüphelenen Krallarını öldürmekle suçladılar. Bir yandan Musa'nın bu savaşı cesaretle ve ihtiyatla yürütmesinden dolayı öfkeleniyordu; öte yandan da bir yenilgiden çok korkuyordu, Yazıcılar ve Kâhinler sürekli olarak kendisinden ricada bulunuyorlardı.

Il ne s'enfalloit donc gueres que Moyse ne fuft bien proche de la ruine : et pour certain il eut esté du tout opprimé , fe doutant bien de ce que les ennemis brafsoient contre luy, s'il ne le fuftretiré quand il en estoit temps. Or estant aduerti que de tous costez sur les chemins il y auoit des gens pour le guetter, il s'enfuift par les deferts: car les ennemis n'euffent iamais penfe qu'il s'endeuft aller par là. Il ne trouuoit à manger nulle part, mais il furmontoit la faim par la patience. Et quand il fut venu en la ville de Madian, qui est affise sur le riuage de la Mer rouge, ayant ce nom d'un des fils d'Abraham et de Chetura, il s'affit sur un puits pour se repofer et rafreschir , estant merueilleusement las du grand traual qu'il auoit endure: et c'estoit enuiron le Midi, et à la grande chaleur du iour, non pas loin de la ville, là où il luy aduint ce qui s'enfuit, et ce à cause de la façon de viure des habitans du lieu : et en cela il monstra bien sa vertu, qui luy fut une occasion de condition plus heureuse. Il y a grande faute d'eau en ce pays-là , les bergers et pasteurs du bestial talchoient à se saisir les premiers des puits qui estoient fous en celieu, de peur que l'eau ne fut du tout épuisée par les autres, et que parce moyen leurs bestes n'euffent de quoy boire. Ainfi sept sœurs pucelles, filles du Sacrificateur Raguel vinrent à ce puits , que les habitans du pays honoroient grandement , elles auoient la charge du bestail de leur pere, comme entre les Troglodytes les femmes ont cette charge. Et apres auoir tiré de l'eau, autant que bon leur sembla, elles remplirent des auges expressement faites pour donner à boire aux troupeaux. Les bergers fururent, et repoufferent lourdement ces ieunes fillettes pour ioüyr de l'eau. Moyse vit tout ce different, et pensa qu'il ne feroit pas bien s'il ne secouroit ces pucelles ainfi patientes, et permettoit que la violence de ces mechans eut plus de force que tout leur droit. Il chassa donc les bergers qui faisoient cette violence , et secourut les filles autant qu'il estoit expedient. Elles ayans receu un tel bien, s'en retournerent vers leur pere Raguel , et luy racontèrent l'outrage que les pasteurs leur auoient fait, et le bon secours qu'elles auoient receu d'un estranger passant, et le prièrent qu'il ne demeurast point sans recompense. Raguel loüant les filles de ce qu'elles n'estoient point ingrates du bien qu'elles auoient receu, leur commanda d'amener Moyse , afin qu'il receust le loyer qu'il auoit mérité. Et quand il fut venu , Raguel luy declara ce que ses filles luy auoient rapporté de luy, comment il les auoit secourues: et ayant sa vertu en admiration protesta que le bien qu'il auoit fait , il ne l'auoit point fait à des gens ingrats , qu'il auroit sa recompense plus grande qu'il ne pouuoit esperer. Apres cela il le fit son fils, et luy bailla l'une de ses filles en mariage, et avec ce le conditua gouverneur et surintendant sur tous les troupeaux de ses bestes, en quoy confisoit anciennement tout le bien des barbares .

Musa bu nedenle neredeyse yıkımın eşiğindeydi; düşmanlarının kendisine karşı neler planladığını gayet iyi bildiği halde, zamanı geldiğinde geri çekilmeseydi kesinlikle ezilecekti. Yollarda dört bir yandan kendisini gözetleyen insanlar olduğu uyarısını alınca, çöllerden kaçtı; çünkü düşmanları onun bu yola gireceğini hiç düşünmemişlerdi. Hiçbir yerde yiyecek bir şey bulamadı, ama sabrederek açlığın üstesinden geldi. Kızıldeniz kıyısında bulunan ve

adını İbrahim ve Keturah'ın oğullarından birinden alan Midyan şehrine vardığında, katlandığı büyük işten inanılmaz derecede yorulmuş bir halde, dinlenmek ve kendini yenilemek için bir kuyunun başına oturdu. Ve güneyde, günün kavurucu sıcağında, şehirden çok da uzak olmayan bir yerde, kaçan kişi oldu; bunun nedeni de, oranın sakinlerinin yaşam tarzıydı: ve bu sayede erdemini açıkça gösterdi ve bu da onun için daha mutlu bir duruma vesile oldu. O ülkede büyük bir su kıtlığı vardı ve çobanlar ve çobanlar, suyun diğerlerinin suyu tamamen tüketmesinden ve bu sayede hayvanlarının susuz kalmasından korktukları için, orada gömülü kuyuları ele geçirmek zorunda kaldılar. Böylece Rahip Raguel'in kızları olan yedi bakire kız kardeş, ülke sakinlerinin çok saygı duyduğu bu kuyuya geldiler ve babalarının sığırlarına, tıpkı mağara adamlarının kadınlarının sorumluluğu gibi, bakireliklerini verdiler. Kendilerine uygun gördükleri kadar su çektikten sonra, sürülere su vermek için özel olarak yapılmış yalakları doldurdular. Çobanlar koşup bu genç kızları suyun tadını çıkarmak için sertçe geri ittiler. Musa tüm bu farkı gördü ve bu bakirelere bu kadar sabırlı bir şekilde yardım etmezse iyi olmayacağını düşündü ve bu kötü insanların şiddetinin tüm haklarından daha fazla olmasına izin verdi. Bu nedenle, bu şiddeti uygulayan çobanları kovdu ve kızlara uygun olduğu kadar yardım etti. Böyle bir iyilik görünce babaları Raguel'e döndüler ve çobanların kendilerine yaptıkları haksızlığı ve yoldan geçen bir yabancından gördükleri iyi yardımı anlattılar ve karşılıksız kalmaması için yalvardılar. Raguel, kızlarını aldıkları iyiliğe karşı nankörlük etmedikleri için övdü ve hak ettiği kirayı alabilmesi için Musa'yı getirmelerini emretti. Ve geldiğinde, Raguel ona kızlarının kendisine neler getirdiğini, onlara nasıl yardım ettiğini anlattı: ve erdemine hayranlık duyarak, yaptığı iyiliği nankör insanlara yapmadığını, umduğundan daha büyük bir ödül alacağını söyledi. Bundan sonra onu oğlu yaptı ve kızlarından biriyle evlendirdi ve böylece onu, eskiden barbarların tüm servetini oluşturan tüm hayvan sürülerinin yöneticisi ve yöneticisi yaptı.

Or Moyse ayant rencontré cette bonne aventure en la famille de Raguel, furnomme le lethegel, demeura avec son beau pere, gardant les troupeaux. Quelque temps apres il mena paître les bêtes en la montagne, qui est appelée Sina, qui est la plus haute montagne de toute la region et fort propre pour les pasturages. Car l'herbe y croissoit en abondance, d'autant que jusques alors aucun berger n'y estoit allé , à cause de la faincteté du lieu: car il auoit vn bruit commun , que Dieu y habitoit. Moyse y vit vne vision admirable, et du feu autour d'un buisson, qui sembloit deuoit tout consumer, et toutes fois les branches, ny les rameaux, ny les feuilles, ny les fleurs n'en furent iamais endommagées, quelque grande flamme qu'il y eust. Voyant vn tel spectacle nullement attendu, il fut merueilleusement étonné , et encore plus quand il ouït la voix sortant du buisson, l'appellât par son nom, et le reprenant de son audace, parce qu'il n'auoit point fait difficulté de marcher sur le lieu, qui n'auoit encore esté fréquenté par les hommes, à cause de la faincteté. Et cela fait , il luy conseilla de se reculer bien loin de ce feu, et de se contenter des choses qu'il auoit veu, estant homme de bien, et de race de grands personnages, et au sur plus de ne s'enquerir point plus curieusement. Dieu aussi luy prédit quel honneur il obtiendrait envers les hommes par l'affiance de la grace diuine, et luy commanda d'aller hardiment en Egypte, luy disant qu'il feroit là gouverneur du peuple Hebreu, et deliureroit l'oppression de l'oppression inique des Egyptiens. Car les Hebreux (disoit-il) doivent posséder la terre , où Abraham le Prince de votre lignée a habité , et jouir de tous les biens, et ils parviendront par ta prudence à vne telle félicité. Mais quand tu auras tiré les Hebreux hors de cette oppression des Egyptiens, qu'il te fouisse d'offrir en ce lieu un sacrifice d'action de grâces en reconnaissance de la bonne issue. Voilà quelle a été cette vision et oracle sortant du buisson ardent. Et Moyse plus étonné de ce qu'il auoit ouï, que de ce qu'il voyoit, dit: O Seigneur, ie ne suis point si dépourueu de sens , que ie fasse difficulté d'obéir à

ta puiffance et vertu que i'adore, et que mes ancestres ont recogneu. Tanty a toutefois que ie n'entends point comme cecy se pourra faire, que moy qui suis homme priué, et n'ayant aucune force ni vertu, puisse persuader aux gens de ma nation, que delaiffans la terre où maintenant ils habitent, ils me vueillent fuiure en celle où tu veux que ie les conduise ; et quand bien ie le leur pourrois persuader, comment pourrry-ie contraindre Pharaon de permettre qu'ils sortent, veu que sans le labeur et industrie des Hebreux, les Egyptiens ne pourroient pas viure en delices. Mais Dieu l'affeura sur tout cest affaire, et promit de ne luy faillir iamais : et enquelque sorte que ce fust, ou qu'il eust besoin de paroles, il luy donneroit efficace de persuader; ou qu'il eust besoin d'œuvre demain, il luy donneroit assez de force: Et quant et quant luy commanda de jeter l'averse enterre , afin que Moïse ajoutast foy à ses promesses. Et quand il l'eut jettée , tout soudain elle fut conuertie en vn serpent qui rampoit sur la terre , et s'entortilloit en rond , leuant la teste comme pour se defendre si quelqu'un l'eut voulu affaillir : et tantost apres il retourna en sa premiere nature , et fut conuertie enverge. Or apres cela il luy fut commandé de mettre sa main en son sein ; ce qu'il fit , et tout incontinent elle devint blanche, et semblable à la couleur de chaux: mais bien tost apres elle retourna en sa premiere couleur. De plus, vn autre commandement luy fut fait, à sçavoir de puiser de l'eau là aupres , et l'espancher sur la terre, et obeissant au commandement, il veit l'eau conuertie en sang. Il fut etonné de toutes ces choses : mais Dieu luy donna bon courage, puis qu'il sçauoit qu'un protecteur et garant luy fauoriseroit et assisteroit en tout et par tout, et qu'en faisant des signes et miracles il donneroit à cognoître à tous les hommes qu'il estoit enuoyé de Dieu , et faisoit tout par son commandement. Il luy fit donc commandement, que sans aucun delay il se mist en chemin pour s'en aller en Egypte, et ne cessast de cheminer iour et nuict , et ne rendist point la dure seruitude et oppression des Hebreux plus longue , en demeurant trop longuement sur les champs. Moïse ne pouuant douter des promesses, comme il pouuoit facilement recueillir leur certitu de par tant de témoignages et veus et oïis , pria Dieu qu'il sentist en luy une telle puiffance et force au pais d'Egypte , toutes fois et quantes qu'il seroit besoin de la deployer. Il le prioit aussi en toute humilité, que comme desia il luy auoit fait la grace de parler familièrement avec luy, il luy pleust aussi de luy dire son nom, afin que quand il viendroit à luy faire seruice, ou offrir quelque sacrifice, il le peust prier par son nom d'y assister. Alors Dieu luy declara son nom, qu'auparavant homme du monde n'auoit oïi ni cogneu. Et quant à moy, i'estime qu'il ne m'est point permis d'en parler. Moyse donc auoit puiffance et vertu de faire tels miracles , non seulement pour lors , mais toutes fois et quantes qu'il en seroit besoin : et estant tout asseuré de la verité de la reuelation qui luy auoit esté faite au buisson, et de la faueur de Dieu son adjuteur, conceut une bonne esperance, que les pauvres Hebreux seroient quelque iour deliurez, et que les Egyptiens feroient affligez d'une grande deffaite.

Musa, lakaplı Raguel ailesindeki bu güzel macerayla tanışınca, sürüye göz kulak olmak için kayınpederinin yanında kaldı. Bir süre sonra hayvanlarını, bölgenin en yüksek dağı olan ve otlaklar için çok uygun olan Sina Dağı'na <<Sina tepesi, Karmel dağında bir tepe, Tacitusa bakınız.>> otlatmaya götürdü.

Çünkü orada bol miktarda ot yetişiyordu, özellikle de o zamana kadar hiçbir çoban oraya gitmediği için, bu yerin kutsallığı nedeniyle: çünkü Tanrı'nın orada yaşadığına dair yaygın bir söylenti vardı. Musa orada harika bir görüntü ve her şeyi yok edecek gibi görünen bir çalının etrafında bir ateş gördü. Ancak alev ne kadar büyük olursa olsun, ne dallar, ne sürgünler, ne yapraklar, ne de çiçekler hiçbir zaman zarar görmedi. Hiç beklemediği böyle bir manzarayla karşılaşınca, hayret verici bir şekilde şaşırdı; çalıdan gelen sesin kendisini adıyla çağırdığını ve kutsallığı nedeniyle henüz insanların uğramadığı bu yerde yürümekte hiç zorluk çekmediği için cüretkârlığından dolayı onu azarladığını duyduğunda ise daha da şaşırdı.

Bunu yaptıktan sonra, ona bu ateşten uzak durmasını, iyi bir insan ve soylu bir halktan olduğu için gördükleriyle yetinmesini ve daha da fazla merak etmemesini tavsiye etti. Tanrı ayrıca, ilahi lütfun yardımıyla insanlar arasında ne kadar onur kazanacağını da ona önceden bildirdi ve ona Mısır'a cesaretle gitmesini, orada İbrani halkının valisi olacağını ve onları Mısırlıların haksız zulmünden kurtaracağını söyledi. **Çünkü İbraniler (dedi) senin soyundan gelen Prens İbrahim'in yaşadığı topraklara sahip olmalı ve tüm nimetlerinden yararlanmalıdırlar ve senin sağduyun sayesinde böyle bir mutluluğa ulaşacaklardır.** Fakat sen İbranileri Mısırlıların bu zulmünden kurtardığında, iyi sonucun takdiri olarak bu yerde şükran kurbanı sunmalısın. Bu, yanan çalıdan çıkan bir görüntü ve kehanettir. Ve Musa, gördüklerinden çok duyduklarına şaşırarak şöyle dedi: Ey Rab, ben senin taptığım ve atalarımın tanıdığı kudret ve erdemine itaat etmeyi zorlaştıracak kadar akıldan yoksun değilim. Fakat bunun nasıl yapılabileceğini anlayamıyorum; ayrıcalıklı bir adam olan ve ne gücüm ne de erdemim olan ben, milletimin insanlarını, şu anda yaşadıkları toprakları terk edip, onları götürmemi istediğin yere kaçmamı isteyeceklerine nasıl ikna edebilirim? Ve onları ikna edebilsem bile, İbranilerin emeği ve çalışması olmadan Mısırlıların zevk içinde yaşayamayacağını bilerek, Firavun'u onların gitmesine nasıl izin vermeye zorlayabilirdim? Fakat Tanrı ona tüm bu konularda güvence verdi ve onu asla yarı yolda bırakmayacağına söz verdi: ve ne şekilde olursa olsun, ister söze ihtiyacı olsun, onu etkili bir şekilde ikna edecekti; ister yarın işe ihtiyacı olsun, ona yeterli gücü verecekti. Ve Musa'ya esasını yere atmasını emretti, böylece Musa vaatlerine iman katacaktı. Ve esasını yere attığında, aniden yerde sürünen ve sanki biri ona saldırmak isterse kendini savunmak için başını kaldırarak daireler çizen bir yılanı dönüştü: ve kısa bir süre sonra ilk doğasına geri döndü ve kendi doğasına dönüştü. Bundan sonra, elini koynuna koyması emredildi; o da bunu yaptı ve hemen beyazlaştı ve kireç rengine döndü: ama çok kısa bir süre sonra ilk rengine döndü. Ayrıca kendisine oradan su çekip yere dökmesi emredildi ve emre uyunca suyun kana dönüştüğünü gördü. Bütün bunlara şaşıtı; fakat Tanrı ona büyük bir cesaret verdi. Çünkü bir koruyucunun ve kefilin kendisini koruyacağını ve her şeyde, her şeyde ona yardım edeceğini, mucizeler ve işaretler göstererek herkese Tanrı tarafından gönderildiğini bildireceğini ve her şeyi O'nun emriyle yapacağını biliyordu. Bu nedenle ona, hiç gecikmeden Mısır'a gitmek üzere yola çıkmasını, gece gündüz yolculuk etmeyi bırakmamasını ve tarlalarda uzun süre kalarak İbranilerin zorlu esaretini ve baskısını daha da uzatmamasını emretti. Musa, vaatlerden şüphe edemediği için, bu kadar çok tanıklıktan, görüp işittiğinden bunların kesinliğini kolayca çıkarabildiği için, Mısır diyarında kendisinde böyle bir güç ve kuvvet hissetmesi için Tanrı'ya dua etti; ne zaman ve nasıl kullanılması gerekirse gereksin. Ayrıca, tüm alçakgönüllülüğüyle, ona daha önce samimi bir şekilde konuşma lütfunu verdiği gibi, ona adını da söylemesinin hoşuna gitmesini diledi; böylece, kendisine hizmet etmek veya bir kurban sunmak için yanına geldiğinde, yanında bulunmak için adıyla dua edebilecekti. **Sonra Tanrı, ona daha önce dünyada hiçbir insanın duymadığı veya bilmediği adını bildirdi. Bana gelince, bundan bahsetmemin caiz olmadığını düşünüyorum** <<Önemli>>. Bu nedenle Musa, yalnızca o zaman değil, ne zaman ve ne zaman gerekli olursa olsun, bu tür mucizeleri gerçekleştirme gücüne ve erdemine sahipti. Kendisine çalılıkta yapılan vahyin doğruluğundan ve yardımcısı Tanrı'nın lütfundan tam olarak emin olan Musa, zavallı İbranilerin bir gün kurtarılacağına ve Mısırlıların büyük bir yenilgiye uğrayacağına dair iyi bir umut besledi.

Eftant donc aduerty, que Pharaon Roy d'Egypte , fous le regne duquel il s'en estoit fuy, estoit mort, il pria son beau-pere Raguel de luy donner congé, afin qu'il ne fist rien sans fa bonne grace , et que par fa permission il luy fuft permis d'aller en Egypte pour le proffit commun de

toute la nation. Ayant son congé, il prit avec soy la fille de Raguel Sephora , qu'il auoit là espousée , et leurs deux fils, Gersen et Eleazar , et se mit en chemin pour aller en Egypte. Gersen signifie forain ou estranger; et Eleazar, secours de Dieu , d'autant qu'il estoit échappé des embusches des Egyptiens par l'ayde de Dieu. Et estant bien pres des frontieres d'Egypte , Aaron son frere ayant ordre expres de Dieu , vint au deuant de luy. Et Moyse luy declara incontinent tout ce qu'il auoit veu et oüy en la montagne, et tous les commandemens que Dieu luy auoit faits en ce lieu là. Apres cela, estant venu vn peu plus outre , il rencontra en chemin tous les plus grands d'entre les Hebreux , qui venoient au deuant de luy , estans bien aduertis de sa venue: et pource qu'il n'estoit pas grand Orateur, pour persuader de parole , il leur propola incontinent deuant les yeux les signes rendans tesmoignage de la bonne volonte de Dieu. Et quand ils les eurent veus, ils furent fort étonnez, et commencerent à bien esperer de la prouidence de Dieu, qu'elle ne leur manqueroit point, tellement que par là ils feroient remis en bon estat et en leur premiere liberté Ainsi il trouua les Hebreux plus obeïssans, luy promettans de se soumettre de bon cœur sous sa puissance , comme ils bruloient de desir de recouurer leur liberté. Apres cela il se retira vers le nouveau Roy , et il luy ramenteut ce qu'il auoit fait pour les Egyptiens contre les Ethiopiens, qui defia gafoient tout le pays : et le grand trauail qu'il auoit souffert à faire la guerre en Egypte , aussi diligemment et fidellement qu'il eut fait pour les siens mesmes. Il remonstra outre cela qu'on luy auoit rendu vne mauuaïse et vilaine recompense pourtant de bien-faits. Puis apres il declara au Roy la reuelation qui luy auoit esté faite en la montagne de Sina , et les signes et miracles , par lesquels estant confirmé et bien affermé de la bonne volonté de Dieu , il auoit esté mis hors de toute doute. Avec tout cela il pria instamment le Roy de ne vouloir par son incredulité empescher les ordres de Dieu. Mais voyant que le Roy ne faisoit pas grand compte de tout ce qu'il luy, disoit , il luy montra vne épreuve des signes qu'il auoit veus au mont de Sina. Le Roy s'en facha , et l'appella meschant, qui estant fugitif d'Egypte, et maintenant vñant d'art magique, venoit pour enchanter et deceuoir les autres. Il se vantoit d'auoir des Sacrificateurs qui estoient experts en cela , et qui scauoient bien faire de ces tours merueilleux, et proposer deuant les yeux des hommes de tels prodiges, qu'il ne falloit point que Moyse se glorifiast de cela, comme s'il n'yauoit autre que luy qui fust garni d'vne vertu diuine , et qui se fist valoir deuant vn peuple rude , comme s'il eust esté hauté eleué par dessus la condition commune des mortels. Or apres qu'ils eurent ietté leurs verges en terre , elles furent tout incontinent conuerties en serpens. Lors Moyse ne s'étonnant point de ce qu'il auoit veu, dist : Ic çay bien quelles sont les sciences des Egyptiens, et ne les mesprise point: toutesfois ie dy que les choses que ie fais , excellent d'autant plus par dessus l'art de ceux cy , que les faits de Dieu surmontent tout ce que les hommes peuuent faire. Mais ie montreray maintenant clairement, que mes œuvres ne sont point des enchantemens deceuans les simples sous ombre de verité , et que c'est la mesme vertu de Dieu, qui rendra tesmoignage enuers les incredules de sa volonté toute-puissante. Et il n'eut pas dit le mot, qu'il ietta aussi la verge en terre, et luy commanda de deuenir serpent, qui rendit obeïssance promptement au commandement de Moyse , assaillit furieusement les verges des Egyptiens l'vne apres l'autre, qui rampoient sur la terre en forme de serpens, et les deuora toutes sans en laisser vne feule. Et Moyse la fit retourner soudain en sa premiere nature, et la leua de terre. Or le Roy fut plus ému de cholere que ravi en admiration , quand il vid ce que Moyse auoit fait , et luy dist que toutes ses sciences , dont il vñoit contre les Egyptiens , ne luy seruiroient de rien, et quant et quant il manda à celui qui auoit la charge de faire trauailler les Hebreux , de ne leur donner aucun relasche , mais de les charger d'œuvres plus difficiles.

Bu nedenle, hüküm sürdüğü Mısır Kralı Firavun'un öldüğü haberini alınca, kayınpederi Raguel'den kendisine izin vermesini istedi; böylece onun rızası olmadan hiçbir şey yapmayacak ve onun izniyle tüm ulusunun ortak yararı için Mısır'a gitmesine izin verilecekti. İzin aldıktan sonra, orada evlendiği Raguel'in kızı Sippora'yı ve iki oğlu Gersen ve Eleazar'ı yanına alarak Mısır'a gitmek üzere yola çıktı. Gersen <<elsen-Garipsen>>, yabancı veya garip anlamına gelir; Eleazar ise Tanrı'nın yardımı anlamına gelir, çünkü Tanrı'nın yardımıyla Mısırlıların pusularından kaçmıştı. Mısır sınırlarına çok yakın bir yerdeyken, kardeşi Harun, Tanrı'nın kesin emriyle onu karşılamaya geldi. Musa da hemen dağda görüp duyduğu her şeyi ve Tanrı'nın orada kendisine verdiği tüm buyrukları ona anlattı. Bundan sonra, biraz daha ilerledikten sonra, yolda kendisinden önce gelen İbraniler arasında en büyük olanlarla karşılaştı. Gelişini önceden haber almışlardı. Sözle ikna edecek kadar iyi bir hatip olmadığından, hemen gözlerinin önünde Tanrı'nın iyi niyetine tanıklık eden işaretleri gösterdi. Onları görünce çok şaşırdılar ve Tanrı'nın takdirinin kendilerini yarı yolda bırakmayacağına, hatta bununla iyi duruma ve ilk özgürlüklerine kavuşacaklarına dair umut beslemeye başladılar. Böylece, İbranilerin daha itaatkâr olduklarını, özgürlüklerini geri alma arzusuyla yanıp tutuştukları için kendi iradeleriyle boyun eğeceklerine söz verdiklerini gördü. Bundan sonra yeni kralın yanına çekildi ve ona, tüm ülkeyi harap eden Etiyopyalılara karşı Mısırlılar için yaptıklarını ve kendi halkı için yaptığı kadar gayret ve sadakatle Mısır'da savaşırken çektiği büyük emeği hatırlattı. Ayrıca, iyi işlerinin karşılığında kötü ve çirkin bir ödül aldığını da gösterdi. **Sonra Kral'a, Sina Dağı'nda kendisine yapılan vahyi ve Tanrı'nın iyi niyetinin kesin ve kesin olarak onaylanıp kendisini her türlü şüpheden uzak tutan işaret ve mucizeleri anlattı.** Bütün bunlarla birlikte, Kral'a Tanrı'nın emirlerini inançsızlığıyla engellemek istememesi için içtenlikle dua etti. Ancak Kral'ın anlattıklarının hiçbirine kulak asmadığını görünce, ona Sina Dağı'nda gördüğü işaretlerin bir kanıtını gösterdi. Kral ona öfkeleni ve Mısır'dan kaçmış ve artık büyü konusunda yetenekli olan ve başkalarını büyüleyip kandırmaya gelen kötü bir adam olduğunu söyledi. Bu konuda uzman olan ve bu harika numaraları nasıl yapacaklarını ve insanların gözü önünde öyle harikalar yaratmayı bilen rahipleri olduğunu söyledi ki, Musa bununla övünmesin; sanki kendisinden başka ilahi erdemlere sahip olan ve kaba bir halkın önünde kendini öne çıkaran, sanki ölümlülerin sıradanlıklarından çok daha yükseğe çıkarılmış gibi. Asalarını yere attıktan sonra, hemen yılan oldular. Musa, gördüklerine şaşırmayarak şöyle dedi: "Mısırlıların bilimlerini iyi biliyorum ve onları küçümsemiyorum. Bununla birlikte, yaptığım şeylerin, bunların sanatından çok daha üstün olduğunu söylüyorum, tıpkı Tanrı'nın işlerinin insanların yapabileceği her şeyi aşması gibi. Fakat şimdi açıkça göstereceğim ki, yüreklerim, gerçeğin gölgesinde saf insanları aldatan büyüler değildir ve Tanrı'nın aynı erdemi, inanmayanlara yüce iradesine tanıklık edecektir. Ve daha sözünü bile söylemeden, asasını yere atıp ona bir yılan olmasını emretti. O da hemen Musa'nın emrine itaat etti, yerde yılan şeklinde sürünen Mısırlıların asalarına birbiri ardına öfkeyle saldırdı ve hiçbirini yalnız bırakmadan hepsini yok etti. Ve Musa onu aniden ilk haline döndürdü ve yerden kaldırdı. Kral, Musa'nın yaptıklarını görünce hayranlıktan çok öfkeye kapıldı ve ona, Mısırlılara karşı edindiği tüm bilginin kendisine hiçbir faydası olmayacağını söyledi. İbranileri çalıştırmakla görevli olan kişiye, onlara hiç süre vermemesini, aksine onları daha zor görevlerle görevlendirmesini emretti.

Ce commiffaire auoit accoustumé de leur donner de la paille pour faire leurs briques ; mais il ne leur en donna plus. Il les faifoit trauailler tout le jour , et quand la nuict estoit venuë , il les enuoyoit chercher de la paille, et parce moyen le la beur des Hebreux estoit redoublé. Cependant ny les menaffes du Roy, ny les plaintes assiduelles de ces Hebreux ne pouuoient détourner Moyse de les propos : mais se fortifiant contre ces deux empeschemens, il ne se

propoloit autre but sinon de remettre la nation en la liberté tant désirée. Parquoy ils'adredra derechef au Roy , le priant qu'il laiffast aller les Israëlites en la montagne de Sina, poury offrir des sacrifices à Dieu, que tel estoit le commandement de Dieu, et qu'il ne eslist point à sa volonté. Parquoy il deuoit aduifer de nemespriser la faueur, et ne faire difficulté de donner congé aux Hebreux de s'en aller, de peur qu'en talchant de faire le contraire , il ne reietast toute la peine sur soy, s'il luy aduenoit de sentir ce quia accoustumé d'aduenir à ceux qui resistent à la volonté de Dieu. Car il faut par nécessité, que les calamitez attrapent ceux qui prouoquent l'ire de Dieu contre eux , et que la terre et l'air leur soient ennemis, qu'ils procréent vne generation malheureuse, et que toutes choses soient suscitées contre eux pour en faire la vengeance : Et les Egyptiens ne pourront euer ces maux, outre que les Hebreux sortiront de leur pais bon-gré mal -gré. Le Roy ne se foucia pas beaucoup de toutes ces paroles de Moysse , et fit la sourde oreille à ses prieres , d'où plusieurs maux terribles suruinrent en Egypte. Je les reciteray l'un apres l'autre, tant pource qu'ils ont esté estranges, n'estans pour lors iamais aduenus en cette région , que pour donner à cognoistre , que les propheties de nostre Prophete n'ont point esté vaines , et enfin pource qu'il appartient bien aux hommes d'entendre de telles choses, afin qu'ils se donnent garde tant plus diligemment d'exciter Dieu à faire vengeance.

Bu komiser, tuğla yapmaları için onlara saman vermeye alışmıştı; ama daha fazlasını vermedi. Onları bütün gün çalıştırdı ve gece olunca saman aramaya gönderdi ve bu sayede İbranilerin emeği iki katına çıktı. Ancak ne Kral'ın tehditleri ne de İbranilerin ısrarlı şikayetleri Musa'yı niyetinden vazgeçiremedi; ancak bu iki engele karşı kendini güçlendirerek, ulusunu arzuladığı özgürlüğe kavuşturmaktan başka bir hedef koymadı. Bunun üzerine tekrar Kral'a başvurarak, İsrailoğullarının Sina Dağı'na gitmelerine, orada Tanrı'ya kurbanlar sunmalarına izin vermesini, bunun Tanrı'nın emri olduğunu ve iradesine karşı gelmemesi gerektiğini söyledi. Bu nedenle, hatasını görmezden gelmeye ve İbranilere ayrılmaları için izin verme konusunda hiçbir zorluk çıkarmamaya kendini ikna etmeliydi; çünkü aksini yapmaya çalışırsa, Tanrı'nın iradesine karşı gelenlerin başına gelmeye alışkın olduğu şeyi hissederse, tüm cezayı kendi üzerine almaktan korkuyordu. Zira, Allah'ın gazabını uyandıranların başlarına felaketler gelmesi, yerin ve havanın onlara düşman olması, mutsuz bir nesil meydana getirmeleri ve her şeyin onlara karşı intikam almak için harekete geçmesi gerekir. Mısırlılar bu kötülüklerden kaçınamayacaklar, üstelik İbraniler de isteyerek veya istemeyerek ülkelerini terk edecekler. Kral, Musa'nın bütün bu sözlerine pek aldırmış etmedi ve dualarına kulak asmadı; bu yüzden Mısır'da birçok korkunç kötülük baş gösterdi. **Bunları birbiri ardına okuyacağım; hem bu bölgede hiç bulunmamış olmaları nedeniyle gariptiler, hem de Peygamberimizin kehanetlerinin boşuna olmadığını bildirmek için ve son olarak da insanların bu tür şeyleri anlamaları ve böylece Allah'ı intikam almaya daha da gayretli bir şekilde kışkırtmaları uygun olduğu için.**

Premierement les eaux de la riuiere furent conuerties en fang , tellement que les-Egyptiens ne pouuoient recouurer de l'eau pour boire, n'ayans point de fontaines. Et la corruption n'efloit point feulement en la couleur, mais fi quelqu'un preslé de soif, venoit à en goufter, il estoit tout incontinent failli d'une douleur fort aspre : cependant cette eau n'efloit de mauuais goust qu'aux Egyptiens: car elle estoit douce et facile à boireaux Hebreux, et retenant du tout la premiere nature. Or le Roy voyant cette merueille , ne fçachant que faire ny quel confeil prendre, et craignant que plus grand mal n'aduint aux Egyptiens, donna permission aux Hebreux de s'en aller. Mais aussi tost que cette calamité fut cessée, il retourna à son premier sens, et reuoca son opinion. Cependant Dieu encolere de l'ingratitu de de cet

homme , qui ne vouloir deuenir fage, le voyant hors du danger, enuoya vne autre playe sur l'Egypte. Il y enuoya vn nombre infini de grenouilles, qui gafoient tout le païs. Le Nil aussi en estoit plein de telle façon, qu'on n'en pouuoit tirer de l'eau qui ne fut corrompue de borbier et infection de ces bestioles , qui mouraient et pourrissoient dans l'eau. Et outre cela , la terre estoit remplie de vilaine boue , et de cette boue limoneuse les grenouilles estoient engendrées, et puis apres se refouloient en boue et fange. Qui plus est , les viandes appareillées dans les maisons en estoient gastées : car il n'y auoit ny vin dedans les pots , ny soupe ou potage dedans les vaisselles, où on ne trouuast des grenouilles. Et elles fautoient par tout sur les couches , en sorte qu'il n'y auoit rien qui ne fust infecté de la puanteur procedante des grenouilles mortes. Or le Roy ne pouuant endurer cette seconde playe , et voyant les gens molestez de ces maux , commanda à Moïse de s'en aller où il voudroit avec les Hebreux. Et aussi tost qu'il eust baillé ce congé, les grenouilles s'éuanoïrent, et la terre et le fleuve surent remis en leur premiere nature. Apres cela à grande peine le mal estoit-il cessé , que Pharaon en mit en oubly la cause, et ne se fouenant plus de ce qui auoit esté fait auparauant, retint encore le peuple, et come s'il eust voulu encore essayer de quelle nature ou de quel goust estoient les autres afflictions , il refusa la sortie aux Hebreux , qu'il leur auoit auparauant par deux fois octroyée plus par crainte que de bonne et franche volonté. Derechef Dieu se vangea de cet homme meschant et plein de fraudes , et enuoya en son Royaume une autre playe. Car les gens et fuyets furent tourmentez d'un nombre infini de poux, ayans leurs corps chargez de telles vermines, et ne pouuans trouuer aucun remede, ny par lauemens, ny par quelques onctions qu'on eut pû appliquer, ils perissoient miserablement. Le Roy fut étonné et fort troublé de cette nouvelle infection incurable. Le danger luy faisoit autant de peur que l'horreur et vilainie , et combien qu'il fust meschant , toutes fois il se repentit à demy , et à grande difficulté. Car à cette fois il permit bien aux Hebreux de s'en aller, mais ce fut sous condition , que leurs femmes et tous leurs enfans luy feroient de laissez en ostage. Par ce moyen il irrita Dieu plus qu' auparauant , pensant qu'il pourroit abuser la prouidence diuine , comme si c'estoit Moïse, et non pas Dieu qui priât vengeance des Egyptiens, qui opprimoient ainsi les pauvres Hebreux. Il enuoya donc plusieurs et diuerses sortes de bestioles, et telles que personne n'en auoit iamais veu de semblables, et en si grande abondance, que toute la terre en estoit couuerte, et si druës, que plusieurs en estoient étouffez : et qui plus est , on ne pouuoit aucunement labourer la terre. Et quand quelqu'un pouuoit échapper de la ruine presente, il se sentoient gâté de son venin, et infecté de maladie. Or le Roy ne peut encore pour tout cela estre amené à une vraye repentance , pour donner place à la volonté de Dieu. Il donnoit bien congé que les femmes s'en allassent avec leurs maris, nonobstant il vouloit retenir les enfans. Mais Dieu auoit bien encore en ses mains des punitions plus horribles que les premieres , pour punir rigoureusement tout le peuple d'Egypte , à cause de la malice du Roy. Il leur enuoya des ulcères qui estoient entre la peau et la chair , et la populace des Egyptiens mourut de cette maladie. Encore le Roy ne peut estre induit à se repentir: et Dieu enuoya une gresle si espee et furieuse , que iamais on n'en auoit veu une telle au Royaume d'Egypte. Lors le Printemps estoit fort aduancée; neantmoins cette gresle estoit la plus violente qu'elle ne seroit dans les autres païs en plein hyuer , ny en la region de Septentrion : et cette gresle confuma et brila tous les fruits des Egyptiens.

Önce nehrin suları kana döndü, öyle ki Mısırlılar çeşmeleri olmadığı için içmek için suya başvuramadılar. Bozulma sadece renginde değildi; susamış biri onu tatmaya geldiğinde, anında çok keskin bir acıya maruz kalıyordu. Ancak bu su sadece Mısırlılar için tatsızdı: çünkü İbraniler için tatlı ve içimi kolaydı ve ilk doğasını koruyordu. Bu harikayı gören Kral, ne

yapacağını veya hangi tavsiyeyi dinleyeceğini bilemeyerek ve Mısırlılara daha büyük bir zarar gelebileceğinden korkarak, İbranilere gitme izni verdi. Ancak bu felaket biter bitmez ilk aklına döndü ve fikrinden vazgeçti. Ancak Tanrı, akıllanmak istemeyen ve tehlikeden uzak olduğunu gören bu adamın nankörlüğüne öfkelenerek Mısır'a başka bir bela gönderdi. Oraya sonsuz sayıda kurbağa gönderdi ve bunlar tüm ülkeyi mahvetti. Nil Nehri de onlarla öylesine doluydu ki, bu yaratıkların çamuru ve enfeksiyonuyla bozulmamış su çekilemiyordu. Bu yaratıklar suda ölüp çürüyorlardı. **Üstelik toprak pis çamurla dolmuş, bu çamurlu çamurdan kurbağalar türemiş ve sonradan çamura ve batağa dönüşmüşlerdi.** Dahası, evlerde pişirilen etler de bozuluyordu: çünkü tencerelerde şarap, tabaklarda kurbağa bulunmayan çorba veya güveç yoktu. Her yerde yataklarda kurbağalar vardı, öyle ki ölü kurbağaların pis kokusuyla kirlenmemiş hiçbir şey yoktu. Kral, bu ikinci yaraya dayanamayıp halkının bu kötülüklerden rahatsız olduğunu görünce, Musa'ya İbranileriyle birlikte istediği yere gitmesini emretti. Musa bu izni verir vermez kurbağalar ortadan kayboldu ve toprak ve nehir eski haline döndü. Bundan sonra, kötülükler bitmek bilmezken, Firavun sebebini unuttu ve daha önce yapılanları artık hatırlamayarak halkı geri tuttu ve sanki diğer sıkıntıların doğasını veya tadını hâlâ denemek istiyormuş gibi, daha önce iyi niyet ve samimiyetten ziyade korkudan dolayı iki kez onlara verdiği çıkış yolunu İbranilere reddetti. Tanrı bir kez daha bu kötü ve hilekâr adamdan intikam aldı ve krallığına yeni bir yara açtı. Çünkü halkı ve tebaası, bedenleri bu tür haşerelerle dolu olduğu için sonsuz sayıda bitle işkence görüyordu ve ne söyleyebilecekleri ne de uygulanabilecek herhangi bir merhemle çare bulamayarak, feci bir şekilde yok oldular. Kral, bu yeni tedavi edilemez enfeksiyon karşısında şaşkına döndü ve çok üzüldü. Tehlike, ona dehşet ve alçaklık kadar korku da verdi ve kötü olmasına rağmen, gönülsüzce ve büyük bir zorlukla tövbe etti. Bu sefer İbranilerin gitmesine izin verdi, ancak bunun koşulu, eşlerinin ve tüm çocuklarının kendisine rehin olarak bırakılmasıydı. Bu şekilde, Tanrı'yı eskisinden daha fazla öfkелendirdi; sanki Mısırlılardan intikam alan Tanrı değil de Musaymış gibi, ilahi takdiri suistimal edebileceğini düşündü ve zavallı İbranileri böyle ezdi. Bu nedenle, daha önce hiç kimsenin benzerini görmediği çok sayıda ve çeşit çeşit hayvan gönderdi; üstelik öyle bol miktardaydılar ki, tüm yeryüzü onlarla kaplıydı ve o kadar sıkı ki, birçok kişi boğuluyordu: dahası, yeryüzü hiç kalabalıklaşamıyordu. Ve biri mevcut yıkımdan kaçabildiğinde, kendini zehriyle şırmamış ve hastalığa yakalanmış hissediyordu. Kral ise tüm bunlardan dolayı henüz gerçek bir tövbeye, Tanrı'nın iradesine boyun eğmeye ikna edilememişti. Çocukları yanında tutmak istemesine rağmen, kadınların kocalarıyla gitmelerine izin verdi. Fakat Tanrı, Kral'ın kötülüğü yüzünden tüm Mısır halkını sert bir şekilde cezalandırmak için ilkinden daha korkunç cezalar vermeyi hâlâ elinde tutuyordu. Onlara deriyle et arasında yaralar açtı <<veba>> ve Mısır halkı bu hastalıktan öldü. Yine de Kral pişmanlık duymuyordu ve Tanrı, Mısır Krallığı'nda daha önce hiç görülmemiş kadar şiddetli ve şiddetli bir dolu yağdırdı. O zamanlar bahar çok ılıktı; yine de bu dolu, kış ortasında diğer ülkelerde ve Kuzey bölgesinde olabilecek en şiddetli doluydu ve bu dolu, Mısırlıların tüm meyvelerini yakıp yok etti.

Et là où la gresle n'auoit point touchè, il y suruenoit vne multitude infinie de fauterelles, de telle façon que cela sembloit estre vne nuée obscure : elles racloient tout ce qui estoit demeuré de refte , si bien que toute esperance estoit ostée à tous les Egyptiens de recueillir aucun fruit cette année là. Que si le Roy eust esté mené d'une simple folie , et non point de malice, il fust venu à quelque resipiscence , estant aduerti par tels inconueniens , de fin a chercher quelque remede pour obuier à tant de maux. Mais ce Roy mal- heureux estant preocuvé non pas tant de folie que de malice , combien qu'il sceust la cause de ces maux , si est-ce qu'il refloitoit et faifoit la guerre à Dieu, laiffant de la franche volonté ce qui estoit le

meilleur. Ainſi à la fin il permit aux Hebreux d'emmener leurs femmes et leurs enfans: mais il ordonna auſſi qu'il laiſſaſſent leurs biens, et les donnaſſent en proye aux Egyptiens, dautant que les Egyptiens ſe plaignoient qu'apres tant de calamitez, il ne leur eſtoit rien demeuré de leurs biés. Mais Moyſe reſpondit que ceſte demande n'eſtoit point raiſonnable, et que quand ils feroient ainſi deſpoüillez de leurs biens, ils n'auroient plus dequoy ſacrifier à Dieu. Et comme ce different duroit trop long-temps, il y eut des tenebres eſpelles reſpanduës ſur tous les Egyptiens, en ſorte que rien ne ſe preſentoit deuant eux pour regarder, et par ce moyen pluſieurs moururent miſerablement; les autres craignoient d'eſtre du tout engloutis parune telle obſcurité. Ces tenebres durerent trois iours et trois nuicts, et apres quelles furent eſquartées, Moyſe voyant que ce Roy obſtiné ne pouuoit eſtre flechy à donner congé aux Hebreux de ſ'en aller en liberté, luy diſt: luſques à quand repugneras-tu à la volonté de Dieu, qui veut qu'il ſoit permis ſans contradiction aux Hebreux de ſortir hors d'Egypte: et il n'y a point d'autre remede que ceſtuy- cy pour obuier aux maux qui affligent ta maiſon et ton peuple. Le Roy ne pouuant porter ceſte liberté de parler à Moyſe, le menaça de luy faire trancher la teſte, ſ'il le venoit plus fâcher de tels propos. Moyſe reſpondit, qu'il ſe garderoit bien de luy en plus parler: mais cependant il luy voulut bien remonſtrer, que luy et les plus grands ſeigneurs d'Egypte viendroient quelque iour de leur propre mouuement à prier les Hebreux de ſortir bien-toſt de leur Egypte. Et quand il eut ainſi parlé, il ſ'en alla. Toutefois Dieu auoit delibéré de frapper encore les Egyptiens d'une playe, pour les contraindre à laiſſer aller les Hebreux: et commanda à Moyſe d'annoncer au peuple, qu'ils euſſent vn ſacrifice tout preſt le trezième iour du mois, que les Macedoniens appellent Xantique, les Egyptiens Pharmath, et les Hebreux Nisan, pour luy offrir le quatorzième, et que luy fit ſortir ſon peuple emportant avec ſoy tout ſon bien. Et ainſi qu'ils eſtoient preſts à partir, il les diuiſa par bandes et compagnies, et les fit tous arreſteren vn lieu. Et quand le quatorzième iour du mois fut venu, chacun ſe trouua diſpoſé à partir, et ſacrifia à Dieu, et arroüoit les maiſons avec de l'hyſſope: et apres qu'ils eurent ſoupé, ils brulerent les reliefs, comme preſts à ſortir. De la vient, que nous faisons encore aujourd'huy vn ſacrifice ſolemnel que nous appellons la feſte de Paſque, qui ſignifie paſſage, dautant qu'en vn ſemblable iour Dieu frappa de maladie les Egyptiens, et paſſa outre ſans toucher aux Hebreux. Caren ceſte nuit là les premiers nais d'Egypte furent frappez à la mort: en ſorte qu'en grandes troupes on venoit crier au palais du Roy, qu'il ne falloir plus retenir les Hebreux. Lors le Roy Pharaon fit appeller Moyſe, et luy commanda de faire ſortir ſes Hebreux, pensant que quand ils ſ'en feroient en allez, le Royaume d'Egypte feroit ſoulagé de telles calamitez. Ils firent auſſi des preſens aux Hebreux. Quelques Egyptiens firent cela, afin que les Hebreux ſortiſſent pluſtoſt de leur region, les autres pour l'accouſtumanche du voisinage, et l'amitié familiere qu'ils auoient eue avec eux. Ainſi ils ſortirent: et les Egyptiens pleuroient, et ſe repentoient à bon eſciant de ce qu'ils les auoient mal traittez par le paſſé. Or ils ſ'en allerent par Latopolis, qui eſtoit pour lors ſans habitans. Carquand Cambyses gaſta tout le pays d'Egypte, Babyłone fut baſtie long-temps apres en ce lieu là. Et cheminans en haſte, ils arriuerent le troiſième iour apres leur depart en Beelfephon, qui eſt une ville aſſiſe ſur le riuage de la mer rouge. Et dautant qu'ils netrouuoient rien par les chemins à cauſe que les lieux eſtoient deſerts, ils deſtrempoient de la farine, et la faiſoient tellement quellement cuire avec vn peu de ſeu, ſe ſultentoient de cela, et n'eurent autre viande par l'eſpace de trente iours pour ſe nourrir. Car ils n'auoient point emporté d'autres viures d'Egypte: et encore diſpenſoient ils petitement ce qu'ils auoient emporté, plus par neceſſité que pour ſe ſaouler. Parquoy en memoire d'une telle indigence, nous celebrons une feſte ſolemnelle, qui dure huit iours, et appellons ceſte feſte, Les iours des pains ſans leuain. Au reſte la multitude des Hebreux qui ſortirent hors

d'Egypte avec leurs femmes et enfans , estoit infinie: que si on veut compter ceux qui estoient en aage pour porter des armes , il y auoit sixcens mille hommes.

Dolunun ulaşmadığı yerlerde, sonsuz sayıda çekirge belirdi; öyle ki, karanlık bir bulut gibiydiler: Geriye kalan her şeyi silip süpürdüler, öyle ki tüm Mısırlıların o yıl herhangi bir ürün toplama umudu kalmamıştı. Kral, kötü niyetle değil de basit bir delilikle yönlendirilmiş olsaydı, bu tür rahatsızlıklar tarafından uyarılıp pişmanlık duyarak, bu kadar çok kötülüğe itaat etmenin bir çaresini aramaya yönelirdi. Ancak bu talihsiz Kral, delilikten çok kötü niyetle meşgul olmasına rağmen, bu kötülüklerin nedenini bilmesine rağmen, direndi ve Tanrı'ya savaş açtı, kendi özgür iradesiyle en iyisini bıraktı. Sonunda İbranilerin karılarını ve çocuklarını almalarına izin verdi; ancak mallarını bırakmalarını ve özellikle Mısırlılar bu kadar çok felaketten sonra mallarından hiçbir şey kalmadığından şikayet ettikleri için, bunları ganimet olarak Mısırlılara vermelerini de emretti. Ancak Musa, bu isteğin makul olmadığını ve malları böyle ellerinden alındığında artık Tanrı'ya kurban edecek hiçbir şeyleri olmayacağını söyledi. Bu tartışma çok uzadıkça, tüm Mısırlılar büyük bir karanlığa gömüldü, öyle ki önlerinde bakacak hiçbir şey kalmadı ve bu yüzden bazıları feci şekilde öldü; diğerleri böyle bir karanlığa tamamen gömülmekten korktular. Bu karanlık üç gün üç gece sürdü ve dağıldıktan sonra, Musa, bu inatçı Kral'ın İbraniler'e serbestçe gitmeleri için izin vermeye ikna edilemediğini görünce, ona şöyle dedi: İbraniler'in Mısır'dan itirazsız çıkmasına izin verilmesini isteyen Tanrı'nın isteğini daha ne kadar reddedeceksin? Ve senin hanedanını ve halkını etkileyen kötülöklere boyun eğmekten başka çare yok. Kral, Musa ile konuşma özgürlüğüne dayanamayarak, bu sözlerle onu daha fazla kızdırırsa kafasını kestirmekle tehdit etti. Musa, onunla daha fazla konuşmamaya dikkat edeceğini söyledi; Ancak yine de, kendisinin ve Mısır'ın en büyük efendilerinin bir gün kendiliğinden gelip İbraniler'in Mısır'dan ayrılmaları için dua edeceklerini ona göstermeye istekliydi. Ve bunları söyledikten sonra ayrıldı. Ancak Tanrı, İbraniler'i serbest bırakmaları için Mısırlılara bir yara daha vurmaya karar vermişti: ve Musa'ya, Makedonyalıların Xantique, Mısırlıların Pharmath ve İbranilerin Nisan adını verdikleri ayın on üçüncü gününde hazır bir kurban bulundurmalarını, on dördünde kendisine sunmalarını ve halkını tüm mallarıyla birlikte kendisine doğru yola çıkarmalarını emretmesini emretti. Ayrılmaya hazır olduklarında, onları bölöklere ve bölöklere ayırdı ve hepsini bir yerde tutuklattı. Ayın on dördüncü günü geldiğinde, herkes ayrılmaya hazır ve Tanrı'ya kurban kesti, evlere mercanköşk serpti ve akşam yemeğini yedikten sonra, sanki ayrılmaya hazır olmuş gibi, hortumları yaktılar. Bu nedenle bugün hâlâ Fısıh Bayramı adını verdiğimiz ciddi bir kurban sunuyoruz. Bu bayram, geçişi simgeliyor. Çünkü Tanrı aynı gün Mısırlıları hastalıkla vurdu ve İbranilere dokunmadan geçti. Çünkü o gece Mısır'ın ilk doğanları vurularak öldürüldü. Öyle ki, kalabalık birlikler halinde Kral'ın sarayına gelip İbranilerin artık geri çekilmemesi için haykırdılar. Bunun üzerine Kral Firavun Musa'yı çağırdı ve İbranilerini getirmesini emretti. Çünkü onlar gidince Mısır Krallığı bu tür felaketlerden kurtulacaktı. Ayrıca İbranilere hediyeler de verdiler. Bazı Mısırlılar bunu İbranilerin bölgelerinden daha çabuk ayrılmaları için, bazıları da mahallenin alışkanlığı ve onlarla olan yakın dostlukları için yaptı. Böylece dışarı çıktılar ve Mısırlılar ağladılar ve geçmişte onlara kötü davrandıkları için pişman oldular. Şimdi, o zamanlar sakinleri olmayan Latopolis yolundan gittiler. Kambyses Mısır'ın bütün topraklarını harap ettikten sonra, uzun bir süre sonra orada Babil kuruldu. Aceleyle yola çıktılar ve ayrılışlarından sonraki üçüncü gün, Kızıldeniz kıyısındaki Beelsephon kentine vardılar. Yollar ıssız olduğu için yollarda hiçbir şey bulamayınca, un ıslatıp biraz tuzla pişene kadar pişirdiler ve bununla beslenerek otuz gün boyunca başka yiyecek bir şey bulamadılar. Çünkü Mısır'dan başka yiyecek getirmemişlerdi; hatta getirdiklerini bile, sarhoş olmaktan ziyade ihtiyaçtan dolayı, az

miktarda dağıtıyorlardı. Bu nedenle, böyle bir yoksulluğun anısına, sekiz gün süren ciddi bir bayram kutluyoruz ve bu bayrama Mayasız Ekmek Günleri adını veriyoruz. Dahası, eşleri ve çocuklarıyla Mısır'dan ayrılan İbranilerin sayısı sonsuzdu: Silah taşıyabilecek yaşta olanları saymak gerekirse, altı yüz bin erkek vardı.

Les Hebreux sortent hors d'Egypte fous la conduite de Moyse. CHAP. VI

Or les Hebreux sortirent de la terre d'Egypte au mois Xantique, qui est Nisan , en la quinzisième lune, l'an 430. apres que nostre pere Abraham vint en Chanaan, et 215. apres que Iacob s'en fut allé en Egypte. Et pour lors Moyse auoit octante ans , et son frere Aaron octante et trois. Ils portoient les os de Ioseph avec eux, comme il auoit au parauant donné charge à ses fils de ce faire.

Mais les Egyptiens se repentirent d'auoir laiffe aller les Hebreux. Et comme fur tous les autres le Roy fut marry de cela , difant qu'il auoit esté ainfi fait par les enchantemens de Moyse, tous d'un commun contentement firent deliberation de se ietter sur ce pauvre peuple , et ayans fait tout leur appareil de guerre, les poursuuiurent pour les ramener, s'ils les pouuoient atteindre. Or ils pensoient qu'il ne falloit plus craindre que Dieu fust offensé , puis qu'ils leur auoient octroyé vne fois de s'en aller. Car ils esperoient de pouuoir facilement ranger sous leur obeissance ce pauvre peuple , qui estoit degarny d'armes , et las du chemin. Parquoy ils demandoient à tous ceux qu'ils rencontroient ,de quel costé auoient passé les Hebreux, et quel chemin ils tenoient , les pourfuiuers a grande hafte, combien que le chemin fust difficile non feulement pour des gens de guerre , et pour la conduite d'une armée ; mais aussi pour des voyageurs mesmes qui sont à deliure. Et la cause pourquoy Moyse mena les Israélites par là, ce fut , afin que si les Egyptiens changeans d'opinion les vouloient pourfuiure, ils fussent punis de leur malice, et comme infracteurs de l'accord fait par eux: afin aussi que les Philisthins qui luy estoient ennemis depuis long-temps , ne peussent estre aduertis de ce depart. Car la region des Philisthins touche aux frontieres d'Egypte. Parquoy laiffant le chemin qui mene en Palestine, il voulut passer par le desert, qui estoit un chemin fort aspre et difficile , pour enuahir le pays de Chanaan , et pour amener aussi le peuple au mont de Sina et y offrir des sacrifices selon le commandement de Dieu.

İbraniler, Musa'nın önderliğinde Mısır'dan ayrılırlar. BÖLÜM VI

İbraniler, atamız İbrahim'in Kenan'a gelişinden 430 yıl sonra, Lakup'un Mısır'a gidişinden 215 yıl sonra, Xantika ayında, yani Nisan ayının on beşinci ayında Mısır topraklarından çıktılar. O sırada Musa seksen, kardeşi Harun ise seksen üç yaşındaydı. Yusuf'un kemiklerini, daha önce oğullarına verdiği buyruk uyarınca yanlarında götürdüler.

Ancak Mısırlılar, İbranileri serbest bıraktıklarına pişman oldular. Kral, Musa'nın büyüyle bu hale geldiğini söyleyerek diğerlerine acıdığı için, hepsi ortak bir kararla bu zavallı halka saldırmaya karar verdiler ve tüm savaş hazırlıklarını yaptıktan sonra, eğer yetişebilirlerse onları geri getirmek için peşlerine düştüler. Artık Tanrı'nın güceneceğinden korkmalarına gerek olmadığını düşündüler, çünkü bir zamanlar onlara gitme izni vermişlerdi. Çünkü silahsız ve yolculuktan yorgun düşmüş bu zavallı halkı kolayca itaat altına alabileceklerini umuyorlardı. Bu nedenle, karşılaştıkları herkese İbranilerin hangi yoldan geçtiğini ve hangi yolu izlediklerini sordular ve onları büyük bir hızla takip ettiler. Oysa yol, sadece savaşçılar ve bir ordunun idaresi için değil, aynı zamanda özgür olan yolcular için de zorluydu. Musa'nın İsrailoğullarını bu yola sürüklemesinin sebebi, Mısırlılar fikirlerini değiştirip onları takip etmek isterlerse, kötülüklerinden ve yaptıkları anlaşmayı bozdukları için

cezalandırılmalarıydı; ayrıca uzun süredir düşman olan Filistliler bu gidişten haberdar edilemesinler diyeydi. Çünkü Filistliler bölgesi Mısır sınırına komşudur. Bu nedenle, Filistin'e giden yolu bırakıp, çok engebeli ve zorlu bir yol olan çölden geçerek Kenan diyarına saldırmak ve halkı Sina Dağı'na getirip Tanrı'nın emri uyarınca orada kurbanlar sunmak istiyordu.

Mais quand ils furent arriuez auriuage de la mer rouge , voicy ceste grande armee des Egyptiens qui les vient enserrer. Car il y auoit six cens chariots en ceste armée là, cinquante mille hommes de cheual , et deux cens mille hommes de pied portans tous boucliers. Ils tenoient tous les chemins alliegez , en forte qu'il n'y auoit lieu par où les Hebreux peussent echapper , mais le trouuerent en clos entre les rochers et la mer. Là il y auoit vne montagne inaccessible, a cause des lieux rompus et fort aspres , et ceste montagne dure iufques au riuage et bord de la mer. Et ainli ils alliegerent estroitement les Hebreux , et les serrerent entre la montagne et la mer: et du costé par où ils se pouuoient sauuer en la campagne, ils auoient les ennemis en teste , pour les empescher d'echapper. Estans ainli enserrés en ce destroit , ils ne voyoient deuant leurs yeux que preparatifs à la mort. D'un costé ils auoient telle faute de viures, qu'ils ne pouuoient long temps porter le siege: d'autre part , il n'y auoit point d'ouuerture pour s'enfuir , et outre cela ils estoient desarmez, en forte que quand ils eussent bien voulu combattre , ils n'eussent peu. Ainli rien ne leur restoit, sinon qu'ils se rendissent honteusement pour sauuer leurs vies. Pour ceste cause ils se plaignoient de Moyse , ayans oublié les merueilles, par lesquelles Dieu auoit marqué ouuertement leur liberté: Et ne s'en fallut gueres que comme gens desesperés ils ne la pidassent leur Prophete, et que reietans par leur incredulité les promesses que Dieu leur auoit faites, ils ne retournassent en leur premiere feruitude, en se rendant. Les lamentations des enfans et les pleurs des femmes aigrissoient dauantage: mesme les pauures femmes, ne s'attendoient qu'à mourir, veu qu'ils auoient les hauts rochers d'un costé , la mer de l'autre , et en face la furie de leurs ennemis, qui estoient là tous prests pour les opprimer, et il n'y auoit nulle esperance ny ouuerture pour echapper. Or combien que toute ceste multitude fust irritée contre Moyse , toutes fois il n'y auoit si grande difficulté qui luy peult faire faillir le cœur , et ne faisoit que chercher des moyens pour remedier à ce mal, mettant toute la confiance en la bonté et vertu de Dieu: comme il ne pouuoit pas facilement penser , qu'apres tant de signes et miracles montrés ouuertement la liberté , Dieu perinist qu'il fussent ruinez , ou qu'ils tombassent derechef sous la puissance et tyrannie barbare de leurs ennemis. Et se tenant debout au milieu des Hebreux , il leur parla ainli : Si quelque homme eust bien et prudemment administré vos affaires iufques à ceste heure, vous deuez pour l'aduenir attendre un semblable soin et diligence. Maintenant puisque Dieu luymesme vous a receus sous sa protection , et qu'il vous veut gouverner quelle folie enragée fera-ce, si vous n'esperes point en son ayde ? de luy , qui de son bon gré, sans que vous l'esperassiez vous a donné par moy tout ce qui sembloit estre bon et expedient pour vostre salut et liberté? Mais il y a bien plus, ceste difficulté extreme vous deuroit bailler plus grande esperance , et vous asseurer de son ayde. Car il vous a voulu enserrer en ce destroit , pour vous deliurer d'une si grande neceslité outre et contre toute l'opinion tant de vous que de vos ennemis, afin aussi que par ce moyen il declarast non seulement sa force et puissance, mais aussi la prouidence et le soin qu'il a de vous: car Dieu n'a point accoustumé de se montrer fauorable, et de bailler secours en des choses petites, mais lors principalement qu'il y a bien peu d'esperance. Parquoy vous appuyans sur le fort secours de celui, qui de petites choses en peut faire des grandes , et qui peut affoiblir la puissance de ceux-cy , ne vousétonnez point de tout l'appareil des Egyptiens: et combien que la montagne et la mer vous

empeschent de fuir, nonoblát ne perdez point courage: car Dieu peut faire baisser les mótagnes, et en faire des plaines, et conuertir la mer en terre ferme.

Kızıldeniz'e vardıklarında, işte bu büyük Mısır ordusu onları kuşattı. Çünkü bu orduda altı yüz savaş arabası, elli bin atlı ve iki yüz bin yaya vardı; hepsinin kalkanları vardı. Bütün yolları o kadar güçlü bir kuşatma altında tutuyorlardı ki, İbranilerin kaçmasının hiçbir yolu yoktu, kendilerini kayalar ve deniz arasında sıkışmış buldular. Engebeli ve çok dik yerleri nedeniyle erişilmesi zor bir dağ vardı ve bu dağ nehre ve deniz kıyısına kadar uzanıyordu. Böylece İbranileri sıkıca kuşattılar ve onları dağla deniz arasına sıkıştırdılar: Kırsal alana kaçabilecekleri tarafta, kaçmalarını engellemek için düşmanlar başlarındaydı. Bu boğaz tarafından böyle sıkıştırılmış olduklarından, gözlerinin önünde ölüm hazırlıklarından başka bir şey görmüyorlardı. Bir yandan, o kadar yiyecek sıkıntısı çekiyorlardı ki, kuşatmayı uzun süre sürdüremediler; Öte yandan, kaçacak bir yer yoktu ve üstelik silahsızdılar, öyle ki savaşmak isteseler bile, pek bir şey elde edemeyeceklerdi. Böylece, canlarını kurtarmak için utanç verici bir şekilde teslim olmaktan başka yapabilecekleri bir şey kalmamıştı. Bu nedenle, Tanrı'nın özgürlüklerini açıkça işaretlediği mucizeleri unutarak Musa'dan yakındılar: Çaresiz insanlar olarak, Peygamberlerini öldürmeyecekleri ve Tanrı'nın kendilerine verdiği vaatleri inançsızlıklarıyla reddederek, teslim olarak ilk coşkularına geri dönmeyecekleri pek de mümkün değildi. Çocukların ağıtları ve kadınların gözyaşları daha da acıydı: Zavallı kadınlar bile, bir yanlarında yüksek kayalar, diğer yanlarında deniz ve önlerinde onları ezmeye hazır düşmanlarının öfkesi varken, tek bir umut veya kaçış yolu olmadığı için, tek bir şey beklemiyorlardı. Bütün bu kalabalık Musa'ya karşı öfkeli olsa da, yüreğini parçalayacak kadar büyük bir zorluk yoktu ve tüm güvenini Tanrı'nın iyiliğine ve erdemine bağlayarak bu kötülüğü gidermenin yollarını aradılar. Çünkü Tanrı'nın, açıkça özgürlüğü gösteren bu kadar çok işaret ve mucizeden sonra, onların mahvolmalarına veya düşmanlarının gücü ve barbarca zulmü altında tekrar düşmelerine izin verdiğini kolayca düşünemezdi. İbranilerin ortasında durarak onlara şöyle dedi: Eğer biri işlerinizi bu saate kadar iyi ve akıllıca yönetseydi, ondan da böyle bir özen ve titizlik beklemeniz gerekirdi. Şimdi, Tanrı sizi bizzat koruması altına aldığına ve sizi yönetmek istediğine göre, O'nun yardımına güvenmezseniz, bu nasıl bir çılgınlık olur? Kendi özgür iradesiyle, sizin umudunuz olmadan, benim aracılığım ile size güvenliğinizi ve özgürlüğünüz için iyi ve uygun görünen her şeyi veren O'ndan mı? Dahası var, bu aşırı zorluk size daha büyük bir umut vermeli ve O'nun yardımına güven vermelidir. Çünkü sizi bu dar boğaza sıkıştırmak, hem sizin hem de düşmanlarınızın görüşünün ötesinde ve aleyhinize olan böylesine büyük bir zorunluluktan kurtarmak istedi; böylece yalnızca gücünü ve kudretini değil, aynı zamanda sizin için sahip olduğu tedbiri ve özeni de ortaya koyacaktı: Çünkü Tanrı, özellikle çok az umut olduğunda, küçük şeylerde lütufkâr davranmaya ve yardım etmeye alışkın değildir. Bu nedenle, küçük şeylerden büyük şeyler çıkarabilen ve güçlerini zayıflatabilen O'nun güçlü yardımına güvenerek, Mısırlıların düzenine hiç şaşırmayın: ve dağ ve deniz kaçmanızı engellese de, yine de cesaretinizi kaybetmeyin: çünkü Tanrı dağları alçaltabilir, ovalar yapabilir ve denizi karaya çevirebilir.

La mer fait paffage aux Hebreux qui fuyoient de deuant les Egyptiens. CHAP. VII .

Après qu'il eut ainfi parlé, il les mena vers la mer , et les Egyptiens les regardoient faire : Ils auoient bien les yeux dressez sur les Hebreux : mais pource qu'ils estoient las pour la grande diligence qu'ils auoient faite à les pourfuiure , ils penfoient qu'il valoit beaucoup mieux differer la bataille au iour suiuant. Et quand ils furent venus sur le bord de la Mer , Moyse prit la verge , et se mit à faire supplication à Dieu , et l'appeller à son ayde, difant: O Seigneur, tu cognois qu'il n'y a indutrie, ny vertu, ny force humaine, qui nous puisse faire

échapper d'icy et que c'est à toy seul de faire voye et donner quelque ouuerture à ce pauvre peuple, qui ayant de laissé' Egypte, a esté tranfporté en ce lieu-cy , suiuant ton bon plaisir , et la fidelité & verité de tes promesses, Nous auons nostre refuge à toy seul, estans destituez de toute autre esperance, de tout autre conseil , et de toute autre asseurance. Nous auons les yeux dressez sur ta prouidence, laquelle seule nous peut bien deliurer de la fureur et de la rage des Egyptiens. Haste-toy donc Seigneur, de nous montrer ta force et puissance: déploye ton bras fort, et souslien ton peuple qui est tombé en desesperoir, d'une bonne esperance. Nous sommes reduits en de grandes difficultez : mais ces difficultez ne sont estrange seigneur , ceste mer est à toy, ceste montagne, qui nous tient enclos , t'appartient quand tu ordonneras et commanderas, la montagne se pourra bien ouurir , et la mer se conuertir en terre ferme: nous pouuons aussi estre portez en l'air , et nous enfuyr enhaut , s'il te semble bon que nous soyons ainsi sauuez. Ayant ainsi fait son oraïson à Dieu , il frappa la mer de faverge, et de ce seul coup elle fut incontinent diuisée, et se recula en soy-mesme, et laissa le fond sec aux Hebreux pour passer et prendre la fuite à leur aïse. Moyse sentant la preference de Dieu, et voyant que la mer leur auoit fait place, et donné belle ouuerture, entra le premier, et puis apres exhorta les Hebreux de le fuiure par la voye que Dieu leur auoit faite : et quand ils auroient passé le danger, qu'avec ioye ils rendissent graces à Dieu de ce que par vn moyen incroyable il les auroit si soudainement deliurez. Et eux le fuiurent de grande promptitude de courage, comme sentans entre eux la preference de Dieu. Les Egyptiens voyans ceste estrange aduerture, pensoient premierement que les Hebreux fussent hors du sens , comme gens qui se iettoient de leur propre gré de dans leur certaine ruine.

Puis apres voyans qu'ils estoient déjà fort auancez dedans la mer , et qu'ils cheminoient sans qu'il y eust ny dommage ny empeschement pour eux, ils se ietterent de furie dedans ceste ouuerture de la mer, pour fuiure les Hebreux, comme s'ils eussent deu trouuer leureté par le milieu des ondes. Ils enuoyerent deuant les gens de cheual, et du bord ils descendoient iusques au fond: mais déjà les Hebreux estoient paruenus à l'autre bord de la mer, et les ennemis estoient demeurez derriere, car la pesanteur des armes, et la nouveauté de ce miracle les auoit retardez: et voyans que les Hebreux estoient arriuez sains et saufs a l'autre riuage de la mer, ils se promettoient aussi vn semblable euenement. Mais ils furent frustréz de leur attente , ne sachans qu'une telle voye n'estoit pas faite pour tous, mais pour les Hebreux seulement, qui s'en fuy oient pour le sauuer, et non pour les ennemis qui les poursuioient, en deliberation de les ruiner et saccager. Ainsi donc apres que toute l'armée fut entrée dedans , les eaux de la mer retournerent en leur premier lieu , et regorgerent sur les Egyptiens, qui furent tous couuerts de vagues, et avec ce l'impetu osité des vents faisoit en fler les flots, et les pluyes vehementes avec grands orages tomboient du Ciel, les tonnerres faisoient grand bruit de tous costez , avec esclairs épouuentables, et les foudres estoient lancez d'enhaut de grande violence. Bref, il n'y manquoit rien de ce tout que Dieu enuoye ordinairement sur les hommes, quand il est en cholere, mesmement qu'une broüée obscure et espeffe les enuelopa. Ainsi toute ceste grande et puissante armée fut deffaite, voire tellemét deffaite, qu'il n'en demeura pas un seul pour en porter les nouvelles. Cependant les Hebreux estoient si ioyeux de ce remede, qui leur estoit aduenü contre toute leur attente, qu'ils ne sçauoient où ils en estoient . La ruine de leurs ennemis augmentoit aussi leur ioye, qui faisoit qu'ils estoient plus asseurez de leur liberté , puis qu'ainsi estoit, qu'il n'y en auoit pas demeuré vn seul de reste, qui les peust reduire en seruitude, et que Dieu leur enuoyoit du secours de son bôgré et de propos delibere pour perdre leurs ennemis , et les faire recouurer leur liberte. Parquoy se réjoüillans tant pour leur deliurance que pour la punition de leurs ennemis, et plus qu'aucun homme n'auoit encore fait , ils passerent toute la nuict en

hymnes et cantiques , et toutes sortes de réjouissance. Et Moÿse compoſa vn cantique en vers hexametres, contenant les loüanges de Dieu , et action de graces pour la faueur prefente. l'ay redigé par escrit toutes ces choses de point en point, comme je les ay trouuées dans les ſainctes Eſcritures. Or perſonne ne ſe doit émerueiller de cecy comme de chofes incroyables ſi la mer a fait voye aux homines , qui pour lors n'eſtoient pas encores fort rusez à controuuer quelque malice, et qui estoient en danger de leurs vies, ſoit que cela ait eſt fait par le bon vouloir de Dieu, ou par le gré de la Nature: veu qu'il n'y apas fort log -temps, que la merde Pamphylie a fait ouuerture aux Macedoniens ſous la conduite d'Alexandre le grand, qui n'auoient point d'autre chemin pour paſſer , puisque Dieu auoit deliberé deſeferuir d'Alexandre et de ſes gens pour deſtruire le Royaume de Perſe, de quoy tous ceux qui ont mis par eſcrit les actions de ce Roy, rendent teſmoignage. Mais ie laiſſe à vn chacun la liberté d'en penſer ce que bon luy ſemblera. Le lendemain l'impetu ofité du vent et les flots de la mer poufferent les armes des Egyptiens ſur le bord, où les Hebreux auoient déjà drefſé leurs tentes et pauillons. Et Moÿſe interpretant que cela auſſi auoit eſté fait par la volonte de Dieu , afin qu'ils ne fuſſent plus ſans armes , il les fit amasser, en arma les Hebreux , et les mena ainſi bien equipez en la montagne de Sina, afin que là ils offriffent des ſacrifices à Dieu, et qu'offrandes fuſſent faites pour la deliurance du peuple, ſelon ce que Dieu auoit ordonné et commandé, ainſi qu'il a eſté dit cy deſſus.

Fin du ſecond liure,

Mısırlılardan kaçan İbraniler'e deniz yol veriyor. BÖLÜM VII.

Bunları söyledikten sonra onları denize doğru götürdü ve Mısırlılar da onları izledi: Gözlerini İbraniler'e dikmişlerdi; fakat onları kovaladıkları büyük gayretten yoruldukları için, savaş ertesi güne ertelemenin çok daha iyi olacağını düşündüler. Deniz kıyısına vardıklarında, Musa esasını aldı ve Tanrı'ya yalvarmaya ve O'ndan yardım dilemeye başladı: "Ey Rab, biliyorsun ki bizi buradan kurtarabilecek hiçbir çaba, hiçbir erdem, hiçbir insan gücü yoktur ve bu zavallı halka bir yol açmak ve bir açılım sağlamak yalnızca sana bağlıdır. Onlar Mısır'dan ayrıldıktan sonra, senin rızan ve vaatlerinin sadakati ve doğruluğu sayesinde buraya taşındılar. Sığınağımız yalnızca sendedir, diğer tüm umutlardan, tüm diğer öğütlerden ve tüm diğer güvencelerden mahrum bırakıldık. Gözlerimizi, bizi Mısırlıların öfkesinden ve gazabından kurtarabilecek tek şey olan senin yiğitliğine diktik." Öyleyse acele et, Tanrım, bize gücünü ve kudretini göster: Güçlü kolunu aç ve umutsuzluğa düşen halkını iyi bir umutla destekle. Büyük zorluklarla karşı karşıyayız; ama bu zorluklar yabancı değil, Tanrım, bu deniz senin, bizi kuşatan bu dağ, sen emredip buyurduğunda sana aittir, dağ kolayca yarılabılır ve deniz karaya dönebilir: eğer böyle kurtulmayı uygun görürsen, havaya da taşınabilir ve yükseğe kaçabiliriz. Tanrı'ya böyle dua ettikten sonra, kılıcıyla <<asasıyla>> denize vurdu ve bu tek darbeyle deniz anında bölündü ve kendi içine çekildi ve kuru tabanı İbranilerin rahatça geçip kaçmalarına bıraktı. Musa, Tanrı'nın varlığını hissedip, denizin onlar için yol açtığını ve güzel bir açıklık bıraktığını görünce önce içeri girdi ve ardından İbranileri Tanrı'nın onlar için açtığı yoldan kaçmaya çağırdı: ve tehlikeyi atlattıklarında, inanılmaz bir şekilde kendilerini böylesine ani bir şekilde kurtardığı için sevinçle Tanrı'ya şükretmelerini istedi. Ve aralarında Tanrı'nın varlığını hisseder gibi, büyük bir cesaretle onu takip ettiler. Bu garip macerayı gören Mısırlılar, ilk başta İbranilerin akıllarını kaçırdıklarını, kesin yıkımlarından kendiliğinden kurtulan insanlar gibi olduklarını düşündüler.

Sonra, denizde çoktan ilerlediklerini ve kendilerine hiçbir zarar veya engel gelmeden ilerlediklerini görünce, sanki dalgaların ortasında güvende olacaklarmış gibi, İbranileri

kovalamak için öfkeyle denizin bu açıklığına atıldılar. **Gemideki adamların önünden yola çıktılar ve kıyıdan dibe indiler.** Ancak İbraniler çoktan denizin karşı yakasında belirmiş, düşmanlar ise geride kalmıştı; çünkü silahların ağırlığı ve bu mucizenin yeniliği onları geciktirmişti. İbranilerin denizin karşı yakasına sağ salim vardıklarını görünce, kendilerine de benzer bir olay vaat ettiler. Ancak beklentilerinde hayal kırıklığına uğradılar; çünkü böyle bir yolun herkes için değil, sadece kendilerini kurtarmak için oraya kaçan İbraniler için yapıldığını, onları mahvetmek ve yağmalamak amacıyla onları takip eden düşmanlar için olmadığını bilmiyorlardı. Böylece, bütün ordu girdikten sonra, denizin suları eski yerine döndü ve dalgalarla kaplı olan Mısırlıların üzerine taşıdı. Bununla birlikte, rüzgarların şiddeti dalgaları kabarttı ve gökten büyük fırtınalarla birlikte şiddetli yağmurlar yağdı, gök gürültüleri her tarafta korkunç şimşeklerle büyük bir gürültü yaptı ve yıldırımlar yukarıdan büyük bir şiddetle fırlatıldı. Kısacası, Tanrı'nın öfkelenmesinde insanlara gönderdiği her şeyden hiçbir eksiklik yoktu, hatta karanlık ve yoğun bir sis onları sarsa bile. Böylece bütün bu büyük ve güçlü ordu yenildi, hatta öyle bir yenildi ki, haber getirecek tek bir kişi bile kalmadı. Bu arada İbraniler, tüm beklentilerine aykırı olarak kendilerine gelen bu çareye o kadar sevindiler ki, nerede durduklarını bilemediler. Düşmanlarının yıkımı da sevinçlerini artırdı, bu da onları özgürlüklerinden daha da emin kıldı, çünkü öyleydi ki, onları köleliğe düşürebilecek tek bir kişi bile kalmamıştı ve Tanrı, düşmanlarını yok etmek ve özgürlüklerini geri kazanmalarını sağlamak için korkularından ve kasıtlı planlarından onlara yardım etmişti. Bu nedenle, düşmanlarının cezalandırılması için olduğu kadar özgürlükleri için de sevinç duyarak, hem de şimdiye kadar hiç kimsenin yapmadığı kadar sevinç duyarak, bütün geceyi ilahiler, ilahiler ve her türlü sevinçle geçirdiler. Musa da, Tanrı'ya övgüler ve mevcut hata için şükran içeren heksametrek dizelerle bir ilahi yazdı. Bütün bunları, kutsal yazılarda bulduğum gibi, nokta nokta yazdım. **Şimdi, denizin o zamanlar henüz bir kötülük planlayacak kadar kurnaz olmayan ve ister Tanrı'nın iyi niyetiyle, ister doğanın lütfuyla olsun, hayatları tehlikede olan insanlara yol vermesine kimse inanılmaz bir şeymiş gibi şaşırılmamalı. Zira kısa bir süre önce, Pamfilya denizi, Büyük İskender önderliğindeki Makedonyalılar için bir geçit açmıştı.** Makedonyalıların geçebilecekleri başka bir yol yoktu; çünkü Tanrı, İskender ve halkını Pers Krallığı'nı yok etmek için kullanmaya karar vermişti. Bu kralın yaptıklarını yazan herkes buna tanıklık ediyor. Ama herkesin kendi fikrini düşünmesini serbest bırakıyorum. Ertesi gün, rüzgârın coşkusu ve denizin dalgaları, Mısırlıların silahlarını, İbranilerin çadırlarını ve kulübelerini çoktan kurdukları kıyıya savurdu. Musa, bunun da Tanrı'nın isteğiyle yapıldığını, artık silahsız kalmayacaklarını düşünerek onları toplayıp İbranileri silahlandırdı ve onları Sina Dağı'na götürdü. Böylece orada Tanrı'ya kurbanlar sunabilecekler ve Tanrı'nın yukarıda söylediği gibi emrettiği ve emrettiği gibi halkın kurtuluşu için adaklar sunulabilecekti.

İkinci kitabın sonu,